

Behandling af personer der udøver vold

Et kvalitativt studie af fire forskellige tilbud, som specialiserer sig i behandling af personer der udøver vold

Billedet illustrerer disciplin, den ene side omhandler lovovertræderens behov for hjælp udefra, og den anden side omhandler ekstern intervention hvor lovovertræderen aktivt inddrages i egen behandling.

Gruppe 39

Anne Kathrine Binder & Natalie Corcino Bülow

Aalborg Universitet - Kandidatuddannelsen i Kriminologi, 4. semester 2016

Vejleder: Nicolay Borchgrevink Johansen

Antal ord: 33.447

Tro- og loveerklæring:

Det erklæres herved på tro og love, at Anne Kathrine Binder og Natalie Corcino Bülow egenhændigt og selvstændigt har udformet nærværende projekt. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og projektet eller væsentlige dele af det har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng.

vi er bekendt med reglerne for eksamenssnyd, herunder også plagiering og har læst Aalborg Universitets regler på:

<http://www.studerende.aau.dk/Eksamenssnyd+-+hvordan+undg%C3%A5r+du+det%3F/>

Vi er bekendt med, at overtrædelse af reglerne vil blive indberettet for rektoratet og i sidste ende kan ende med bortvisning.

Endelig står vi inde for, at antal ord anført på forsiden stemmer overens med virkeligheden.

Abstract

The intention with this current thesis is to shed light upon the work of the violent individuals identity processed by four different institutions in Denmark, which all have specialized treatments that aims to strengthen the cognitive skills in violent minds. The investigation is based on the therapists' own narratives that may be able to contribute to the academic context with new views concerning the work of violent minds from a professional perspective.

To achieve this, the empirical material is based on qualitative research, including four semi-structured interviews with five educated therapists. Theoretically the study draws upon Barbara Cruikshank's understanding of the concept "empowerment", which aims to empower and activate the self in individuals with support from experts. Another theory is the approach called "peer education", which is a teaching and sharing of information among peers to promote normative behaviour. Furthermore, the study is based on Michel Foucault's concept "governmentality" where the technology, govern to govern, seeks to promote a feeling of independence.

The purpose of this study is to identify which terms are being considered essential by the respective treatments, in order to understand how they try to reduce recidivism and construct an identity which is rational with self-control in correlation with the rationality present in society.

The first part of the analysis is presented in two sections. Firstly it shows that the respective treatments are defined to be a free choice, which indicates that the clients are more motivated, given that they enter the treatment voluntarily. Yet, some of the places that seek to construct self-controlled individuals indicate a more compelling management of individuals, than a free choice. Moreover, the treatments provide tools to increase and empower the degree of the self-determination in order to enable the clients to overcome their sense of powerlessness and lack of self-control that eventually can help prevent violent incidents.

Secondly it shows how the respective treatments take advantages of groups, where the clients with similar social backgrounds and life experiences can influence each other, which indicate a positive effect to encourage behaviour among them. The treatment among peers is based on a social learning theory, which claim that crime is a learned behaviour that can be unlearned

again. The more associations with peers who correspond to the norm provide a positive learning opportunity.

The second part of the analysis illustrates how the respective treatments implicit are drawing on the concept governmentality. The study indicates that the therapists' implicit exercise technologies of power for the shaping of a certain and desired conduct. With these technologies of power they intend to govern the individuals to governing themselves. The exercise of power shows more a way of discipline than a way of being coercive, because the individuals are held responsible for their own desired behavioural change, which promotes a feeling of independence.

Finally we discuss the sense of justice that may have an affect on political decisions when rehabilitation for violent individuals is being established. If you compare the political initiatives for respectively battered and perpetrator it represents a lopsided allocation of support.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
1. Indledning	7
Afgrænsning	8
Problemformulering	9
2. Kriminologisk overblik	11
Behandlingstanken	11
Magtudøvelse i praksis	12
Styrke til at handle selv	13
Ligeværdige grupper	14
Modsetsningsforhold i det retspolitiske	15
3. Præsentation af behandlingstilbud	17
4. Metode	19
Adgang til felten	19
Ingen adgang til manualer	21
Design	21
Det kvalitative semistrukturerede interview	21
Interviewguiden	22
Præsentation af materialet	23
Behandling af data	26
Etiske overvejelser	27
Kvalitetssikring af empirisk data	27
5. Teoretisk ramme	29
Empowerment	29
Viljen til at myndiggøre og medborgerskabsteknologier	29
Empowerment-proces	30
Empowerments fire karaktertræk	31
Peer-education	33
Baggrunden for peer-education	34
Social læringsteori	35
Governmentality-perspektivet	37
Biomagt	37
Governmentality - styring til selvstyring	37
Humanteknologier	39
Subjektivering	40
6. Analyse	41
Analysestrategi	41
6.1. Indgang til behandlingen	41
Motiveret eller tvang?	41
En potentiel eller manifest motivation	45
Erkendelsen og behovet for hjælp	47
Personlig deltagelse for at aktivere selvet	49
Tillid	49

At blive bevidstgjort om volden	50
Delkonklusion	59
6.2. Gruppebehandling	61
Gruppebehandlingens indflydelse	61
Identifikation af to behandlingsformer	64
Peer-education	67
Åbne og lukkede grupper.....	71
Delkonklusion	75
Social læringsteori som teoretisk ramme for gruppebehandling og peer-education	77
Delkonklusion	85
6.3. En disciplinerende magtudøvelse.....	87
Styring fra flere sider.....	87
Kategorisering.....	88
Fra ekskluderede klienter til inkluderede klienter	89
Interventionsteknologier	91
Medbestemmelse	92
Moralsk støtteben.....	94
Delkonklusion	99
Diskussion	101
Konklusion	109
Teoretiske refleksioner.....	112
Litteraturliste.....	115

1. Indledning

Regeringen har i 2002 lanceret deres første handlingsplan for bekæmpelse af vold mod kvinder. Denne handlingsplan har medvirket til at bryde tabuet omkring vold mod kvinder i hjemmet. I april 2005 præsenterede Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling en ny 4-års handlingsplan, ligeledes til bekæmpelse af mænds vold mod kvinder og børn i familien. Hensigten med denne var, at opretholde fokus og skabe opmærksomhed på vold i nære relationer. I 2014 kom Regeringen med endnu ny national handlingsplan, hvor det fremgår, at vold i nære relationer stadig er et stort problem i Danmark (Regeringen, 2014: 13).

Det skønnes at omkring 29.000 kvinder og 10.000 mænd årligt udsættes for partnervold. Bag enhver af de voldsramte kvinder og mænd, står der en voldelig partner, og bag enhver voldsanmeldelse står en voldsudøver. Det formodes at cirka 39.000 personer udøver vold, hvor 275 af disse, modtager specialiseret behandling for deres voldudøvelse (Stevenson, 2015: 4).

For at mindske og stoppe volden, blev et interventionscenter etableret i 2014, som et forsøg på at opspore og hjælpe både voldsramte og voldsudøvere. Her blev der tilbudt rådgivende og støttende samtaler samt viderehenvielse til yderligere hjælp for at bryde med partnervolden. Evalueringen af interventionsprojektet viser, at voldsramte og voldsudøvere der har modtaget rådgivning i interventionscenteret, er blevet opsporet, og har fået hjælp tidligere i voldsforløbet, end hvis de på eget initiativ opsøgte hjælp ved andre lignende tilbud til deres målgruppe (Stevenson, 2015: 6). Ifølge Dialog mod Vold har 82 % af voldsudøverne selv været udsat for eller oplevet vold i familien. For at mindske risikoen for den negative sociale arv, påpeger Dialog mod Vold ligeledes, at en tidligere opsporing og hjælp kan bidrage til at stoppe volden (Hensen, 2007: 23).

En psykolog fra Dialog mod Vold som har medvirket i ovenstående interventionsprojekt gav udtryk for, at hun havde forventet at projektet ville fortsætte efter forsøgsperiodens udløb, på grund af de gode resultater:

”Socialstyrelsen besluttede at det skulle være forankret i kommunerne, og der var ikke nogle kommuner der ønskede, at gøre det, der var en eller anden form for egenbetaling, som de skulle ligge for dagen, og det var der ikke nogen der vurderede, de havde råd til, så derfor så blev projektet ikke videreført. Det var lidt ærgerligt, også fordi, at (...) sådan nogle projekter,

som egentlig skaber en masse gode resultater, (...) hurtigt bliver glemt, (...) så ender man med at forsøge at opfinde den dybe tallerken, lidt for mange gange. Men det er jo alle typiske sådanne nogle NGO problematikker, at der skabes nogle rigtig gode tilbud (...) og så er der ikke mere finansiering og så slutter det” (DMV: 56).

Denne finansieringsproblematik udmunder ofte i, at gode projekter er nødsaget til at lukke. Hun udtaler endvidere: *”vi arbejder jo også på vores organisation, og finde en mere fast finansiering, altså komme på finansloven”* (DMV: 68). Det fremgår at organisationen arbejder på at få en mere fast finansiering, for at undgå at skulle lukke, såfremt satspuljemidlerne stoppes.

Med mere fokus på behandling af voldsudøveren, *kan* det medføre, at antallet af voldsramte formentlig falder, idet voldsudøveren igennem behandling tilegner sig redskaber og færdigheder, til at lære at håndtere vrede og temperament. Dialog mod Vold mener, at vi som samfund må stoppe problemet der hvor det starter, nemlig ved den enkelte, der udøver volden (Hensen, 2007).

Igennem vores undersøgelse af behandlingstilbud til voldsudøvende personer, har vi fundet frem til hvilke behandlingstilbud der findes i Danmark. Selvom de adskiller sig fra hinanden på flere områder, har de alle et fælles centralt mål, at nedbringe eller stoppe volden med fokus på at behandle og hjælpe de voldsudøvende personer.

Afgrænsning

I dette speciale er der fokus på behandlingstilbuddenes interventionistiske tilgange til at hjælpe personer, der udøver vold. Via et kvalitativt studie forsøger vi igennem et professionelt perspektiv, at identificere og forstå, hvilke præmisser de respektive behandlingstilbud kan være inspireret af. Derved er det ikke præmisser, som de respektive behandlingstilbud eksplicit udtrykker, at de er inspireret af, men noget vi implicit definerer os frem til gennem behandlernes udsagn.

Behandlingstilbud som er udvalgt til dette speciale, er de behandlingstilbud i Danmark, som intensivt specialiserer sig i og fremhæver sig selv med behandling af voldsudøvende personer. Det skal nævnes, at der udover de valgte behandlingstilbud, formentlig findes andre behandlingsformer, som ligeledes tilbyder ydelser på dette område. Det kan eksempelvis være hos

privatpraktiserende psykologer eller misbrugscentre, hvor en person, som både har misbrugsproblem og voldelige adfærd, henvises til, eller selv opsøger. Disse behandlingsformer kan have en hel eller delvis viden om konfliktløsning og parterapi, men samtidig kan de bevæge sig indenfor andre problemområder, hvilket udgør at de ikke kun specialiserer sig i intensiv behandling af voldsudøvende personer. Disse er fravalgt, idet vi kun ønsker at undersøge behandlingstilbud, der er uddannet og specialiseret i intensiv behandling af vredes- og aggressionsproblemer, og hvor det primære fokus er voldsudøvende personer.

Problemformulering

Hvilke præmisser kan identificeres i de respektive behandlingstilbud i behandlingen af voldsudøvende personer, og hvordan kan disse præmisser forstås i et governmentality perspektiv?

2. Kriminologisk overblik

Hensigten med dette afsnit er, at præsentere en række nyere kriminalitetsopfattelser, som på forskelligvis styrker de kognitive færdigheder i individet, for at sætte det i stand til at tage vare på sig selv. Redegørelsen vil fungere, som overordnet ramme for den videre analyse af de førnævnte behandlingstilbud til voldsudøvere.

Behandlingstanken

Behandlingsideologien slog igennem omkring århundredårsskiftet, og i forlængelse heraf blev fængslerne et led i en form for hospitalslignede sundhedsvirksomhed, som havde til hensigt at kurere lovovertræderes adfærd. I 1970'erne brød troen på behandlingen sammen, og i løbet af få år blev der konstateret at ”ingenting virker”. I 1990 vendte behandlingstanken dog alligevel retur med fokus på rehabilitering af den kriminelles uhensigtsmæssige tankegang og mangel på sociale færdigheder. Der blev indenfor fængslets mure oprettede rehabiliterende behandlingsprogrammer. Blandt andet den Canadiske kriminalforsorg, som med et kognitivt udgangspunkt, påvirkede og ændrede de indsatte måde at tænke på. Filosofien er at mange lovovertrædere tænker på en forkert måde, mange har ikke lært sig at ræsonnere kritisk og skal derfor udvikle og lære at udøve selvkontrol (Schmidt, 2009: 105-106).

Denne behandlingstanke har udviklet nye måder, at styre kriminalitet og karakteriseres af David Garland som ”the responsabilization strategy”. Ansvarlighedsstrategien indebærer regeringens forsøg på at handle indirekte på kriminalitet igennem organisationer udenfor staten. Essensen af denne nye strategi indebærer blandt andet begreber som ”aktiveringssamfund”, ”hjælp til selvhjælp” og ”skabelse af aktive borgere”. Det primære lå i at uddelegere ansvaret for kriminalitetsforebyggelse til andre organisationer udenfor staten, for at sikre, at folk opførte sig hensigtsmæssigt. De udenfor liggende organisationer havde med en række nye metoder og teknikker, til hensigt at stimulere nye former for adfærd, eller fjerne uhensigtsmæssige etablerede vaner (Garland, 1996: 452). Ansvarlighedsstrategien benægter ikke de statslige funktioner blot fordi de uddelegerer kriminalitetsforebyggelsen til andre organisationer, men skal snarere ses som en ny styringsform på afstand, hvilket repræsenterer et minimum af magtudøvelse (Ibid: 454).

Denne magtudøvelse hviler på Michel Foucaults magtanalytiske arbejde. Magtforståelsen i et juridisk/politisk perspektiv kan oftest opfattes som negativt og repressivt, hvor magt udøves gennem tvang og sanktioner. Denne opfattelse søger Foucault at overkomme, idet han med sit

magtanalytiske arbejde formulerer, hvordan man kan begribe magtudøvelse i modsætning til den negative form. Foucault kritiserer den negative magtforståelse, idet han påviser magtens produktive, disciplinerende og skabende egenskaber. Straffens transformation fra offentlige skue til disciplinerende fængsel bruger Foucault som eksemplarisk billede på disciplinens opkomst og udbredelse. Den disciplinære magt har skabende egenskaber, idet den bidrager til konstruktionen af nye subjekter i tilknytning til normen (Borch, 2005: 14-17). Resultatet er i dag, som Foucault formulerer det:

”Normalitetens dommere er tilstede overalt. Vi lever i et professor-dommer, læge-dommer, lærer-dommer, ’socialarbejder’-dommer samfund. De sørger alle sammen for, at det normatives almengyldighed hersker” (Ibid: 17-18).

Ud fra Foucaults formulering er dommere ikke kun juridiske dommere, men en lang række andre eksperter som påtager sig rollen i det disciplinære/normaliserende samfund, for at behandle og forbedre individer i overensstemmelse med normen. Foucault giver senere magtanalytikken en drejning og argumenterer for en magt som ”conduct of conduct”, der har dobbelt betydning og henviser både til at lede, styre eller føre andre, og til at opføre sig selv på en særlig måde (Ibid: 18). Den magtform benævnes ”governmentality” og vil blive et væsentligt begreb for nærværende speciale.

Magtudøvelse i praksis

”Cognitive Self-Change” (CSC) er behandling af voldelige lovovertrædere i fængslet, der tager udgangspunkt i magtformen governmentality. CSC indebærer en proces, hvor indsatte deltager i deres egen bekendelse og forbedring af selvet. De indsatte blev repræsenteret, som indsatte der lider af kognitiv forvrængning, hvilket leder til u hensigtsmæssige valg (Fox, 1999: 89). Deres uansvarlighed blev betegnet som en sygdom, og at lære ansvarlighed blev en kur. Den u hensigtsmæssige tænkning bliver behandlet i grupper, hvor de indsatte voldelige mønster skal identificeres ved at italesætte følelser og holdninger. CSC bruger som teknik en liste, der kaldes ”Thinking Errors Characteristics of the Criminal”, hvor de indsatte kan identificere deres voldelige mønster. CSC kræver grupper, således de indsatte kan forstå deres egen og hinandens overtrædelser. De indsatte skulle bidrage med viden om, hvordan de kan forbedre sig og afværge vold fremtidigt, hvor der hertil blev orienteret om, at der ikke er noget rigtigt eller forkert svar herpå (Ibid: 92). Selvom mange indsatte flere gange strittede imod CSC konceptet, var der op til flere episoder, hvor flere promoverede af behandlingens mål-

sætninger og effektivitet. De indsatte indtog særligt færdigheder, som sprog og tænkning i udvekslingen med andre indsatte (Ibid: 93).

Styrke til at handle selv

Siden 1990'ernes begyndelse om terapeutiske behandlinger af lovovertrædere har atter flere vundet indpas. Blandt andet "mægtiggørelse" (empowerment) der anvender teknikker, som dels opløfter den enkelte lovovertræders selvforhold til genstand for behandlingen, og dels tilstræber en mægtiggørelse af lovovertræderen, som skal sættes i stand til at behandle sig selv. Der er naturligvis forskellige tilgange, men en fællesnævner er, at begrebet altovervejende ses som en positiv disciplinering. Det kan eksemplificeres igennem det der betegnes som kontraktfængsler i Danmark, hvor indsatte stofmisbrugere kan få hjælp og støtte, hvis de skal ud af deres misbrug og fremtidigt afholde sig fra kriminalitet (Borch, 2005: 187).

Indsatte som ønsker at afsone i forbindelse med kontraktfængsler, skal først og fremmest vurderes egnede og motiverede. I kontraktfængslerne gør afdelingen meget ud af at placere motiverede sammen med andre motiverede under behagelige forhold, for at forstærke motivation. Afdelingen understreger at kontraktfængsler er et fælles projekt, hvorfor de indsatte aktivt skal deltage i behandlingen. Den selvforvaltning, der stilles til rådighed af afdelingen, følges således af en pligt til at påtage sig de udskilte opgaver. Et nøgleaspekt, som kontraktfængslet tilslutter sig er "konsekvenspædagogik", som bygger på en antagelse af, at individer - misbrugere eller ej - er selvstændige og ansvarlige. Alle indsatte skal dermed stå til ansvar for deres handlinger og ikke mindst for disse konsekvenser. Der opereres således med en form for magt, der er bundet til negative konsekvenser og sanktioner, hvor denne magtudøvelse udgør et pædagogisk redskab. Hensigten er ikke at straffe for derigennem at belære de indsatte om den rette adfærd, men nærmere tjener sanktionerne til indirekte at bevidstgøre de indsatte om konsekvenserne af visse handlinger (Ibid: 189-190).

Kontraktfængslet kan betragtes som et middel til at transformere de indsatte stofmisbrugere til frie, aktive og ansvarlige borgere, hvilket kan sammenkædes med mægtiggørelsesteknologier, som har til hensigt at sætte de indsatte i stand til at udføre opgaver, som de ikke ville kunne påtage sig uden den eksterne støtte (Ibid: 198). Dette teknologiske middel, som har til hensigt at aktivere selvet i klienterne for derigennem, at transformere ansvarlige adfærdsformer i overensstemmelse med samfundets normer, vil ligeledes blive inddraget i analysen.

Ligeværdige grupper

Der er foretaget mange forsøg med, at behandle stofmisbrugere for deres misbrug, hvor blandt andet indsatte stofmisbrugere i Amity fængslet i San Diego kan komme på en særlig behandlingsafdeling et år inden løsladelse. Her indgår kognitive færdighedsbehandlinger, hvor personalet på afdelingen består af tidligere narkomaner og lovovertrædere, der skal fungere som rollemodeller. En evaluering af Amitys særlige afdeling viser, dels en meget høj gennemførelsesprocent, mere end tre fjerdedele af dem, der er påbegyndt i afdelingen, fuldfører behandlingen, og dels er recidiv fem år efter behandlingen ni procent lavere end kontrolgruppen (Kvsgaard, 2006: 97). Denne behandlingsform minder om importmodellen i Vridsløselille statsfængsel. De har siden 1997 samarbejdet med behandlingsinstitutionen Kongens Ø, som praktiserer misbrugsbehandling efter Minnesota-modellen (de 12 trin), hvilket gennemføres af personale med tidligere stofmisbrug (Storgaard, 2003: 5). I en evaluering af behandlingen påpeger nogle fængselsfunktionærer, hvordan rådgiverne/behandlerne med tidligere stofmisbrug fungerer godt for de indsattes udvikling (Ibid: 8).

Goffman skelner mellem tre typer af stigma. For det første findes der fysiske kropslige misdannelser. For det andet findes der karaktermæssige fejl, som tilkendegiver sig ved viljesvagthed, forræderi eller uhæderlighed som eksempelvis arbejdsløshed, homoseksualitet og alkoholisme. For det tredje findes der de beslægtede, som race, nation og religion (Goffman, 1975: 16-17). Goffman hævder, at personer der bærer det samme stigma og ud fra egen erfaring ved præcis, hvad det indebærer at have det specielle stigma, kan nogle af dem give den pågældende råd og vejledning i, hvordan man kan håndtere sit stigma, så det formår at leve op til normerne. Personer med samme stigma udgør et fællesskab af ligestillede, hvor de kan søge moralsk støtte i et trygt og afslappet miljø, hvor alle vil blive accepteret som de er. Der oprettes mange former for fællesskab som er formålsrettet rådslagning, hvor sammenslutningen Anonyme Alkoholikere er en af de mere udbredte. I Goffmans terminologi skabes et socialt miljø, der fungerer som rehabiliteringsgruppe, hvor ligestillede gruppemedlemmer henter støtte fra hinanden, til bedre at håndtere sin tilværelse (Goffman, 1975: 34-37).

I 2014 udgav Socialstyrelsen en kortlægning af Peer-støtteinitiativer i Danmark, der defineres som: *"Støtte til forandring mod et bedre liv, som finder sted mellem to eller flere personer, der forbindes af fælles erfaringer i livet"* (Socialstyrelsen, 2014: 4). I denne sammenhæng, erfaringer med psykiske problemer med livet. Socialpsykiatrien i Vejle Kommune anvender peer-metoden, som indebærer at en bruger, der har haft eller stadig har en sindslidelse, men

har lært at mestre denne, støtter en anden bruger der ligeledes har en sindslidelse. I kortlægningen argumenteres der for, at peer-mentorer der selv har haft en sygdom inde på livet, kan noget som fagprofessionelle ikke kan, hvilket kan lede til et ligeværdigt og tillidsfuldt netværk. Et netværk der kan opbygge ressourcer, således brugernes trivsel og inklusion i samfundet øges (Socialstyrelsen, 2014: 59).

Disse ovenstående anskuelser om gruppebehandling og ligeværdighed vil vi ligeledes komme ind på i analysen af de fire behandlingstilbud.

Modsætningsforhold i det retspolitiske

David Garland argumenterer for, at vi har en dualistisk kriminologi. Der er kriminologi af selvet, der karakteriserer den rationelle lovovertrædere, og der er kriminologi af andre, som karakteriserer truende og frygtindgydende lovovertrædere. Den første påberåber til at mindske straf og fremme forebyggende foranstaltninger, hvor den anden påberåber at ophidse frygt og fjendtligheder i folket og dermed fremme støtten til statens straf (Garland, 1996: 461). Emile Durkheim hævder, at selvom straf kan udgøre et symbol på styrke, skal det nærmere ses som et symptom på svag statslig autoritet og upassende kontrol (Ibid: 445). På baggrund af denne bemærkning og lignende holdninger er det værd at bemærke, at straffende politik har fået en langt mere fremtrædende plads i svage politiske regimer end i stærke. Over de sidste to årtier har straffende politikker modsagt strategier om, at normalisere kriminalitet og ansvarliggøre andre, selvom statslige beregninger viser, at mange fængslede udgør et stort problem for omkostninger og ineffektivitet. Men for det andet udgør det et positivt symbol af statens vilje til at bruge magt mod dens fjender for at beskytte loyale borgere (Ibid: 462).

Måske ligger årsagen i, at det har været svært, at føre en fornuftbaserede argumentation mod hårdere straffe, selvom omfattende forskning peger på, at det er nytteløst. Der bliver nemlig til stadighed benyttet politiske røster, som ikke kun henviser til befolkningens retsfølelse, men søger også at retfærdiggøre strengere straffe gennem mere almindelige kriminologiske argumenter (Schmidt, 2009: 111). I 2004 blev straffen overfor vold markant skærpet og i relation hertil udtalte tidligere folketingsmedlemmer. Den ene håbede på, at det på længere sigt ville afholde folk for at begå forbrydelser, og den anden fremførte, at målet med den nye lovgivning var at forhindre folk i at begå ny kriminalitet. De to politikere argumenterer dermed for, at straffens mulige afskrækkende virkning kan have en generelpræventiv effekt, en virkning på samtlige potentielle lovovertrædere. Fælles for argumenterne er, at de fagligt set er lette at

imødekomme, og kan henvises til befolkningens retsfølelse, som er noget en række politikere har kunne støtte sig op ad, uden at blive angrebet af dokumenterede standpunkter om, at højere straffe ikke har nogen præventiv virkning. Ikke fordi befolkningens retsfølelse er irrelevant, men samlet set kan strafferetssystemet siges, at være en kombination, hvor der er plads til såvel hævn som utilitarisme (Ibid: 112).

Dette modsætningsforhold vil vi afslutningsvis bevæge os ind på i et diskussionsafsnit, hvor vi ønsker at diskutere, hvordan retsfølelsesargumenter kan dominere og skygge for kriminalpræventive strategier, der har til formål, at resocialisere voldsudøvende personer.

3. Præsentation af behandlingstilbud

Vi har talt med repræsentanter fra fire forskellige behandlingstilbud, som vi nedenfor kort præsenterer.

Alternativ til Vold (ATV)

ATV blev etableret i Norge i 1987 og er et specialiseret tilbud til mænd, som har volds- og aggressionsproblemer. ATV blev en realitet i Danmark i 2003, og har derudover også afdelinger i Finland og Sverige. ATV er beliggende i Roskilde og drives af Roskilde Kommune. Der tilbydes et landsdækkende anonymt og gratis tilbud til myndige personer. ATV personalet består af tre specialuddannede psykologer, som hjælper med at finde og bruge alternativer til vold. Hertil tilbyder de individuel- og gruppeterapi, og parsamtaler. ATV er et statsfinansieret tilbud, og er blevet nødsaget til at stoppe indskrivningen for nye klienter, hvilket på nuværende tidspunkt betyder, at tilbuddet afsluttes den 31. oktober 2016, da deres satspuljemidler ophører. Hvorvidt om ATV fortsætter, afhænger af resultatet af en politisk behandling i Roskildes Kommunebestyrelse i løbet af forsommeren 2016.

Manderådgivningen (MR)

MR er forankret i Herning Kommune, og er til personer bosat i kommunerne i det tidligere Ringkøbing Amt. Amtet dækkede Vestjylland og bestod af 18 kommuner. MR består af en psykolog, som hjælper hovedsageligt mænd, men også kvinder i alle aldre med voldelige adfærd, til at styre deres temperament og dermed skabe et hensigtsmæssigt alternativt adfærdsmønster. MR har siden 2007 tilbudt anonym og gratis hjælp hver fredag i form af individuel- og parterapi. MR er oprettet med støtte fra Social- og Integrationsministeriet og løber indtil september 2017. Hvorvidt Herning Kommune efterfølgende vil overtage projektet, står på nuværende tidspunkt uklart.

Dialog mod Vold (DMV)

I 2001 startede DMV, og har nu afdelinger i henholdsvis København, Odense og Aarhus. I 2008 blev et samarbejde med Kriminalforsorgen opstartet. Herfra visiteres klienter til DMV med henblik på behandling af partnervold. DMV tilbyder gratis og anonym behandling af partnervold med fokus på voldsudøveren, og har endvidere mulighed for at behandle partner og børn. Til at varetage behandlingerne er der ansat psykologer og psykoterapeuter, som varetager individuel- og gruppebehandling samt parterapi og børnegrupper.

Kriminalforsorgen (KF)

KF tilbyder to slags behandlinger til voldsudøvere: Anger Management (AM), som er et engelsk udviklet program, der kom til Danmark i 2000. Tilbuddet er i et vist omfang frivilligt, men kan dog gives som vilkår for udgang eller prøveløsladelse, eller i sjældne tilfælde som betingelse i stedet for fængselsdom.

Derudover findes der Voldsforebyggelsesprogrammet (VFP), et decideret behandlingsprogram til voldsudøveren. VFP er et Canadisk manualbaseret behandlingsprogram, som kom til Danmark i 2004. Målet med programmet er, at deltagerne motiveres til at afværge volden og arbejde sig frem mod socialt accepterede mål. Deltagerne opnår en større bevidsthed om egne risikofaktorer i forhold til vold/aggression, og der udvikles strategier og færdigheder, så deltagerne lærer at håndtere og få mere kontrol over risikofaktorer i forhold til deres temperament. AM og VFP er frivillige tilbud, men kan dog gives som vilkår for udgang eller prøveløsladelse, eller i sjældne tilfælde som betingelse i stedet for fængselsdom. Som nævnt opstartede KF et samarbejde med DMV i 2008, hvor klienter visiteres til DMV med henblik på partnervold.

Behandlingen i KF er til forskel fra de andre tilbud ikke varetaget af psykologer, men personale der kan have faglige baggrunde, som fængselsbetjente og socialrådgivere, der videreuddanner sig til det KF betegner, som instruktører.

Klienter

Personer som er i behandling for voldsudøvelse ved de respektive behandlingstilbud, omtales klienter da det hos nogle behandlingstilbud både er mænd og kvinder der kommer i behandling, mens det i andre tilbud kun er mænd. Klienternes udgangspunkt for at være i behandling kan være forskellige, idet de klienter som er i behandling hos ATV, MR og til dels DMV henvender sig frivilligt og foranlediges til ikke at være lige så kriminaliseret, som de dømte klienter, der visiteres til behandling i KF og til dels DMV.

4. Metode

I det følgende afsnit præsenteres den metodologiske tilgang der er anvendt til indsamling af empiri i indeværende undersøgelse. Derudover vil der være fokus på metodens anvendelse, samt et overblik over de erfaringer og overvejelser vi har gjort os i udarbejdelse af specialet.

Adgang til felten

I starten af litteratursøgningen fandt vi frem til, at der tilsyneladende ikke var meget information at finde omkring behandling af voldsudøvere i Danmark. Igennem flere søgninger, fandt vi frem til DMV, som vi tog skriftlig kontakt til, og beskrev vores problemstilling. Denne fandt DMV meget interessant, og ville gerne være behjælpelige med henvisning til materiale, og informanter, såfremt vi ville sende dem problemformuleringen, og begrundelse for valg af respondenter. Efter det tilsendte materiale henvendte DMV sig igen, med ønsket om at få yderligere beskrivelse af specialets formål, samt formål med interviewene. DMV ønskede ikke at arrangere interviews med deres klienter idet de skriver følgende i en e-mail:

”Det kan desværre ikke lade sig gøre med klienter. Vi prøver at beskytte dem mest muligt, og vi får mange henvendelser. Her bliver vi nødt til at prioritere medier, hvor vi synes det tjener et godt formål, vores egne arrangementer og forskningsprojekter”.

Det skal hertil siges, at vores kontakt til DMV har givet os meget litteratur på området, og da vi fik iværksat aftaler om interviews, var informanterne imødekommende og åbne omkring deres arbejde i DMV. Vores aftale med afdelingslederen hos DMV blev aflyst, men erstattet af en anden psykolog. De spørgsmål som de to psykologer fra DMV ikke kunne besvare, fik vi derefter besvaret gennem et spørgeskema sendt på e-mail til afdelingslederen.

KF har ligeledes været specifikke omkring det materiale de ønskede at modtage, inden de kunne tage stilling til, hvorvidt vi kunne få lov til at udføre vores undersøgelse i deres institutioner. Hvis det indsendte har været mangelfuld eller uklart, er vi blevet bedt om at rette materialet til. Herefter stod Koncern Resocialisering (KR) for, at skabe kontakten til de respektive fængsler, som udøver de behandlingsformer vi har efterspurgt. Det er op til de individuelle fængsler at vurdere, hvorvidt de har tid og overskud til at lade sig interviewe til specialet. Undervejs blev vi bedt om at tage direkte kontakt til en medarbejder, som havde stor erfaring indenfor de forskellige behandlingsformer der udbydes i KF. Det viste sig, at han var underviser og behandler af alle de behandlingsformer vi ønskede at undersøge, hvilket resulterede i, at vi kun interviewede ham. Herefter blev vi endnu engang kontaktet af KR, som ønskede at

vide, hvorvidt vi havde undersøgt hvem vi ønskede at tale med. Proceduren er normalt, at KR skaber kontakten mellem medarbejderne og os, idet der under normale omstændigheder skal udfyldes nogle dokumenter forinden. Hertil forklarede vi, at vi selv havde oprettet kontakten og måtte beklage hvis vi havde begået en fejl.

Ligesom ved DMV, beskytter KF deres klienter, i den forstand, at de ved kriminalforsorgen ligeledes ikke ønsker at stille deres klienter til rådighed for alle. I en e-mailkorrespondance svarer de følgende, til vores ønske om at interviewe kriminalforsorgens klienter:

”Vi får utrolig mange henvendelser fra studerende, som ønsker at komme i kontakt med kriminelle og det er jo meget bekvemt at kontakte Kriminalforsorgen for at rekruttere dem hos os til en undersøgelsen. Men kriminelle/straffede/voldsdømte kan jo også rekrutteres udenfor fængslet mure. Vi samarbejder primært med studerende, som skriver om Kriminalforsorgen og vores praksis. Herved får vi ny viden om vores ’butik’”

Med udgangspunkt i modstanden til at etablere kontakt til klienter, blev vi enige om at ændre fokus til kun at omhandle behandlingstilbud til voldsudøvere og ikke dens virkning på de voldsudøvende personer.

Vores første kendskab til MR er lokaliseret igennem et internetlink til Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, med en utilgængelig reference til MRs hjemmeside. Det resulterede i, at vi rettede kontakt til Herning Kommune, som bistod med kontaktoplysninger. Der blev etableret e-mail kontakt med MR, som gav udtryk for, at han gerne ville give et telefonisk interview. I e-mailkommunikationen gav vi udtryk for, at vi gerne ville mødes og lave et interview, hvilket han imødekom, hvis vi var villige til at komme til MR.

Hos ATV har vi lagt e-mails og telefonbeskeder, og da kontakten blev oprettet, ønskede psykologen i første omgang ikke et samarbejde med os. ATV står for at lukke til november, og psykologen fortalte, at de på daværende tidspunkt havde afsluttet et forløb med en antropolog, som havde været i feltarbejde og fyldt meget i hverdagen, hvorfor han ønskede at afslå et samarbejde. Vi forklarede formålet med undersøgelsen, og at vi ikke ønskede at udføre feltarbejde men blot et enkelt interview, hvilket resulterede i, at ATV accepterede et samarbejde.

Endeligt har vi taget telefonisk og skriftlig kontakt til Per Isdal, som er medstifter af ATV. Vi beskrev formålet med vores speciale, og ønskede om at lave et interview. Som sidste mulighed, forsøgte vi at kontakte Isdal via hans facebookprofil. Isdal vendte desværre ikke tilbage på

vores forespørgsel.

Ingen adgang til manualer

Fælles for tre ud af fire behandlingstilbud er (med undtagelse af MR), at de respektive behandlingstilbud arbejder ud fra manualer i deres behandling af voldsudøvende personer.

Vi har efterspurgt adgang til manualerne, men disse er kun til internt brug. Instruktøren fra KF siger blandt andet om deres manualer: ”Jeg må ikke give jer manualen, det må jeg ikke fordi den er, den skal blive i kriminalforsorgen.” (KF: 117). Ligeledes fortæller psykologen fra ATV: ” (...) den [manualen] må I ikke få. I må ikke bruge det, det er noget man skal være uddannet til.” (ATV: 25).

Adgangen til behandlingsmanualerne kunne have bidraget til en mere dybdegående viden af indholdet af behandlingen, såsom formål, opbygning, og redskaber. Dette kunne have dannet grundlag for analysen, idet vi kunne gå i dybden med flere af behandlingens aspekter.

Design

I det følgende vil vi redegøre for metodiske overvejelser i forbindelse med dataindsamlingsmetoden, samt overvejelser vedrørende operationaliseringen af interviewguiden. Det kvalitative interview er anvendt for at indfange, hvordan de forskellige behandlingstilbud hjælper voldsudøveren på baggrund af deres udtalelser. Den kvalitative metode er udvalgt ud fra den begrundelse, at undersøgelsesfeltet ikke er muligt at belyse ved brug af kvantitative metoder, idet vi bevæger os indenfor et felt, hvor vi ikke på forhånd har nogen ide om, hvordan feltet ser ud og hvad de forskellige behandlingstilbud anser som essentielt i deres behandling.

Det kvalitative semistrukturerede interview

Det semistrukturerede interview giver en mulighed for, at informanterne selv kan bidrage med relevante elementer, som vedkommende tillægger mening. Dette kan give os et billede af de forskellige behandlers egne oplevelser i henhold til behandling af voldsudøvere samt deres individuelle metoder og tilgange (Kvale & Brinkmann, 2009: 353).

Ved en kvalitativ tilgang og brugen af interviews, har vi som forskere større sikkerhed i, at informanterne besvarer alle spørgsmålene. Det er nemmere at opklare eventuelle misforståelser, ligesom vi som forskere har mulighed for at stille opfordrende og opklarende spørgsmål undervejs i interviewet. Herved opnår vi en større indsigt i institutionen samt informantens egne holdninger, i forhold til, hvad en kvantitativ metode kan bidrage med, idet uklare

spørgsmål kan misforstås eller at svarene kan virke uklare. Derudover kan der ved en spørgeskemaundersøgelse, være større risiko for, at informanten ikke svarer på alle spørgsmål, hvis spørgsmålet eller informantens svar er for omfattende.

Interviewguiden

Interviewguiden er udarbejdet med henblik på, at opnå en viden om, hvad de som organisation ligger vægt på i deres behandling af klienterne. Vores undersøgelsestilgang til feltet hælder til den induktive side, men hvorvidt om det er muligt, at undersøge et felt uden teoretiske antagelser, kan diskuteres. Bryman hævder, at undersøgelser baseret på deduktive eller induktive strategier nærmere skal anses som retninger fremfor en stringent skelnen. Vi betragter ligesom Bryman, at vi som forskere kan hælde mere til den ene eller anden retning, så selvom vi har valgt at gå induktivt til værks, skal det ikke udelukkes, at viden fra eksisterende teori og forskning har indflydelse på vores undersøgelse (Bryman, 2012: 27).

Interviewguiden er udformet, som et semistruktureret interview, der indeholder 10 overordnede temaer med tilhørende forslag til underspørgsmål. Temaerne er inddelt således:

- Baggrund/opståen
- Behandlingsformer
- Behandlingsudøverne
- Rekruttering af klienter
- Eksterne samarbejdspartnere
- Finansiering
- Organisatoriske struktur
- Profilering
- Evidensbaseret arbejde
- Erfaringer

Temaerne i interviewguiden er udvalgt ud fra hvilke områder, der kan være relevante at undersøge i forhold til vores problemformulering. Vores teser vedrørende hvad der kunne være relevant at spørge om i forhold til problemformuleringen, er ligeledes inspireret af litteratur fra kriminologistudiet og nærliggende forskning på området. Interviewguiden har en relativt åben struktur og skal dermed ikke følges i en stringent form, hvilket kan give plads til, at informanterne selv kan byde ind med relevante emner og problemstillinger (Kvale & Brinkmann, 2009). Samtidig vil vi have mulighed for, at stille spørgsmål som ikke fremgår af

interviewguiden, men som anskues relevante i forhold til, hvad der udspringer sig af samtalen. Hensigten med den strukturerede form er at temaerne og underspørgsmålene i interviewguiden følges i den udstrækning det giver mening i samtalen. Vi har indrammet hvert interview, således at vi introducerer med en kort og indledende briefing, hvor der forklares formålet med interviewet og brug af optageren. I briefinggen indledte vi ligeledes med en samtykkeerklæring, der med deres underskrift gav os tilladelse til at citere dem i vores speciale og som havde til formål at forsikre, at deres udtalelser ikke vil blive misbrugt. Dermed fik interview-samtalerne en naturlig indgang. Hvert interview blev ligeledes afsluttet med en debriefing, hvor informanterne blev spurgt, om de havde yderligere at tilføje (Ibid: 149).

Overvejelser vedrørende interviewguiden og interviews

Det har været vores hensigt at udarbejde interviewguiden, således at spørgsmålene ikke fremstår ledende. Dette for ikke at påvirke informanterne til at besvare spørgsmålene på en bestemt måde. Dette er en relevant problematik at være opmærksom på, idet informanternes svar kan miste sin validitet. Det må dog konstateres, at det i nogle interviews har været problematisk, især ved brugen af det semistrukturerede interview, idet vi som interviewer kan blive revet med af samtalen, og selv have bidraget med tanker omkring nogle bestemte problematikker, og har derved mistet objektiviteten (Kvale & Brinkmann, 2009: 194).

Præsentation af materialet

Det empiriske materiale i nærværende undersøgelse består af fire ekspertinterviews med fem informanter, som varede omkring to timer, hvoraf et af interviewene nærmede sig 2 ½ time. Vi har begge to deltaget i alle interviews. De første tre interviews blev foretaget som enkeltinterview, hvor et interview blev foretaget som et dobbeltinterview med to informanter. Dobbeltinterviewet skulle oprindeligt have været to enkeltinterviews med to informanter fra DMV, men ved ankomst til DMV i Århus, foreslog den ene informant, at sammenlægge interviewene, idet hendes kalender var blevet ledig. I to ud af de fire ekspertinterviews kunne informanterne ikke besvare vores spørgsmål fyldestgørende, og de henviste dermed til ledelsen. Hertil har vi udarbejdet et kort spørgeskema med fem spørgsmål, hvoraf to af spørgsmålene er personlige faktuelle spørgsmål, mens de sidste tre er åbne vidensspørgsmål omkring finansieringen af deres behandlingstilbud. Vi er opmærksomme på, at ledelsen er tidspresset, hvorfor vi har udarbejdet et kort spørgeskema, idet ulempen ved for mange åbne spørgsmål er tidskrævende (Bryman, 2012: 245-268).

Interview med ATV

Interviewet med psykologen fra ATV, foregik på dennes kontor i en lille bygning. Til at starte med havde vi problemer med at finde den pågældende bygning, hvorfor vi måtte ringe for at blive afhentet. Inden interviewets start, blev vi tilbudt kaffe, hvorefter vi kunne påbegynde interviewet. Vi startede med en briefing om hensigten med interviewet og formålet med specialet. Herefter underskrev informanten samtykkeerklæringen, hvor han tilkendegav, at vi måtte citere ham.

Informanten var meget imødekommende og interesseret i vores emne til specialet, og bidrog med ekspertviden på området omkring behandling af voldsudøvende personer. Vi havde dog en følelse af at han var frustreret over den kommende lukning, hvilket skinnede igennem hele interviewet. Vi oplevede til tider at han kunne virke irritabel, såfremt vi ikke forstod svaret, hvilket medførte, at vi faktisk undlod at spørge mere ind til det pågældende emne, idet vi fik en følelse af at fremstå uvidende og ubegavede. På et tidspunkt opstod der endvidere et diskussionspunkt, hvor den ene interviewperson åbenlyst var uenig omkring et specifikt emne. Vi kunne ikke nå til enighed, og måtte derfor springe videre i interviewguiden, hvilket vi følte resulterede i en lidt trykket stemning for resten af interviewet. Interviewet var tidsmæssigt berammet til at vare halvdanden time, men fordi informanten var så imødekommende og ivrig efter at videregive sine erfaringer, endte interviewet med at vare to timer, kun afsluttet på grund af en frygtet p-afgift, idet vi ikke havde afsat tid nok til parkering. Slutteligt var informanten meget imødekommende med informationer, og gav os endvidere adgang til ATVs hjemmeside, på trods af at denne var lukket ned for andre, på grund af ATVs forestående lukning.

Interview med MR

Interviewet med psykologen fra Manderådgivningen foregik i hans praksis, hvor der var dækket morgenbord med rundstykker og kaffe. Vi foreslog at vi kunne foretage interviewet mens vi spiste, hvilket han imødekom. Her startede interviewet ligeledes med en briefing hvor informanten blev informeret om specialet, og underskrev samtykkeerklæringen om, at vi måtte anvende hans udtalelser i specialet. Her gjorde han os dog opmærksom på, at vi i samtykkeerklæringen havde lavet en fejl, som vi herefter rettede.

I dette interview oplevede vi en meget afslappet og rar stemning. Informanten gjorde sig umage med at forklare sig, så der ikke var tvivl om forståelsen, og brugte endvidere meget tid på at uddybe og tegne på tavlen omkring nogle modeller der anvendes i behandlingen. Han var humoristisk, og fik os til at føle os rigtig godt tilpas undervejs i interviewet. Der var afsat

halvanden time til interviewet, men dette endte ligeledes med at vare cirka to timer. Efter debriefing slukkede vi optageren, hvorefter vi sad og snik-snakkede med ham i en halvtimes tid.

Interview med KF

Indgangen til KF var den samme indgang som anvendes til arresten. Et pakkebud stod foran os, og skulle vide, hvor han kunne levere en pakke, og da han var færdig med at tale med vedkommende ved dørtелефonen, spurgte den kvindelige stemme, om der var andre der ønskede at komme ind (formoder hun kunne se os på kameraet). Herefter fortalte vi, at vi havde en aftale med vores informant, som vi skulle lave et interview med. Hun bad os herefter om at komme ind, og henviste os til første dør oppe af trappen. Da vi kom op til døren og ringede på, blev vi mødt af tremmer og en metaldetektor, og en kvinde der ikke var bekendt med en indsat eller fængselsbetjent der hed det pågældende navn. Herefter kunne vi konstatere, at vi blot skulle have været en etage længere oppe, hvorefter vi blev bedt om at gå udenfor igen, og ringe på ved KF. Da vi langt om længe kom op på rette etage, var vores informant klar og tilbød os kaffe inden interviewets start. Herefter blev vi vist hen til et mødelokale, som først var optaget, men idet vores informant havde reserveret lokalet, fortrak de andre med det samme. Herefter kunne briefinggen gå i gang, hvorefter informanten underskrev samtykkeerklæringen om at vi måtte anvende hans udtalelser i specialet. Mødelokalet hvori vi sad, var meget lydt, hvilket medførte, at vi kunne høre hver gang der gik nogen forbi på gangen, som virkede distraherende.

Informanten fra KF var ekspert på flere områder. Dels fungerer han som behandler af voldsudøvende personer indenfor KF, og dels fungerer han som instruktør i både AM og VFP, hvor han uddanner andre behandlere. Derfor kunne han bidrage med utrolig meget viden, hvilket betød, at vi ikke behøvede at interviewe andre behandlere fra KF. På grund af hans meget brede viden om alle KFs behandlingsprogrammer og hans ivrighed i at delagtiggøre os i programmerne og deres virke, varede dette interview to en halv time. Informanten virkede meget afslappet og gav sig god tid til os, hvilket betød at vi ligeledes kunne slappe af under interviewet.

Interview med DMV

Interviewet med DMV foregik med to kvindelige psykologer fra Århusafdelingen. Det var i første omgang planlagt, at vi skulle interviewe psykologerne hver for sig, men idet den ene psykolog havde fået en ledig tid i kalenderen, aftalte vi at lave et fælles interview. Vi blev tilbudt kaffe og vist ind i et af deres grupperum. Interviewet startede ud med en briefing hvor

begge informanter underskrev samtykkeerklæringen om at vi måtte anvende deres udtalelser i specialet. Informanterne var rigtig gode til at supplere hinanden undervejs i interviewet, og var endvidere gode til at lade hinanden tale ud, hvilket gjorde interviewet flydende. Der var bygningsarbejde, hvilket virkede forstyrrende, da det til tider kunne være svært at koncentrere sig på grund af larmen. Endvidere foregik interviewet den første onsdag i maj, hvilket er dagen hvor varslingsalarmerne afprøves. Dette virkede også som et forstyrrende element. Ud over dette, kunne begge psykologer bidrage med ekspertviden om deres arbejde omkring behandling af voldsudøvende personer og deres familier, og begge var endvidere meget veltalende og let forståelige. Da interviewet var slut, forlod begge informanter lokalet forholdsvis hurtigt, hvilket udgjorde at vi var i tvivl om, hvorvidt vi blot skulle gå eller om de kom tilbage. Herefter gik vi ud og kiggede på nogle brochure, for at afvente hvorvidt de kom for at tage afsked med os. Den ene informant kom retur inde fra frokoststuen, hvorefter vi kunne takke for deres tid, og følte at vi kunne gå.

Behandling af data

Alle interviews er blevet optaget på lydfiler med henblik på transskribering af det indsamlede datamateriale. Udover hensigten med transskriberingen af lydfilerne, har optagelserne af interviewene endvidere været en hjælp. Det har været en hjælp i den forstand, at vi har kunnet koncentrere os om at være tilstede i interviewet, i stedet for at være fokuseret på at tage noter, der skal bruges som dokumentation i udarbejdelsen af analysen (Kvale & Brinkmann, 2009: 201). Lydfilerne er transskriberet ordret ved hjælp af programmet ExpressScribe, som gør det lettere at genhøre passager af interviewet. Vi har i transskriberingen undladt at skrive ”øh”, og ”hmm” samt hvis samme ord er gentaget flere gange, dette for at gøre citaterne mere læsevenlige (Kvale & Brinkmann, 2009: 203). Transskriberingen af dobbeltinterviewet med DMV, har været problematisk, da det på lydfilerne kan være svært at høre hvem af informanterne der taler. Derfor har vi transskriberingen heraf, valgt kun at referere til ”informanten” og ikke hvem af informanterne der taler. I få passager hvor informanterne taler ind over hinanden, er passagerne skrevet sammen, således essensen fremstår læsevenlig og let forståelig.

Formålet med transskriberingen er, at omsætte det talte sprog til et skriftsprog, der kan omsættes til et empirisk datasæt som videre kan bearbejdes (Kvale & Brinkmann, 2009: 200). Behandlingen af det transskriberede datamateriale er blevet kodet med programmet NVivo. I kodningsprocessen har vi med NVivo opdelt vores datamateriale i komponenter, som har fået mærkater, også kaldet koder (Bryman, 2012: 13). Koderne er udviklet under gennemlæsning

gen af de transskriberede interviews og ikke forinden. Datamaterialet har dermed været styrende i forhold til de udvalgte tematikker i specialet (Bryman, 2012: 607-608).

Etiske overvejelser

I forbindelse med indsamling af empiri, har alle informanter underskrevet en samtykkeerklæring, hvor informanterne tilkendegiver, at vi må anvende deres udtalelse i specialet. Alle informanter er informeret om interviewets formål samt at informanterne til enhver tid kan afbryde interviewet eller tilbagetrække sit samtykke uden yderligere forklaring. Derudover danner de etiske retningslinjer i forbindelse med projektarbejde, udarbejdet af kriminologiuddannelsen, ligeledes grundlag for tilgangen til informanterne. I relation til transskriberingen er der passager i interviewet med KF, som ifølge aftale med informanten, er slettet fra transskriberingen, hvilket også fremgår af det transskriberede materiale.

Kvalitetssikring af empirisk data

For at kvalitetssikre undersøgelsen vil vi nedefor præsentere overvejelser omkring reliabilitet, validitet og generaliserbarhed.

Reliabilitet

Reliabilitet omhandler pålideligheden af undersøgelsens resultater. Det vurderes ofte ud fra gentagende undersøgelser af andre forskere på andre tidspunkter, som viser en høj korrelation, hvilket betyder, at resultatet er det samme og stabilt (Bryman, 2012: 168). I kvalitative undersøgelser kan det være svært at realisere, idet datamaterialet afhænger af omstændighederne i forhold til interviewperson, informant og interviewsituationen. En rekonstruering af undersøgelsen med høj korrelation kan derfor være problematisk at opnå, idet tid kan producere forandringer på det specifikke undersøgelsesområde (Ibid: 169). For at sikre reliabiliteten i vores kvalitative studie, har vi gjort vores forskningsproces og resultater tydelige og gennemskeelige, samt tilgængelig, hvilket kan medvirke til en kritisk stillingtagen af undersøgelsen (Ibid: 392).

Intern validitet

Intern validitet skal i forhold til kvalitativ forskning omdefineres til troværdighed, hvor det omhandler hvorvidt undersøgelsens resultater er troværdige, og herved om der ud fra analysen af empiriindsamlingen udledes troværdige konklusioner (Bryman, 2012: 390). Det er vigtigt, at den valgte metode er velegnet til at undersøge problemstillingen for at styrke den interne validitet, og ligeledes er det vigtigt, at udvælge anvendelige teoretiske begreber til analysen af

det indsamlede empiri. I udarbejdelsen af specialet har vi derfor truffet fravalg og tilvalg som har været logiske i forhold til undersøgelsen, hvilket har medført at den interne validitet løbende er blevet sikret i undersøgelsen (Ibid: 391).

Ekstern validitet

Ekstern validitet omhandler hvorvidt undersøgelsens resultater kan generaliseres hvilket også kaldes generaliserbarhed. Kvalitative studier vil generelt have en lav generaliserbarhed, idet det empiriske materiale er indhentet fra et lille udvalg af respondenter (Kvale & Brinkmann, 2009: 287). For at tilpasse begrebet til den kvalitative forskning, vil vi anvende analytisk generaliserbarhed som omhandler en velovervejet bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af en undersøgelse kan være vejledende for, hvad der skal ske i en anden situation (Ibid: 289).

Undersøgelsen omhandler fire forskellige tilbud, som behandler personer med voldelige adfærd i Danmark. Hvorvidt resultaterne fra undersøgelsen kan være vejledende for, hvordan andre behandlingstilbud til personer med voldelige adfærd kan forstås, skal ikke kunne udelukkes. De mønstre som vi har fremfundet i denne undersøgelse, kan potentielt overføres til andre lignende omstændigheder.

5. Teoretisk ramme

I den teoretiske ramme præsenteres de begreber og teorier, som vi ønsker at anvende i analysen af den indsamlede empiri, for derigennem at besvare specialets problemformulering.

Ud fra den indsamlede empiri fra de respektive behandlingstilbud, har vi identificeret interventionistiske tilgange, som de kan være inspireret af. Hertil har vi fremfundet psykologisk inspirerede behandlingsteknikker som ”empowerment” og ”peer-education”. I disse behandlingsteknikker ser vi udtryk for en indirekte styring, som vi vil prøve at forstå ud fra begrebet ”governmentality”. Hverken empowerment, peer-education eller governmentality er strategier, som de respektive behandlere udtrykker de anvender, men er analytiske begreber, som vi sammenligner deres behandling med. Nedenfor vil empowerment, peer-education og governmentality præsenteres i den nævnte rækkefølge.

Empowerment

I dette afsnit præsenteres begrebet ”empowerment”. Empowerment er anvendeligt til, at belyse, hvordan de respektive behandlingstilbud aktiverer selvet i klienterne.

Empowerment blev oprindeligt forstået som et middel til og en proces, hvorigennem magtesløse og undertrykte grupper kunne opnå magt og selvbestemmelse. Empowerment-begrebet har dog inden for de senere år spredt sig på tværs af akademiske discipliner, de sociale myndigheder, sociale bevægelser og politiske grupper (Cruikshank, 1999: 72). Barbara Cruikshank beskæftiger sig med empowerment og har udviklet begrebet ”viljen til at myndiggøre”, som vi har ladet os inspirere af til den videre analyse. Fokus vil derfor være Cruikshanks myndiggørelsestankegang (empowerment), da det netop er de respektive behandleres ideologi, at klienternes motivation, viden og handlekompetencer forsøges, styrket og styret mod bestemte mål. Ifølge Cruikshank kaldes dette ”medborgerskabsteknologier”.

Viljen til at myndiggøre og medborgerskabsteknologier

Motivet med empowerment er, at individet bliver selvstyrende og uafhængigt, hvorfor målet er at kanalisere handling hen mod de magtesløse for at få dem til at handle i egen interesse (Cruikshank, 2003: 30-32). Deres kapacitet til aktivt at handle og deltage påvirkes positivt, så de bliver i stand til fornuftmæssigt, at håndtere deres egne problemer, og dermed ikke længere har behov for hjælp. Individene udstyres med redskaber, hvor de selv skal kæmpe for at af-

hjælpe deres sociale problemer (Dean, 2006: 126). Indholdet i de magtesløse må konstitueres før der kan handles på dem (Cruikshank, 1999: 68-69). I sit arbejde med fattige, konstituerer Cruikshanks fattigdom på følgende måde: *"Poverty is a condition of need, helplessness and hopelessness"* (Cruikshank, 1999: 73).

Cruikshank arbejder ud fra en antagelse om, at de fattige ikke eksisterer som sådan, men ser dem som objekter og resultater af viljen til myndiggørelse og af anvendelsen af medborgerskabsteknologier (Cruikshank, 1999: 72). Disse teknologier bliver beskrevet som: *"discourses, programs and other tactics aimed at making individuals politically active and capable of self-government"* (Cruikshank, 1999: 1). Hendes fokus er disse teknologier og myndiggørelsesrelationen, hvilket kan udgøre et produktivt magtforhold. Cruikshank har vist med *'anti-poverty'* programmer i krigen mod fattigdom, hvordan empowerment kan fungere som et styringsmiddel til at bekæmpe eksklusion og magtesløshed, og forbedre omstændighederne for de fattige. Logikken er at fremme magtesløse individer, og forsøge at maksimere deres handlinger, motivationer, interesser, samt økonomiske og politiske involvering. Empowermentstrategien styrer magtesløse individer der skal myndiggøres, fra underkastelse til subjektivitet.

Det er en teknologi, som arbejder på at begrænse statens indgriben og gøre magtesløse individer til uafhængige og deltagende individer, der handler samfundsmæssigt korrekt, men ud fra egne følelser (Cruikshank, 1999: 73). Empowerment er hverken befriende eller repressiv, men rettere et repræsentativt kundskab af den liberale måde, til at dirigere adfærd, og en politisk rationalitet i velfærdsstaten (Cruikshank, 1999: 72).

Empowerment-proces

Empowerment er en strategi, som skal transformere magtesløse individer til uafhængige og deltagende medborgere. Denne empowerment transformation består af en tredelt proces: 1) individet bevidstgøres omkring deres egen magtesløshed, 2) individet opnår viden til årsagen og viden der kan afhjælpe magtesløsheden og 3) individet opnår viden, som skal omsættes til handlinger for at forandre årsagen (Cruikshank, 1999: 69-73). Som vi læser Cruikshank sker transformationen ud fra en politisk fremgangsmåde, som lyder således: *først* isoleres en gruppe, der bliver berettiget til statslig indblanding, *hvorefter* skabes et fællesskab og *sidst* tilføres professionelle, som redskab til at indføre medborgerskabsteknologier (Cruikshank, 1999: 72-73).

I vores problemstilling kan de respektive behandlingstilbud betragtes som en empowerment-proces, hvor klienten bevidstgøres om dens voldelige adfærd, hvorefter klienterne igennem behandlingen får viden om, hvordan de kan handle anderledes og til sidst skal denne viden omsættes til handling.

Empowerments fire karaktertræk

For det første kendetegnes empowerment-strategien ved et forhold bygget på ekspertise, ikke kun uddannet ekspertise, men også ekspertise fra de fattige, som den ”rigtige” ekspertise i fattigdom. For at give de ”rigtige” eksperter indflydelsen til at eksperimenterer, skal de professionelle eksperter afstå magten. Det betyder dog ikke at de professionelle eksperter er overflødige, men tværtimod styrer på afstand. De professionelle eksperter skal bruge deres viden og magt til at påvirke eksperimenterne, og jævnligt evaluere processen, men de skal ligeledes solidariserer sig med de magtesløse. Dette kan relateres til gruppebehandlingen og peer-education, som vi vil give en beskrivelse af senere i den teoretiske ramme, hvor de ”rigtige” eksperter i vold, lærer hinanden at håndtere deres vredesproblemer.

For det andet indebærer empowerment, hvad Cruikshank kalder ”en demokratisk ukontrolleret magtudøvelse”, eftersom det er en part der initierer den. Når individer motiveres til at indtræde i et fællesskab, er det grundlæggende formål at lokke dem til deltagelse (Dean, 2006: 125). I forbindelse med vores speciale skal det pointeres, at fællesskaber er opstået med statslig indblanding for at skabe relationer af hjælp mellem mennesker.

For det tredje er sådanne relationer afhængige af viden om individerne. Specifikke former for viden om individerne er en betingelse for empowerment-processens virkning (Ibid: 125). Det kendskab det kræves er oftest funderet i samfundsvidenskabelige modeller omkring magt og magtesløshed, der er opnået gennem individernes egne fortællinger og fortolkninger af deres liv (Cruikshank, 1999: 72). Dette karaktertræk kan spores tilbage til det nittendeårhundrede, hvor forholdet mellem dem, der hjælper og dem som skal hjælpes til at hjælpe sig selv, skal være intim, og den viden, som udledes fra intimiteten skal være omhyggeligt udforsket. Det hjælper ikke, at behandle hvert enkelt tilfælde af fattigdom som den samme, da det kan gøre mere skade end gavn, hvorfor deres evner grundigt undersøges, for at træffe en beslutning om, hvad der bør gøres (Ibid: 50).

For det fjerde indeholder empowerment-relationer en myndiggørelse af individer, der nødvendiggør en frivillig og tvangsmæssig magtudøvelse, hvor individerne frivilligt påtager samfundets normer. Individerne har ikke viden om, hvad der er bedst for dem, i stedet oplæres individerne til at handle, som en bestemt type borger. Individerne er således deltager i en politik, men således også en effekt af den (Ibid: 73).

Vi vil forholde os eksplicit til empowerment i analysen, men det skal gøres klart, at Cruikshank ser empowerment, som et mere overordnet og demokratisk perspektiv end hvad de respektive behandlingstilbud arbejder med. De arbejder nærmere med klienternes privatsfære, men behandlingen kan til stadighed sammenlignes med nogle af de elementer, som der fremlægges i empowerment teorien, selvom vi ikke undersøger behandlingen på et makroniveau. Vi vil ligeledes forholde os til empowerments tre procesdele og fire karaktertræk, men analysen vil ikke være stringent opbygget herefter.

Peer-education

Peer-education er en strategi, baseret på et rationale om, at jævnaldrende og ligeværdige har en stærk indflydelse på den enkeltes adfærd (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 229). Personer som udvælges til at indgå i peer-education, deler demografiske karakteristika som eksempelvis alder og køn, eller risikoadfærd med en målgruppe som eksempelvis voldsudøvende personer. Med peer-education bliver deltagernes bevidsthed øget, og de bliver i stand til at formidle viden og tilskynde adfærdsændringer blandt de andre deltagere i gruppen. Peer-education kan udspilles i stærkt struktureret lokationer som eksempelvis gruppelokaler eller det kan udspilles uformelt i hverdagens interaktioner. Gruppedeltagerne i et peer-education forløb antages, at have et større niveau af tillid til de andre ligeværdige deltagere, hvilket kan give mulighed for mere åbne diskussioner af følsomme emner. Derudover er omkostningerne ved brug af peer-education lavere, end interventioner der er afhængige af højt uddannet professionel personale (Ibid).

Med baggrund i den førnævnte empowerment-strategi, hvor individet styres fra magtesløshed til opnå bevidsthed, viden og handling, bygger peer-education på samme tanke. Her er det blot medlemmerne af gruppen, som er medvirkende til, egen og andres udviklingsproces.

Til forskel fra den oprindelig peer-education, hvor det grundlæggende kun er ligeværdige i gruppen, er der her en professionel behandler tilstede. Denne behandler fremfinder positive elementer ved én gruppedeltager, som de andre deltagere kan drage nytte af, dette som Cruikshank omtaler som empowerment-relationen, hvor ekspertisen udføres dels af de professionelle behandlere, og dels fra de andre voldsudøvende personer, der er deltager i gruppen.

Peer-guide

En peer-guide skal med egne erfaringer og egen recovery-proces, kunne støtte og bidrage til forbedring af den sårbare situation, for de andre gruppedeltagere, ved at erfaringsudveksle og vejlede andre i egen recovery-proces. På baggrund af peer-guidens erfaring og livssituation kan vedkommende give de andre gruppedeltagere mulighed for at spejle sit i et menneske, som selv har været i samme situation som de resterende gruppedeltagere (Ibid).

Peer uddannelsesforløb

En peer-guide skal igennem et uddannelsesforløb, hvor uddannelsen tager udgangspunkt i deltagernes egne personlige erfaringer indenfor et pågældende område. Formålet med uddannelsen er, at deltagerne skal lære at omsætte sine erfaringer til konstruktive redskaber, som

kan bruges i relation med andre mennesker med samme sårbarhed, i undervisningssituationer og i relevante organisationer (Ligestillet-støtte).

Baggrunden for peer-education

Oversat fra engelsk til dansk, betyder ordet 'Peer': 'Ligemand' eller 'jævnaldrende'. Peer-education er en tilgang, hvor ligeværdige individer, hjælper, støtter og guider hinanden med eksempelvis konfliktløsning, kommunikation samt grundlæggende sociale færdigheder.

Tilgangen stammer oprindeligt fra England, hvor der i 1800-tallet blev indført et system, hvor ældre elever skulle undervise yngre elever. Dette på baggrund af, at det økonomisk var billigere at bruge ældre elever til undervisning, fremfor brugen af uddannede lærere.

I USA blev metoden genoptaget i 1960'erne, hvor målet var, at klassens fagligt stærkere elever, skulle hjælpe klassens fagligt udfordrede elever op på samme niveau, som resten af klassen (Tveden-Aakjær, 2008: 2). Dette gav begge parter et udbytte, dels for den fagligt stærke elev, at formidle sin viden, og dels for den fagligt udfordrede elev, at lære fra en jævnaldrende.

Peer-education er i de senere år blevet mere udbredt og anvendes især indenfor forebyggende arbejde i henhold til kriminalitet og alkohol- og narkotikamisbrug (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005, s. 223). I henhold til kriminalitet anvendes peer-education blandt andet indenfor exit-programmer, hvor personer ønsker at komme væk fra det kriminelle miljø. Her har nogle organisationer ansat tidligere kriminelle eller tidligere bandemedlemmer til at varetage mentor-rollen, hvor de med deres viden og erfaringer, skal hjælpe de personer væk fra kriminalitet. Peer-education lægger op til empowerment, hvor deltagerne i en gruppe lærer, at håndtere sine sårbarheder, og lærer hjælp til selvhjælp.

Social læringsteori

Kriminologiske teorier, har grundlæggende til formål at forklare, og give en forståelse for, hvorfor kriminalitet opstår, og hvorfor individer bliver kriminelle. Nogle teorier forklarer kriminalitet ud fra biologiske, psykologiske og sociologiske rammer, ligesom nogle teorier arbejder på et mikro niveau, hvor teorierne forklarer noget om individet, og andre på makro niveau, hvor teorierne forklarer noget om kriminalitet i sociale grupperinger. Med forståelse for og en teoretisk baggrundsviden, er det muligt at anvende den viden og erfaring, til at forhindre eller mindske ny kriminalitet (Cullen, Agnew, & Wilcox, 2014: 586).

På samme måde har vi valgt at se på nogle teoretiske aspekter, som kan identificeres i behandlingen af voldsudøvende personer. Med udgangspunkt i Akers Social læringsteori, vil vi fremhæve teoretiske elementer, der kan hjælpe os med at forstå, ud fra hvilke præmisser Peer-education er tænkt.

Social læringsteori

Akers' social læringsteori, er videreudviklet af Sutherlands Differential Association teori, som hævder, at den kriminelle adfærd opstår i interaktion med andre.

Akers argumenterer endvidere for, at kriminel adfærd læres igennem efterligning og forskellige forstærkninger, som er påvirket af normative definitioner. Akers hævder at adfærd indlæres ved iagttagelse af andres adfærd og at menneskets adfærdsregulering styres af dagliglivets menneskelige påvirkninger samt af visse mentale processer såsom tanker, forventninger og selvopfattelser. Social læringsteorien beskriver således de psykologiske antagelser der ligger til grund for *hvordan* den kriminelle adfærd tillæres.

Social læringsteorien er bygget op på fire begreber som præsenteres nedenstående.

Differential association refererer til miljøet, hvori den enkelte er udsat for normgivende definitioner som både kan være gunstige og ugunstige overfor kriminalitet. Det er i det sociale rum, hvor læring forekommer. Tidspunkt, varighed, frekvens og tilknytning spiller ind i forhold til påvirkning af det enkelte individ (Akers, 2014: 142).

Definitions er individets egen forståelse og meninger, som knyttes til en bestemt adfærd. Ud fra gruppens handlinger, vurderes disse handlinger som gode eller dårlige, ønsket eller uønsket, berettiget eller uberettiget. Disse definitioner udvikles gennem 'imitation' og 'differential reinforcement'. Holdninger og overbevisninger som tillader den afvigende adfærd, eller som gør handlingen moralsk ønskværdig, kaldes for '*positive definitioner*' hvor '*neutraliserende definitioner*' er en psykologisk metode til at lukke af for indvendige protester. ("Han

fortjente det”, eller ”jeg var fuld”). (Akers, 2014: 143).

Differential reinforcement refererer til balancen mellem belønning og straf, som svar på adfærden. Heri findes der en positiv forstærkning som indebærer en behagelig belønning og forstærker chancen for, at handlingen eller adfærden vil udføres igen, og en negativ forstærkning som ligeledes øger chancen for at handlingen eller adfærden udføres igen. Dette på grund af, at en afskrækkende eller ubehagelig følelse forsvinder, hvis adfærden eller handlingen atter udføres. Hertil hører endvidere positiv straf, hvilket betyder, at handlingen eller adfærden medfører en ubehagelig konsekvens, hvilket svækker handlingen (eksempelvis fængselsstraf) og negativ straf, som betyder, at handlingen ikke længere belønnes, hvilket ligeledes kan medføre ophør af handlingen eller adfærden.

Endelig er der **Imitation**, som foregår enten sideløbende med observationen eller efter observationen. Den enkelte observerer andres belønning, og for at opnå den samme belønning, foretages samme handling (Akers, 2014: 142-144).

Governmentality-perspektivet

Governmentality tilgangen præsenteres igennem tekster af Michel Foucault, Nikolas Rose og Mitchell Dean, fordi de er anvendelige til at indfange styringsteknologier i forhold til det identitetsarbejde de respektive behandlere udbyder til klienterne. Governmentality tilgangen bidrager med en magtdimension og styringsstrategi, som medvirker til at belyse interessante vinkler på den relation, som kan antages at der bliver opbygget mellem behandler og klient.

Governmentality-perspektivet som præsenteres i specialet er ikke kun udformet af Foucaults eget arbejde, men også af en række andre teoretikere som Rose og Dean, der har udarbejdet begrebet yderligere. Vi ønsker at fremdrage den analytiske styrke i governmentality-perspektivet og har undgået at tilslutte os bestemte positioner og orienteringer, som enten er for eller imod, forstået på den måde, at den ene udlægning kan være lige så god som den anden.

Biomagt

Først vil vi kort introducere begrebet ”biomagt”, der henviser til moderne nationalstaters praksis og regulering af individerne gennem teknikker for at opnå kontrol med befolkningen. Magten er ikke repressiv, men en magt, der har til formål at producere kræfter hos individer fremfor, at dæmme op eller destruere befolkningen (Dean, 2006: 170). Biomagten var et opgør med staten som en kontrollerende og regulerende overmagt. Det var en ny ledelsesstrategi, der lagde vægt på en naturlig regulering, eller endog på at skabe reguleringsteknikker, der faciliterede og tilskyndede naturlig regulering. For at det kan finde sted, er biomagtens styringsmekanismer afhængige af, at individer retter teknikkerne mod sig selv. Biomagten har som navnet antyder, livet og det levende som omdrejningspunkt, og er en produktiv magtform, der tilstræber at regulere individer som en total enhed, som befolkning (Borch, 2005: 18). Foucault har ændret lidt i teoretiseringen i forhold til den mere individorienteret intervention og bruger her termen ”governmentality”. (Dean, 2006: 169-170).

Governmentality - styring til selvstyring

Governmentality-perspektivet bygger på en forståelse af magt, som styringsstrategi og kan ved hjælp af udtrykket *conduct of conduct* yderligere forstås til at samfundets befolkning styres til at selvstyre. Foucault formulerer det således:

"(...) to "conduct" is at the same time to "lead" others (...) and a way of behaving within a more or less open field of possibilities. The exercise of power consists in guiding the possibility of conduct and putting in order the possible outcome" (Dreyfus & Rabinow, 1982: 220-221).

Det er dermed en styringsrationalitet, hvor magten hverken siges, at være repressiv eller undertrykkende, men som værende en produktiv magtstrategi, hvor styring skal lede til selvstyring. Styring til selvstyring er baseret på individers frihed og dækker over produktive teknikker, der påvirker individer til bestemte handlingsmønstre (Ibid: 220-221). I forhold til dette speciale er det interessant, at kigge på styring til selvstyring, da de respektive behandlingstilbud kan siges at være et eksempel herpå, idet Rose definerer governmentality til: *"alle mere eller mindre rationaliserede forsøg på at forme personers adfærd, individuelt eller kollektivt, for at opnå bestemte mål"* (Rose, 2003: 180). Rationaliserede forsøg kan eksempelvis være besætningen på et skib, ansatte under en chef, men det kan også være voldsudøveren, der bliver tilskyndet til at kontrollere egne instinkter, til at regere sig selv (Ibid: 180-181).

Normalitet som det herskende samfundsideal

Når det kommer til hvem og hvad vi bør være, kommer det "normaliserede" individ i fokus, hvor det gælder om at skabe normale individer og minimere risikoen for patologi i det senmorderne samfund. Som ægtefælle kræves det, at vedkommende lever op til være den perfekte partner, hvilket nogle individer ikke formår at leve op til. Det er her eksperterne kommer ind billedet for derigennem at opbygge et ægteskab. Normaliseringen sker i kombination med eksperternes indflydelse og individernes eget ønske om et harmonisk og ansvarligt ægteskab, der maksimerer livskvaliteten hos den enkelte, samt frygten for de patologier, der kan ramme ægteskabet, hvis ægtefællen fejler (Rose, 1998: 163).

Kategorisering

Der findes som nævnt et herskende ideal i det senmorderne samfund, som omhandler, at individet hele tiden skal forsøge at udvikle sig selv og blive bedre i alle henseender, for at få mest ud af livet og maksimere livskvaliteten. Igennem samfundsidealet subjektiveres individet. Udviklingen kan variere på mange punkter, det kan eksempelvis være på arbejdspladsen, hvor individet søger nye udfordringer, der kan forbedre individet og dermed opgradere ens erhvervsmæssige kompetencer.

Nogle individer formår ikke at leve op til dette samfundsideal og har problemer med at realisere sig selv. Disse individer betragter Rose, som udelukkede fra de inkluderedes fællesskab. Individerne kan i stedet siges, at være inkluderede i visse ”anti-communities”, hvis moral og opførelse ses som en trussel mod det herskende samfundsideal (Rose, 2003: 193). Samfundet svækkes på grund af det ekskluderede fællesskab, hvorfor governmentality styringsteknikker blev tilpasset sådanne grupper, som havde fælles historie og identitet:

”Opgaven for det politiske er ikke at styre moralen direkte, men at genopfinde fællesskabsformer, der kan skabe den etiske basis for en selvstyrende samfundsorden, og at samle individer i bindende lokale netværk af moralsk regulering og forpligtelse” (Ibid, s. 194).

Humanteknologier

For at transformere ekskluderede individer til det inkluderede fællessamfund omfatter governmentality-perspektivet strategier og taktikker til at styre og dirigere individers adfærd. En styring af individets adfærd indbefatter tre sammenkædede dimensioner.

Den første dimension af governmentality skal forstås, som en sammenfatning af meninger, strategier og taktikker, der forsøges udøvet af diverse autoriteter, som eksempelvis politiske, teologiske, lægelige og mange flere slags autoriteter.

Den anden dimension er institutioner, som indebærer en særlig teknologi nævnt ”humanteknologi”. Institutioner som fængsler, skoler, arbejdspladser og hjemmet indbefatter visse værdier og mål som sættes spil i forhold til de individer, der bebor dem. Hver enkel institution udgør en rationel praksis, som har til formål at styre individer mod bestemte mål, der er karakteristisk for det senmoderne samfund. Et mål som kan opnås i institutioner med viden fra autoriteter.

Den tredje dimension omhandler etikken i institutionens praksis. Individer kan bidrage med egne værdier og få hjælp af autoriteter i undersøgelsen af deres kroppe, sjæle, tanker og adfærd for at transformere sig selv til at opnå en tilstand af glæde, visdom eller som modsætning en tilstand af umoralskhed. Etikken skal forstås som ressourcer til at lede individer det senmoderne samfundsideal, således de undgår en tilstand af umoralskhed. Institutionens autoriteter skal med etikken, som ressource lede individer mod hvad der er rigtigt og forkert, tilladt og ikke tilladt, ønskværdigt og ikke ønskværdigt i det senmoderne samfund (Rose, 1998: 152-153).

Subjektivering

Et centralt element i Foucaults governmentality er subjektivering. Han påpeger, at magten ikke er omdrejningspunktet i sig selv, men nærmere hvordan individer på forskelligvis ledes mod bestemte subjekter. Humanteknologier leder eller med Foucaults ord subjektiverer individers adfærd i en retning af subjekter der stemmer overens med det senmoderne samfund:

”Subjectification is thus the name one can give to the effects of the composition and recomposition of forces, practices, and relations that strive or operate to render human being into diverse subject forms, capable of taking themselves as the subjects of their own and others practices upon them” (Rose, 1998: 171).

Citatet viser at subjektiveringen udgør en et tosidet blik. På den ene side konstrueres individer som bestemte subjekter, hvor individer skal underkastes andres kontrol. På den anden side kan individer underkaste sig selv, hvor det kan skabe og bearbejde sig gennem selvteknologier. Subjekt er dermed ikke kun noget individer er for andre, men også noget individer skaber om sig som. Foucault hævder, at det er i koblingen mellem de to, at governmentality magten kommer til syne, nemlig når magten udøves ved at lede individer til at udøve aktive selvforhold (Borch, 2005: 22-23).

6. Analyse

I det følgende vil det indsamlede datamateriale blive analyseret med henblik på at besvare specialets problemformulering:

Hvilke præmisser kan identificeres i de respektive behandlingstilbud i behandlingen af voldsudøvende personer, og hvordan kan disse præmisser forstås i et governmentality perspektiv?

Analysestrategi

Undersøgelsens analyse er opdelt i to hovedafsnit, hvoraf det første hovedafsnit er inddelt i to dele. Her forsøger vi at identificere præmisserne: 1) empowerment og 2) peer-education. Præmisserne er som benævnt ikke noget de eksplicit udtrykker, men indirekte præmisser vi identificerer ud fra det, de respektive behandlere italesætter om behandlingen.

Det andet hovedafsnit vil tage udgangspunkt i, hvordan ovennævnte præmisser kan forstås i et governmentality-perspektiv, hvor behandlerne indirekte styrer klienten til at blive selvstyret.

6.1. Indgang til behandlingen

Hensigten med det kommende afsnit er at anskueliggøre, hvordan motivation er en vigtig indikator for at påbegynde behandlingen og aktiveringen af selvet hos klienterne.

Motiveret eller tvang?

Fælles for de fire behandlingstilbud er at de overordnet kan betragtes som behandlinger, hvor klienterne får indflydelse og ansvar for at forbedre og udvikle selvkontrol. Behandlerne skal berige klienterne med redskaber og informationer, som de skal tage til sig for at konstruere selvet i dem selv. I tillæg hertil fortæller psykologen fra ATV, hvordan behandlingen forudsætter at klienterne er medansvarlige for om behandlingen gør en forskel:

”at placere ansvaret der hvor det er, man kan facilitere en udveksling, man kan ikke lave den, så det er ikke mit ansvar at de ændrer sig, det er hans eget. Jeg vil gerne hjælpe til. Nogen gange så siger jeg til klienten, så går behandlingen meget hurtigere, hvis de selv hjælper til” (ATV: 32).

Citatet illustrerer hvordan det er op til klienten, at få så meget ud af behandlingen som muligt, hvilket kan indikere, at klienterne skal være motiveret for at ændre deres voldelige adfærd. Vi

er derfor som forskere nysgerrige efter hvorvidt klienterne henvender sig frivilligt eller om de bliver visiteret af den offentlige myndighed.

Hos ATV, DMV og MR kommer klienterne af egen fri vilje, hvortil psykologen fra ATV udtaler: *Hele banden henvender sig selv* (ATV, s 17). Citatet kan signalere, at klienterne er motiveret for at komme behandling, idet hele klientellet henvender sig på eget initiativ. Instruktøren fra KF fortæller, at deres klienter ligeledes tilbydes frivillig behandling, hvor de ved deltagelse kan få forkortet deres fængselsstraf: *”Som det er nu, er det frivilligt at deltage i programmet, man kan godt få det på som man siger, et vilkår i forbindelse med f.eks. løsladelse, udgang eller noget andet”* (KF: 87). Ud fra denne fortælling kan det antages, at klienterne i KF i lavere grad end de øvrige behandlingstilbud er mindre motiveret for at komme i behandling for deres voldsproblem. KF benytter ikke direkte tvang, men det kan antages, at KF indirekte tvinger klienterne i behandling, når instruktøren fra KF overtaler dem ved hjælp af indtrængende argumenter om tidligere løsladelse. Indgangen til behandlingen i KF kan snarere indikere, at klienternes motivationsincitament for at påbegynde behandling bunder i den tidligere løsladelse, fremfor at ændre deres voldelige adfærd. Psykolog fra MR mener, at behandlingen kan have en bedre effekt, hvis hjælpen opsøges frivilligt:

”(...) jeg været til den konference i USA og der kører de også den her behandlingsform, men det er med tvang, der er det en dom de får og hvis de kommer for sent en dag, uanset om de er punkteret eller hvad pokker der er sket, så er det tilbage til dommeren, så skal de stå skoleret over for en dommer. Det er helt tydeligt, at det er mere tvang end det er frivilligt. Jeg tvivler på om det virker. På den måde er det dem der bestemmer, at det skal du. Her der kommer de, fordi de er motiveret for det og fordi de kan holde sig udenfor systemet” (MR: 158).

Vi sammenligner ikke KF med USA's behandlingsform, men blot som indikation på, at behandlingen kan have en bedre effekt, hvis klienter er oprigtigt motiveret. Psykologen fra MR tilkendegiver, at han dog også modtager klienter, hvor der skal arbejdes mere motiverende for at fremme lysten til behandling, idet klienterne henvender sig på baggrund af stillede krav:

”nogen gange, så har de lidt pistolen i nakken, så sidder deres kone eller kærester eller samlever nede på krisecentret med en flok børn og så har hun stillet et ultimatum, der hedder, hvis du ikke får hjælp til det her, så ser du os aldrig mere” (MR: 146).

Selvom motivationen for at komme i behandling, kan bunde i tidligere løsladelse eller betingelser der fremsættes af ægtefællen, viser behandlingen i KF dog ikke at være helt forgæves og uden virkning. Justitsministeriets Forskningskontor har foretaget en effektevaluering på behandlingsprogrammet Anger Management, som påviser positive resultater (Pedersen, 2012: 13).

For de klienter, hvor indgangen til behandlingen kan være baseret på en tidligere løsladelse kan det antages, at det motivationsskabende arbejde er særligt centralt, hvis klienterne skal opnå en følelse af at behandlingen giver mening for dem. Instruktøren fra KF tilkendegiver i relation hertil, at det motivationsskabende arbejde er afgørende for om behandlingen medfører succes: *”Der er ingen tvivl om at vi skal arbejde noget mere motiveret, for der er en del af dem som ikke er motiveret faktisk, og vi kan jo ikke rykke dem, hvis ikke de er motiveret”* (KF: 142). Instruktøren fra KF kommer ind på hvordan han motiverer og opmuntrer klienterne for at de selv at opnå motivation. En motivation som vi antager kan være problematisk at opnå, hvis motivationen til at deltage i behandlingen ikke bunder i lysten til at ændre sig, men en fremstillet motivation som bunder i lysten til at blive tidligere løsladt.

Det er en problematik, som generelt kan genkendes i de behandlinger udøvet af KF. En undersøgelse af et kognitivt behandlingsprogram i KF viser også denne problematik, idet instruktørerne italesætter, at for nogle klienter udspringer motivationen ikke i ønsket om at deltage i behandlingen, men nærmere fordi deltagelsen i behandlingen kommer med i vurderingspapirerne, der kan give anledning til nedsættelse af straffetiden. Instruktørerne forsøger derfor, at sortere klienter fra, som ikke er oprigtigt motiveret for at ændre sig (Bird, 2008: 46). Instruktøren fra KF fortæller hertil, at de oftest fanger de fleste i visitationen til behandlingen:

”Det er klart, hvis man sætter krav, så vil det netop blive, at nogen af dem ville kunne blive tiltrukket af det, og de fleste fanger vi allerede i visitationen faktisk, hvor man kan mærke, men han er jo ikke interesseret i at snakke om de her ting” (KF: 143).

Det tyder på at indgangen til behandling skal tage udgangspunkt i at klienterne for det første er motiveret for at deltage og for det andet er motiveret for at ændre sig, og ikke kun motiveret for blive løsladt tidligere. KF fortæller paradoksalt nok, at den ydre motivation også skal anvendes:

”Vi skal selvfølgelig gerne have det over i den indre motivation, men vi må også bruge den ydre, det gør de i Canada også, og det virker faktisk. Altså hvis de mener, at der er et behov, og det er en risikofaktor, hvis ikke den pågældende deltager, ingen udgang, ingen prøveløsladelse” (KF: 142-143).

I det ovenstående citat fortæller instruktøren fra KF, at den ydre motivation også kan have en effekt på klienterne. Det kan antages, at KF benytter den ydre motivation som ”gulerod”, altså en form for belønning eller straf. Klienterne er i denne form for forståelse motiveret af at få noget til gengæld i form af at få forkortet fængselsstraffen ved at deltage i behandlingsprogrammet.

Tilstrømningen af klienter hos DMV er tosidet, *dels* ved selvhenvendelser og *dels* ved visitation:

”Vi har lidt forskellige, fordi vi er finansieret på forskellige måder. Satspuljemidlerne, jamen det er folk der henvender sig af sig selv. Altså det kan jo godt være at det så er en læge (...) Så har vi kontrakt med Kriminalforsorgen, hvor vi har et vist antal pladser, som er forbeholdt deres klienter, og de kommer indenom ventelisten” (DMV: 43-44)

Ved tilstrømningen af de visiterede klienter fra KF, erfarer DMV også, at motivationen for at få tilrettelagt et behandlingsforløb kræver mere arbejde, eftersom de oftest kommer med en mere belastede baggrund end dem, der henvender sig frivilligt:

”[dem fra kriminalforsorgen] har rigtig meget på tapetet, jamen det vi gør med dem er temamæssigt det samme, men jo på et andet niveau måske, end dem der er i arbejde, og aldrig har haft andre former for kriminalitet inde på livet, og [er] højt uddannede” (DMV: 42).

Ovenstående citat viser, hvordan DMV i nogle tilfælde får visiteret klienter fra KF, som typisk befinder sig i en mere marginaliseret situation, hvilket kan indebære at de har sværere ved at motivere sig selv. DMV karakteriserer visiteringen fra KF for en ydre motivation og af denne årsag målrettes behandlingen motivation og bevæggrunde for at deltage og dermed flytte den ydre motivation til en indre motivation (Hensen & Petersen, 2004: 34). Den ydre motivation bliver også af DMV belyst som en slags problematik ved visiteringen af KF-

klienterne, idet deres motivation kan være drevet af en tvungenhed fremfor frivillig medvirken til at forandre sig:

”[de] kan få det som et vilkår i forbindelse med deres prøveløsladelse. Det vil så sige at, så skal de jo komme til samtalerne, og hvis de ikke kommer, så skal vi informere deres sagsbehandler (...) hvis de ikke følger deres behandling. Man kan sige på den måde, kan der være en hvis tvungenhed ind over” (DMV: 44).

Ovenstående citat af psykologerne fra DMV kan også være medvirkende til at illustrere en ydre motivation, idet klienterne ikke er oprigtigt motiveret, men nærmere er nødsaget til at deltage, idet DMV vil oprette kontakt til sagsbehandleren, hvis kravet ikke opfyldes. Det kan antages, at den ydre motivation kan bruges som en skitsering over hvilke konsekvenser klienten imødegår, hvis de ikke deltager i behandlingen.

En potentiel eller manifest motivation

Generelt illustrerer citaterne fra henholdsvis KF og DMV, at klienter med en ydre motivation kræver mere arbejde for at skabe den indre motivation. Selvom klienterne kan være drevet af en ydre motivation og giver udtryk for ikke at ændre sig, kan ting forandre sig og dermed gøre den potentielle motivation, som er gemt væk til den indre motivation. En potentiel motivation indebærer, at motivationen er der, men at behandlerne ikke kan mærke eller se den i handlinger udadtil (Villadsen, 2003: 199). KF og til dels DMV kan naturligvis have en svære opgave med at flytte den potentielle motivation til en mere manifest motivation, en motivation der er oprigtig og tydelig for øjet, i forhold til de øvrige behandlingstilbud. Per Revsted (Ibid: 198) har udgivet bogen *'Ingen er Håbløs'* og har den påstand, at alle mennesker rummer en positiv kerne, der betyder, at de grundlæggende er motiverede. Nogle mennesker er mere blokeret af destruktive kræfter end andre, og det er motivationsarbejderens opgave, at hjælpe klienten til at fremfinde sin positive kerne, hvilket det til tider kan betragtes at være tilfældet hos KF og DMV.

I tråd med dette kan det antages, at være lettere for ATV, MR og til dels DMV, at arbejde med at få klienternes potentielle motivation til en mere manifesteret motivation, idet deres klienter henvender sig frivilligt til et gratis og anonymt tilbud. At de tre tilbud er gratis og anonymt kan have en tiltrækkende effekt der øger motivationsmængden, idet klienterne kan

komme uden om det sociale system og dermed undgå følelsen af at blive stigmatiseret eller klientgjort med en negativt ry:

”Når de kan blive modtaget anonymt og det også er gratis, så kommer der alle mulige folk fra alle samfundslag, der kommer altså også nogen i en Mercedes herude, som kommer helt udenom det sociale system, fordi de kender dem ikke, de har aldrig hørt om dem, det bliver en blandet bolsjebutik, hvor der kommer folk fra alle samfundslag og på den måde tænker jeg at det har en funktion” (MR: 153).

Klienter der kan henvende sig frivilligt og anonymt betyder, at de ikke skal oplyse identifikationsoplysninger, hvilket kan udgøre en manifesteret motivation, der fremmer lysten til at deltage i behandlingen og fremmer interessen for at ændre sig. Det kan antages, at klienter der opsøger frivillige og anonyme tilbud ikke ønsker, at blive stigmatiseret som eksempelvis ”voldsudøver”, da det ofte kan medføre en ubevidst diskrimination, en følelse af at folk vil opfatte eller behandle vedkommende anderledes (Goffman, 1975: 15).

Ifølge Cruikshank er mægtiggørelsesrelationer frivillige og repressive på en og samme tid. Apati blev et bevis for magtesløse individer, der nægtede at gøre noget for dem selv og nægtede at handle i deres egne bedste interesser. Hvis magtesløse individer ikke var villige til at deltage i programmer, var det første krav på en eller anden måde at gøre dem interesseret i programmet og egen mægtiggørelse (Cruikshank, 1999: 74). Vi mener at empirien kan skitserer en slags mægtiggørelsesrelation mellem behandler og klient, som med ydre og indre motivationsformer forsøger at gøre en umotiveret/uengageret klient motiveret og interesseret i at deltage i behandlingen og aktiveringen af selvet. Disse motivationsformer kan indikere at være frivillige og repressive på samme tid, idet klienterne i eksempelvis KF og til dels DMV bliver tilbudt frivillig behandling med vilkår om tidligere løsladelse. Behandlingen kan være frivillig i den forstand, at klienten selv træffer beslutning om, hvorvidt de ønsker at deltage. Behandlingen med vilkår om tidligere løsladelse kan være repressiv i den forstand, at for at opnå tidligere løsladelse, er det et krav at klienten aktivt deltager i behandlingen og aktiveringen af sit selv. Behandlingen kan dermed siges, at være frivillig og repressiv på en og samme tid.

Erkendelsen og behovet for hjælp

De respektive behandlingstilbud er målrettet voldsudøvende personer, der vurderes til at have et behov for hjælp til at få styrket selvet i form af kognitive færdigheder og selvkontrol. En grundlæggende forudsætning i behandlingen, foruden motivationen, er at klienterne skal erkende volden, et problem de ikke kan løse på egen hånd, hvorfor et behov for ekstern støtte skal findes.

I forrige afsnit kan det eksemplificeres, hvordan klienterne ud fra forskellige niveauer er motiveret for at forandre sig, men det kan antages at de mangler hjælp og har opgivet selv at stille noget op for at afværge voldsudviklingen. Psykologen fra MR fortæller i nedenstående citat, at klienterne ikke selv behersker opgaven til at forandre sig, hvorfor de henvender sig til ham: *der er også nogen som i virkeligheden erkender det, det her kan jeg ikke styre og det går galt, fordi jeg kan mærke at min kone fjerner sig fra mig* (MR: 146). Ifølge psykologer fra DMV udgør erkendelsesfasen også et vigtigt aspekt, men er også indforstået med erkendelsen er en proces:

”Det er ikke sådan, hvis folk kommer ind og siger, jamen det er også fordi at min partner hun brokker sig for meget, det er derfor jeg slår, altså - ja okay, jamen så starter vi der, og så arbejder vi os hen imod, at den der slår er den eneste ansvarlige for det” (DMV: 51)

Psykologerne fra DMV fremhæver ligeledes, at de opsøger hjælpen, fordi klienterne ikke selv kan gribe ind: *”de fryser og bliver handlingslammede”* (DMV: 52). ATV udtaler også, at et af de første og væsentlige udgangspunkter for at behandle et voldsproblem, udgør en erkendelse af at man selv bærer ansvaret for volden: *”Det er det første (...) det er at manden skal ansvarliggøres”* (ATV: 11).

De ovenstående citater kan illustrere at erkendelsen er en proces, der produceres over tid. Erkendelsen af voldsproblemet udgør et tidligt trin i behandlingen.

Som sagt opsøger nogle af klienterne fra KF ikke behandlingen på eget initiativ, hvorfor klienterne mener, at de ikke har behov for hjælp og lysten til at engagere sig i behandlingen, kan således være begrænset. Dette kan være et paradoks, idet klienten kan mene, at det ikke har et problem, men ”erkender” alligevel voldsproblemet, idet betingelsen for tidligere løsladelse er at klienten aktivt deltager i behandlingen. Instruktøren fra KF fortæller dog, at klienter der

ikke oprigtigt erkender de har et voldsproblem, alligevel kan nå til en erkendelsesproces, idet omstændighederne kan ændre sig:

”[klienten] ville ud til sine kone og de her 2 børn han havde (...) Efter 3 måneder, så lige pludselig kunne jeg se, at der skete noget på ham (...) ham den ene der døde med et samme, han havde jo også familie. Så alle de her, hvad skal man sige, empatiske følelser, som han var født med, de var jo blevet begravet, fordi han havde... men de kom jo frem lige pludselig... ”puh” (KF: 113).

I det ovenstående citat fortæller instruktøren fra KF, at klienten havde skudt en person, der også havde en familie. En familie ligesom ham selv, og ved at klienten forestillede sig i denne situation gik et lys op for at han skulle ændre sig. En kritisk situation, der kan fungere, som en udløsende kraft, der får klienten til at erkende og genoverveje sin livssituation.

I krigen mod fattigdom hævder Cruikshank, at indholdet i de magtesløse må konstitueres før at der kan handles på dem, men en vigtig pointe er også at de selv kan formulere et behov for hjælp (Cruikshank, 1999: 39). Cruikshank definerede fattige ud fra alt det de manglede og at de havde brug for hjælp, men hjælpen skulle gives i form af tilskyndelse, der skulle få dem til at agere for dem selv (Cruikshank, 1999: 73). I vores undersøgelse af de fire behandlingstilbud kan det siges at en konstituering finder i sted, idet erkendelserne om deres voldsproblemer konstituerer og kendetegner klienterne, som personer der har et voldsproblem. Et voldsproblem der konstituerer et behov for hjælp, en påvirkning som skal få klienterne til at hjælpe dem selv.

Personlig deltagelse for at aktivere selvet

Her vil vi belyse, hvordan de respektive behandlinger hjælper klienten til at få kendskab til og klarhed over betydningen og konsekvensen af deres voldsudøvelse. Når en person udøver vold, er der ofte en fortrængningsmekanisme, der gør at personen driver detaljerne om volds-episoder væk og således negligerer det voldshændte (Hensen & Petersen, 2004: 40).

Tillid

At udøve vold kan være meget skambelagt, hvorfor det er behandlerens opgave at skabe en tillidsfuld kontakt, som gør at klienten ikke bliver mødt med fordømmelse. Psykologen fra MR fortæller, at han gør meget ud af at skabe et tillidsfuldt forhold til klienterne: *"Jeg tænker at kontakten, den første kontakt, den er altafgørende for om de kan have tillid til mig og om de føler sig mødt forstået og hørt"* (MR: 147). Citatet kan illustrere, at hvis behandlere udviser tillid, kan det give anledning til at klienten fortæller mere åbent om sine problemer, idet denne kan føle og stole på at han eller hun bliver guidet i den rigtige retning. Psykologen fra ATV fortæller i relation til det fortrolighedsrum, der bliver skabt for at klienten kan åbne op, faktisk også kan være svært for behandleren:

"Denne gennemgang, den er svær (...) Det er ikke sådan at [klienten] går og husker på det, der gør ondt og tænke på, det er skamfuldt, så det at blive tvunget til at tale om det, det er slet ikke rart. Det er faktisk heller ikke rart, det kræver meget lang tilvænning som terapeut at blive ved med spørge om noget, der er meget skamfuldt ved den anden" (ATV: 19).

Psykologen fra ATV fortæller, at det er vigtigt, at han som behandler formår at bibeholde fokus på det emne, der er svært at tale om for klienten. Han fortæller videre: *"Hvis ikke man er meget skarp på det, så kører man ud i noget andet, barndommen, kollega eller noget andet, som er relevant nok, men det beskriver ikke voldshændelsen"* (ATV: 19). I modsætning hertil oplever psykologen fra MR, at nogle af de klienter han har i behandling, ikke har besvær med at udtrykke deres følelser: *"det er meget direkte, det er svesken på disken, der er ikke noget, hvor vi snakker udenom, vi kalder vold for hvad det er"* (MR: 146).

Det kan antages, at tilliden ikke kun ligger i at udvise tillid til klienterne, men ligger også i hvordan behandleren kan rumme klientens voldssituation og få talt om det der netop gør aller mest ondt for derigennem at bevidstgøre klienten om volden.

At blive bevidstgjort om volden

Fælles for alle behandlingstilbuddene er at bevidstgøre klienterne om deres voldsproblem, noget der kan være svært for såvel behandleren som klienten. For at klienterne kan blive bevidstgjort skal de italesætte følelserne om volden, for derigennem at nå ind til kernen i problemerne og årsagen bag volden. Isdal udtrykker vigtigheden af at arbejde med klienternes følelser, for at de kan opnå en kontrol over dem selv. Klienter der fortrænger og benægter deres følelser kan have lav selvkontrol, men når de udvikler et følelsesliv, kan de opnå kontrol over sig selv og sit liv (Isdal, 2010: 216).

For at bevidstgøre klienterne om deres voldsproblem, bruger ATV det som de kalder kortlæggende samtaler. Hertil udtaler psykologen:

”der kortlægger vi volden, så ved vi præcis hvad er det der sker og i den kortlægning, der skal manden redegøre for det her. Vi vil godt gennemgå den værste voldshændelse, den første og den sidste” (ATV: 19).

ATV gennemgår tre voldsepisoder, den værste, den første og den sidste voldshændelse, som måden hvorpå de sporer klienterne ind på at fortælle om deres voldsproblem. Psykologen fra ATV fortæller videre, hvordan han vil have at klienterne detaljeret beretter om deres voldsproblemer:

”når vi er færdige med at beskrive denne hændelse, så skal jeg vide så meget om det, så jeg kan lege filminstruktør og få to skuespillere, en mand og en kvinde til at spille denne her og så skal det være så nøjagtigt, så du kan sige, yes det er nøjagtigt sådan som det skete” (ATV: 19).

Som det fremgår af citaterne fra ATV, tager de udgangspunkt i en grundig kortlægning af volden. Psykologen fra ATV uddyber yderligere at: *”Marius sagde engang, at det er i detaljen at løsningen findes”* (ATV: 19). Isdal, der sammen med Marius Råkil stiftede ATV, markerer også, at en og samme person kan have flere forskellige voldsproblemer, og at det er vigtigt, at alle disse bliver set og behandlet separat, hvorfor det er vigtigt at udforske klienten omhyggeligt (Isdal, 2010: 208). Denne ambition kommer også til udtryk i MR, hvor psykologen fortæller om sin grundighed i behandlingen:

”Det bliver meget en søgen rundt efter, det skal jeg lige huske det der, det skal vi tilbage til. Det er et detektiv arbejde. De [klienterne] bliver utrolig berørt, når vi kommer ind til kernen i det her, for så kan de godt se, jamen det er jo det, der gør at jeg er som jeg er og jeg reagerer og handler som jeg gør.” (MR: 165).

Psykologen fra MR fortæller ligeledes, at han arbejder ud for en ramme, hvor hans klienter skal beskrive en voldssituation, tanke, følelse og handling:

”Jeg spørger, hvad havde du af tanker i den situation? Ingen. Det er der ni ud af ti, der siger. De har ikke en eneste tanke, de ryger direkte over i følelser. Der bliver det ikke særlig varieret, det bliver vrede, frustration, jeg bliver gal, jeg bliver stiktosset (...) jo flere tanker, der kommer på, jo mere varieret bliver deres beskrivelse af deres følelse. De kan faktisk også begynde at sætte flere og flere ord på” (MR: 147).

Behandleren fra KF hævder, at de også søger at gøre klienten bevidst om meningen med deres vold: *”(...) vi er interesseret i hvad det var der trickede ham, hvad var det for nogle tanker, og hvad var de fysiske reaktioner, hvad gjorde han?” (KF: 141).* DMV fokuserer også på, at få klientens voldsproblematik afklaret gennem samtaler, hvor klienten skal kortlægge og udspecificere dette. Hertil udtaler psykologerne:

”at snakke med klienterne om det (...) man kan sige, at jo mere indsigt man får i sit eget følelsesliv, og hvad det er man har med sig af sårbarhed og hele ens narrativ, desto mere kontrol får man også over det. Og det synes jeg i hvert fald mange af vores klienter giver udtryk for. De lærer sig selv bedre at kende og derfor bliver de også bedre til at finde ud af (...) hvilke situationer der er [sårbare]” (DMV: 77).

Inden volden kortlægges, er volden oftest uforståelig for de fleste klienter og tror at volden er betinget af frustrationer (Hensen & Petersen, 2004: 33). Denne fase hjælper klienterne til at få en indsigt i fortrængte følelser og tidligere erfaringer, hvilket kan bevidstgøre klienterne om deres uhensigtsmæssige tanke- og handlemønstre. Et fællestræk som går på tværs behandlernes fortællinger er klientens ”tvinges” til at italesætte skambelagte voldshændelser for at blive bevidstgjort.

At billedliggøre følelsernes intensitet

For at give klienterne en bedre indsigt og forståelse i deres følelser, bliver der suppleret med redskaber som kan vise et billede af voldens intensitet. DMV gør brug heraf for at give deres

klienter et pædagogisk overblik over mønsteret i følelserne. Psykologerne fra DMV fortæller, hvordan klienterne sammenligner deres kropslige tilstand med en termometer i de første individuelle samtaler:

” [et] visuelt billede af den her termometermåling. Hvornår er det normalt det går galt (...) der er ikke noget der hedder 1 2 3 4 5 6 - det går fra 0 til 10 (...) i starten er det bare helt ro til rasende og de fleste følelse de mærker er kun irritation eller vrede, der er ikke så mange andre nuancer på, at man også kan blive ked af det og såret og trist og sådan noget. (DMV: 76).

Psykologen fra MR fremhæver ligeledes, at han ud fra klienternes beretninger præsenterer en klokke, hvor han billedligt viser, hvordan en konflikt kan starte og slutte:

”[situationen] kan opstå her og så sker der et eller andet med jer, hvor i rent følelsesmæssigt og verbalt, der ryger det op og så eskalerer konflikten og den ryger længere og længere op og her toppen det med vold og så falder den lynhurtigt igen” (MR: 148).

Behandleren fra KF viser ligesådan, hvordan volden synligt kan fremstilles i form af farverne i et lyskryds:

”(...) vi brugte førhen, lyskrydset: grøn, gul og rød. Hvor rød, så er du oppe og ringe, ikke, så er du ved at eksplodere. I dag har vi, laver vi den faktisk som en trekant, hvor den grønne er den store del, så den gule i midten og så den røde trekant heroppe [i toppen]. Det illustrerer lidt en vulkan” (KF: 131).

Fælles for de ovenstående citater er, at de medvirker til at give et visuelt billede af den vold klienterne udtrykker. Det kan antages, at den vold klienterne beretter kan fremstå omfattende og kompleks, hvorfor de respektive behandlingstilbud benytter sig af redskaber til at simplificere volden for dem.

Cruikshank hævder, at for at den magtesløse kan opnå empowerment, skal denne igennem en transformation, som består af tre dele. Den første del består i at gøre den magtesløse bevidst om dens magtesløshed. Her arbejdes der ud fra den antagelse, at den magtesløse skal gøres til objekt for mægtiggørelse, hvor objektet udforskes grundigt. I forhold til vores undersøgelse

kan denne proces sammenlignes med måden hvorpå behandlerne bevidstgøre klienterne. Behandlerne bevidstgøre klienterne omkring deres kategorisering, som personer med voldelig adfærd, når klienterne italesætter deres følelser om voldsproblemerne. Behandlerne gør kategorien til objekt for behandling, hvor kategorien skal ses som den afgrænsede del, som udgør klienternes problem.

At omsætte viden til handling

I empowerments anden procesdel findes *viden om alternative handlinger* og i dens tredje procesdel findes hvordan denne *viden omsættes til handling*. Empowerment består som beskrevet tidligere af tre procesdele, hvor de to ovenstående procesdele tenderer til at overlape hinanden, hvorfor vi har valgt at placere de to procesdele under et afsnit: *at omsætte viden til handling*.

For at finde viden om alternative handlinger skal klienterne sættes i spil. Her skal de selv kunne berette, hvilken livsførelse de ønsker. De respektive behandlere giver klienterne en viden om, hvilke egenskaber og kvaliteter, der skal til for at blive den person, den forælder, den ven de ønsker at være, og den person findes i dem selv. For ATV er udgangspunktet, at disse alternativer altid findes, men at mange klienter har brug for hjælp til at finde dem (Stevenson, Stenager, & Barlach, 2011: 56). Psykologen fra ATV fortæller, at han allierer sig med den gode side af klienten, som ønsker at tage afstand fra volden, for at fremfinde viden, der kan benyttes som alternative handlinger til vold:

”Føj for putgarden, det kan vi ikke blive ved med, men dig kan jeg godt lide (...) men prøv lige at kig på det, der er også en anden mand, jeg er jo også en sød far, okay skal vi lige kigge på ham der, som laver det der” (ATV: 32).

Det ATV citeres for, kan eksemplificeres som den viden, der skal til for at klienten forandre sig og opnå alternativer til vold, som ligger i rollen som forælder. ATV besidder viden, der kan fremfinde viden om alternativer til vold, ved at inddrage klientens egen viden. Dermed kan det antages, at ATV tilstræber, at gøre klienten handlekompetent og selvhjulpen på den måde, at klienten faktisk selv ved, hvad der virker, og hvad der ikke virker. Det samme mønster gør sig gældende i parsamtalerne hos MR, når psykologen understreger, at klienten faktisk ønsker at beskytte sin kone, når han går ud af døren for at undvige en konflikt:

” [klienten] gik ud og cyklede en tur (...) i Rema (...) Det her kan blive problematisk for kvinden, hun vil gerne have den diskussion færdigt (...) og hun får ikke det hun egentlig gerne vil have og hun føler han flygter. Jeg siger til kvinden (...) hvis du betragter den her i stedet for en flugt, han prøver faktisk at passe på dig og beskytte dig” (MR: 149).

Det psykologerne fra ATV og MR pointerer i citaterne, er i vores optik, den viden som skaber forandringerne, hvilket er en viden, som er forankret i klienternes egne værdier. Den viden ATV prøver at lokalisere, er klientens egen evne til at realisere ting man værdsætter at være eller gøre, hvor ovenstående citat eksemplificerer at klientens viden om alternative handlinger ligger i ham som god far, hvorimod egenskaben hos klienten fra MR ligger i rollen som god ægteemand. Det tolker vi som, at ATV og MR anvender medborgerskabsteknologierne, hvor det som i citaterne fremgår, at klienten gøres handlekompetent i forhold til selv, at udvælge egen viden om alternative handlinger til vold. DMV bruger også tid på at fremfinde viden hos klienterne, således de kan erhverve evnen til at træffe alternativer til vold. I det her tilfælde viser nedestående citat, at klientens ressourcer ligger i viden om, hvordan vedkommende forvalter sine følelser og beroliger sig selv:

”(...) affektregulering, at kunne blive ked af det, uden at blive rasende, at kunne blive ked af det og kunne have det okay med det, eller finde nogle strategier i forhold til det (...) at kunne berolige sig selv, som de jo ikke har lært af en omsorgsfuld voksen (...) For de er jo blevet mødt med, tag dig sammen, kæft hvor er du irriterende eller tudefjæs” (DMV: 75).

Måden hvorpå klienternes destruktive handlinger undviges og håndteres kan være forskellige fra person til person. Nedestående citat af psykologerne fra DMV udviser, hvordan de også fastholder klienten i at træffe andre selvstændige valgmuligheder, når volden begynder at fremtræde:

”hvad er det man skal være opmærksom på, jamen man skal måske lige køre en omvej hjem, så man ikke er hjemme om 5 minutter når man stadig er fyldt op. Eller tage hjem til en kammerat, hvad er det man kan gøre, når det er, at det her ubehag bliver for voldsomt” (DMV: 75).

I nedenstående kommentar af instruktøren fra KF kan det ligeledes illustrere, hvordan KF forsøger med medborgerskabsteknologierne, at mobilisere den viden klienterne har om dem selv til handlinger, der afhjælper deres vrede:

”Nu ringer mine alarmer. Hvordan kommer jeg ned, og hvad er det jeg skal tænke på. Det kan være et billede af deres datter, det kan være et billede koranen (...) et eller andet som med det samme siger, hov, jeg skal stoppe, og så skal jeg tænke konsekvenser NU, hvis jeg går over og banker ham” (KF: 122).

Denne viden kan skabes i den individuelle behandling, men gør sig desuden særligt gældende i gruppebehandlingen. I gruppen får klienterne nye bekendtskaber med lignende problematikker som dem selv, hvor de udveksler viden, som for den enkelte klient har betinget en positiv eller negativ situation. På den måde får klienterne forskellige indsigter i andres adfærdshandlinger, der fabrikere en henholdsvis positiv eller negativ situation. Nogle af disse indsigter associerer den enkelte klient med sin egen identitet og fabrikere dermed disse indsigter til sine egne retningslinjer, for hvordan han eller hun kan handle anderledes. Denne viden der produceres i gruppebehandlingen kan afspejle empowerments første karaktertræk, der omhandler at empowerment er opbygget af ekspertise, ikke kun ekspertise i form af uddannet fagfolk, men ekspertisen fra klienterne, som besidder den ”rigtige” form for ekspertise i vold. Det vil vi komme nærmere ind på senere i analysen.

Vi kan med citaterne fra de respektive behandlingstilbud indikere, hvordan de er inspireret af empowerments anden procesdel og medborgerskabsteknologierne, når de fremfinder viden i klienterne, der kan skabe forandringer. De gør klienterne i stand til selv, at deltage aktivt i deres forbedringsproces. Det kan formodes, at de prøver at integrere evnen empowerment i klienterne, når de respektive behandlere får klienterne til selv at italesætte deres voldsituation, og selv bidrage med viden, der kan være medvirkende til, at træffe strategiske valg i livet, som de ikke har været i stand til at gøre tidligere. Nogle af de beretninger, som de respektive behandlere er vidne til, er oftest relateret til klienternes eget personlige miljø, og det er ifølge Britta Kyvsgaard et vigtigt behandlingsprincip, som kan have en positiv effekt. Hvis klientens vanlige miljø i videst muligt omfang inddrages, kan det gøre overgangen til det virkelige liv lettere (Kyvsgaard, 2006: 86).

I relation til den lettere overgang til det virkelige liv, tolker vi de respektive behandlingstilbud til at være indirekte styret til at fremfinde viden og handlinger i klienterne, som egner sig til samfundsnormen. Hvis vi eksempelvis genkalder citatet fra ATV, ønsker psykologen, at fokusere på den gode side af klienten. Med det mener vi, at behandlerne er styret af samfundets diskurs om, hvad der er rigtigt og forkert, hvilket afspejler det fjerde karaktertræk i empowerment. Karaktertrækket omhandler, at individerne ikke altid ved, hvad der er bedst for dem, men oplæres til at handle som et konventionelt individ, som i specialets tilfælde kan vinkles til en bedre partner (Dean, 2006: 124). Behandlernes målsætning er at styrke klienternes egen lyst og vilje til at ændre deres voldelige adfærd, men klienterne kan ikke selektivt vælge handlinger, hvis de respektive behandlere ikke mener, at den valgte handling er i overensstemmelse med samfundets normer. Empowerments første karaktertræk hævder desuden, at de voldsudøvende selv besidder den ”rigtige” viden om vold. Behandlerne styrer og evaluerer på afstand, således de kan blive sporet ind på rette kurs, og det er her den produktive magtrelation kommer i spil. I tillæg hertil fortæller instruktøren fra KF, at de skal indordne behandlingen i forhold til det gældende regelsæt: *”så går vi ud fra det, som står i loven, altså, vi opfinder ikke vores eget begreb om, hvad der er rigtigt og forkert, der bruger vi loven, det diskuterer vi ikke”* (KF: 108).

Hjemmeopgaver

Analytisk tenderer citaterne til at overlape hinanden i forhold til empowermentets anden og tredje procesdel. De respektive behandlere, med undtagelse af KF, giver løbende klienterne hjemmeopgaver for, når en klient bidrager med en potentiel viden, som kan omsættes til alternative voldshandlinger (Stevenson, Stenager, & Barlach, 2011: 61, 87, 157). Klienterne ankommer til næste behandling efter en stillet hjemmeopgave og beretter, at den viden klienten havde, virkede succesfuldt. Overordnet viser citaterne både, hvordan de respektive behandlere hjælper klienten til at fremfinde potentiel viden, og hvordan denne viden via hjemmeopgaverne omsættes til succesfulde handlinger, hvorfor procesdelene analytisk tenderer til at overlape hinanden.

For at tydeliggøre at vi kan identificere empowermentets tredje procesdel i behandlingen, viser litteratur hvordan behandlingen i KF og DMV kan omsætte den potentielle viden til handling. KF og DMV anvender et redskab, der er indebærer rollespil. Rollespillet kan være bygget op omkring klienternes virkelige konfliktsituationer eller fiktive konfliktsituationer der læner sig op ad (Kyyvsgaard, 2006: 94, Hensen & Petersen, 2004: 55). Det giver lejlighed til at bruge

den viden, de respektive behandlere har lokaliseret i klienterne, til at træne sociale færdigheder, som kan bestå i at bede om hjælp eller kommunikere på hensigtsmæssige måder, hvis konflikter opstår (Hensen & Petersen, 2004: 55).

Delkonklusion

Det fremgår af undersøgelsens foregående analyseafsnit, at de respektive behandlingstilbud stiler efter at aktivere, transformere og udstyre selvet i klienterne med nye og forbedret kapaciteter, hvilket for os i særdeleshed minder om empowerment. Vi ser hvordan de anvender forskellige motivationsformer, der skal motivere og aktivere selvet i klienten. Desuden viser afsnittet hvordan klienter skal erkende eller nå til en erkendelsesproces, om at de har behov for at få hjælp til at forandre sig.

Vi ser hvordan behandlerne aktiverer selvet i klienterne, ved at de skal italesætte og eliminere u hensigtsmæssige opfattelser af dem selv og ”geninstallere” selvkontrollen for at afværge volden. Måden hvorpå de aktiverer selvet i klienten, kan identificeres med de måder, der gør sig gældende i empowerment. Identifikationen giver i høj grad mening, når de respektive behandlere bevæger sig ind over flere af dens karaktertræk og tre procesdele for at opnå empowerment. Endvidere er citaterne fra de respektive behandlingstilbud medvirkende til at fremvise aspekter af, hvordan redskaber, som at billedgøre volden, bliver anvendt for at give klienterne en bedre indsigt i deres egen voldssituation, som dermed skal resultere i incitament til adfærdsændringer.

Overgangen som Cruikshank betegner ”fra underkastelse til subjektivitet” kan afspejles i analysen på den måde, at klienterne underkastes behandling for at få fjernet barrierer, der forhindrer klienter i at aktivere selvet, således de kan opnå et kontrollet liv uden vold.

Vi benævner kort, hvordan vi ser at empowerment også kan skabes kollektivt i gruppebehandlingen, hvor klienter, som står i samme situation, selv beretter om deres selvkontrol og ønskværdige måder at leve på, hvilket vi vil komme nærmere omkring i næste analyseafsnit.

6.2. Gruppebehandling

Dette analyseafsnit vil tage udgangspunkt i gruppebehandlingen. Der vil blive fremhævet præmisser i gruppebehandlingen, som kan identificeres ud fra behandlernes udsagn. Tre ud af fire behandlingstilbud som vi har undersøgt, tilbyder gruppebehandling. MR har som det eneste tilbud, bevidst fravalgt gruppebehandlingen, idet mændenes anonymitet er en vigtig faktor i behandlingen. Psykologen fra MR udtaler:

”Nej, det har jeg ikke [gruppebehandling], det er et bevidst valg. Jeg tror det der med, at de kan være anonyme, de kan selvfølgelig møde hinanden op og ned af trappen, fordi de har vidt forskellige historier, så det har jeg aldrig gjort i.” (MR: 159).

Med udgangspunkt i ovenstående medvirker MR ikke, idet psykologen ikke anvender gruppebehandlingen.

Gruppebehandlingens indflydelse

Kendetegnende for gruppebehandling er interaktion mellem ligestillede gruppedeltagere. Igennem gruppebehandling får deltagerne nye perspektiver på sig selv, på deres tilværelse, og på muligheden for at forandre den. Deltagerne vil sammenligne og spejle sig i de andre i gruppen, de vil søge at få anerkendelse og de vil lære at give anerkendelse til de andre gruppedeltagere. Igennem gruppebehandlingen kan deltagerne opnå at identificere sig med de andre gruppedeltagere, og sammen vil gruppen forsøge at arbejde sig op igennem den pågældende problematik og støtte og vejlede hinanden under forløbet (Meeuwisse, 2006: 231) Her fortæller psykologerne fra DMV:

”Noget af det de især, efterfølgende, har været rigtig glade for, vores gruppedeltagere, det er det her, med at udveksle med hinanden, og ikke at føle, at man er den eneste med den problematik, og også historie. Nogen har jo også noget historie som ligner hinanden, (...) Så det er også at møde nogen, som hvis historie ligner lidt ens egen.” (DMV: 42).

Psykologerne fra DMV udtaler i relation til ovenstående, hvorledes gruppedeltagerne erfarer, at de ikke står alene med problemstillingen. Igennem gruppebehandlingen bliver de i stand til at spejle sig i de andre gruppedeltagere, og lærer af måden hvorpå de andre håndterer problemerne. Fællesskabet som gruppen kan opnå, kan ligeledes hjælpe dem til at håndtere omverdenens stigmatisering samt skamfølelsen, som mange af gruppedeltagerne kæmper med

(Meeuwisse, 2006: 231). I relation til følelsen af skam, fortæller psykologen fra ATV om, hvor svært det er, at skulle italesætte volden. Da selvindsigt og selverkendelse sker igennem italesættelsen, er det vigtigt at få deltagere til at tale om episoderne, selvom det for dem kan være meget skamfuldt:

”Det er ikke så nemt, som du tror, det er faktisk ret slemt at komme tilbage på det spor, fordi det er skambelagt og ikke rart. Det er så rart at snakke udenom.(...) det gør ondt og tænke på, det er skamfuldt, så det at blive tvunget til at tale om det, det er slet ikke rart.” (ATV: 19).

Instruktøren fra KF fortæller ligeledes om en klient, som havde svært ved at italesætte en hændelse, som for ham var meget skamfuld:

” (...) han synes det var flovt. Så barrieren var flovheden, han gjorde det så i programmet, fordi så fandt han ud af, at det ikke var så slemt alligevel, de andre havde egentlig også gjort noget, så de måske også var flove” (KF: 142).

Som det fremgår af ovenstående citat, kan det for den enkelte gruppedeltager være en støtte at møde andre i samme situation. Medlemmerne af gruppen kan bidrage med alternative fortolkningsrammer, idet disse er baseret på fælles erfaringer (Meeuwisse, 2006: 220).

Omdrejningspunktet for gruppebehandlingen kan derfor siges, at være det fællesskab og den gensidige støtte der opstår indbyrdes i gruppen. Igennem fællesskabet og den gensidige støtte opdager mange gruppedeltagere, at de besidder en evne til at hjælpe andre. Denne rolle kan give dem en følelse af empowerment og tilfredsstillelse, som de måske ikke tidligere har følt. Det kan derudover give dem stolthed over, at bidrage med noget positivt til de andre gruppedeltagere, som videre kan øge deres selvværd og selvtillid (Devilly, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 231).

Egen rehabiliteringsproces tilskyndes, dels igennem det, den enkelte selv opnår ved gruppebehandlingen, og dels i processen, hvor den enkelte igennem egne erfaringer, hjælper de andre gruppedeltagere (Ibid 220).

Psykologen fra ATV fortæller nedenstående om, hvordan hans gruppe indbyrdes hjælper hinanden:

”Dem vi har nu, de er kanon (...) de er godt behandlet, de kan mentalisere, de kan argumentere, de kan se igennem ting også med sig selv, de giver hinanden en masse gode ting. Så smider man lige et eller andet kødluns ind og så sker der en hel masse, det så fedt.” (ATV: 20).

Af ovenstående citat beskrives det, hvordan gruppebehandlingen har bidraget til, at gruppedeltagerne indbyrdes kan diskutere nogle ting, og bidrage til både egen og andres udviklings- og rehabiliteringsproces. I relation til dette fortæller instruktøren fra KF: *”(...) det er jo det der er det gode ved grupper. De bruger jo hinanden. Som instruktør skal du finde det gode hos ham, (...) som ham derovre kan bruge.” (KF: 104).*

Det som instruktøren fra KF ligger vægt på, er som ovenstående ved ATV, at deltagerne bruger hinanden i gruppen. Derudover pointerer han endvidere, en anden væsentlig faktor, hvormed han siger, at man som instruktør eller behandler, skal finde ressourcer ved én deltager, som kan gavne en andens deltagers udviklingsproces. Dette kan tolkes, som behandlerens måde at styre og organisere gruppen. I relation til dette fortalte psykologen fra ATV, at han kan smide en ”kødluns” ind i gruppen, hvorefter han kan se, hvordan gruppedeltagerne behandler denne. Dette kan ligeledes tolkes som behandlerens måde at styre og manipulere gruppen, således gruppens medlemmer i fællesskab kan tilskynde til egen udviklingsproces. Behandleren kan her udpege nogle emner, omstændigheder eller ressourcer ved en deltager, som kan sættes i spil i gruppen.

I det ovenstående har vi fremhævet hvordan relationen mellem gruppedeltagerne spiller en væsentlig rolle for klienternes udviklingsproces. I det følgende vil vi fremhæve elementer, hvor selve behandlingen i grupper, gør en forskel dels for behandlingen af de voldsudøvende personer, og dels for den individuelle deltager.

Instruktøren fra KF fremhæver en vigtig pointe ved gruppebehandlingen, idet han fortæller, at det er i relationen med andre, at voldsepisoder og mangel på egenkontrol opstår. Derfor er det efter hans opfattelse vigtigt, at det er i relation med andre, at færdigheder, som egenkontrol og evnen til at italesætte vreden, behandles:

”(...) du skal også huske på, alt det vi snakker om, er sociale færdigheder. Fordi hvis vi boede alene, kunne det være fuldstændig ligegyldigt. Altså så kunne du rende og sparke til et træ eller slå dig selv (...) vi bliver nødt til at træne det sammen med andre. (...) vi vil jo gerne

have nogle færdigheder trænet. (...) Det har du nemmere ved i et gruppeforløb, (...) (KF: 140).

Derudover fortæller han, at der i gruppesessionerne til tider kan opstå konflikter, hvor gruppedeltagerne på nærmeste hold, skal lære at kontrollere konflikterne:

"(...) man skal huske på, at når de først bliver engageret i noget, hvis man siger det på den måde, så har de jo en vis måde, at kommunikere de her ting ud på. Men der får de jo lært konflikthåndtering på nærmeste hold." (KF: 119).

Instruktøren fra KF har i ovenstående citat, fokus på, at deltagerne i fællesskab med andre, lærer at håndtere vreden. Han pointerer, at det ikke er nok at lære at håndtere vreden i en 'én til én' relation, da det er i relationen med andre mennesker, at volden og den problematiske adfærd opstår. Igennem gruppebehandlingen får deltagerne herved opbygget en stærk relation, hvor de igennem diskussioner, lærer hinandens og egne styrker og svagheder at kende.

Ud fra dette kan det udledes, at gruppebehandling har flere funktioner: dels at gruppedeltagerne indbyrdes kan hjælpe hinanden, og dels at sociale færdigheder bedst trænes i relationen med andre i gruppen.

Identifikation af to behandlingsformer

Med udgangspunkt i ovenstående, kan vi identificere to behandlingsformer. Den ene behandlingsform, er behandling udøvet af professionelle behandlere, som udøves igennem ekspertise og autoriteter. Denne identificeres i ovenstående behandlingstilbud, hvor rammerne for gruppebehandlingen overordnet styres og organiseres af en professionel behandler. Den anden behandlingsform er en form for selvhjælpsvirksomhed. Denne har fundament i et 'postmoderne' værdisæt, som består af deltagelse, medansvar og hjælp til selvhjælp (Meeuwisse, 2006: 221). Værdier som ligeledes er beskrevet under ovenstående analyseafsnit om empowerment. Denne behandlingsform kan identificeres i grupperne, idet gruppedeltagerne er medansvarlige for egen udvikling, samt at det forventes, at deltagerne er aktiv deltagende i gruppen.

Selvhjælpsvirksomhed bygger på frivillighed, og kan bedre tilpasses efter medlemmernes ønsker og udtrykte behov (Ibid: 230).

Grundlæggende vil de respektive gruppeforløb være styret og organiseret af en professionel behandler. Derudover bliver det ligeledes behandlernes opgave, at fremhæve ressourcer og finde udfordrende problemstillinger ved hver enkelt deltager, som de andre gruppedeltagere kan drage nytte af. Som det kan læses af ovenstående citat af instruktøren fra KF, kan det udledes, at behandlerne aktivt skal søge efter, og tage udgangspunkt i de individuelle gruppe-medlemmers ressourcer, i stedet for at have fokus på den afvigende adfærd. Herved bliver det centrale spørgsmål, hvad deltagerne kan bidrage med, i forhold til det fælles ansvar for gruppen (Meeuwisse, 2006: 226).

Professionel behandling bygger på en envejs-relation, hvor den professionelle er '*giveren*'- og klienten er den passive '*modtager*' af behandlingen. Der er kun en ringe mulighed for, at klienten kan gengælde den hjælp vedkommende har fået, hvilket kan skabe en grundlæggende ulighed. I denne relation kan klienten opnå en rolle som en ressourcetsvag person, der har brug for hjælp (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 221): (Meeuwisse, 2006: 231). I henhold til dette, fremgår det endvidere i en artikel fra 2005: "prison-based peer-education schemes", at indsatte der har været i behandling ved professionelle fagpersoner, til tider kan opfatte denne behandlingsform som noget 'psyko-ævl' der administreres af 'middelklasses-intellektuelle' der aldrig selv har oplevet, hvordan virkeligheden kan se ud for de indsatte, og de problemer, som deres hverdag har været fyldt af (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 231).

Derimod bliver muligheden for at hjælpe sig selv, igennem det at hjælpe andre mennesker, ofte fremhævet som et karaktertræk ved selvhjælpsgrupper. Den der yder støtte opnår et forbedret selvbillede, idet vedkommende bidrager med noget positivt og meningsfuldt til et andet menneske. I stedet for blot at modtage hjælp, vil den der yder hjælp definere sig selv som mere rask, og bliver derudover mere modtagelig for nye løsninger på egne problemer (Meeuwisse, 2006: 231).

Som mange selvhjælpsorganisationer, hvor deres virksomhed ikke defineres som behandling, - og hvor dette ligeledes ikke er ambitionen, er omdrejningspunktet i gruppebehandlingen nærmere det fælleskab, og den gensidige støtte og fælles bestræbelser, der opstår i gruppen, hvilket vi ligeledes identificerer i informanternes omtale af deres gruppebehandling (Meeuwisse, 2006: 232). Forskellen på selvhjælpsorganisationer og de respektive behandlinger er, at medlemmerne i selvhjælpsvirksomhed som regel ikke registreres, og at der ligeledes ikke udarbejdes særlige behandlings- eller rehabiliteringsplaner (Meeuwisse, 2006: 232). Klienterne ved KF, DMV og ATV bliver alle registreret. I KF bliver klienterne registreret igen-

nem deres dom, og ved ATV og DMV bliver klienterne registreret til eget brug, således behandlingsstederne kan dokumentere deres arbejde. ATV og DMV er anonyme tilbud, hvorfor oplysningerne om klienterne ikke videregives til andre offentlige instanser. Psykologerne fra DMV udtaler i henhold til dette: *"De er anonyme i den forstand, at der jo selvfølgelig ikke bliver videregivet nogle oplysninger omkring dem"* (DMV: 54). Psykologen fra ATV udtaler ligeledes: *"Hele banden henvender sig selv, det er anonymt. Der er ikke nogen der får af vide, hvem der går her."* (ATV: 18).

Peer-education

I det ovenstående har vi beskrevet gruppebehandlingens indflydelse på den enkelte gruppedeltagers udviklingsproces, samt hvordan den enkeltes deltagelse i gruppen kan have en positiv indflydelse på de andre deltagers udviklings- og rehabiliteringsproces. Ud fra identifikationen af de to forskellige typer behandlingsformer, kan vi derudover identificere elementer af peer-education, hvor kendetegnene herfor er, at *ligestillede* med samme problemstilling, hjælper hinanden.

I det følgende vil vi forsøge at identificere præmisser der minder om peer-education, i behandlernes måde at øge deltagernes bevidsthed omkring den voldsudøvende adfærd. Vi ønsker derudover at belyse, hvordan ligeværdighed skaber tryghed blandt gruppedeltagerne. De kan spejle sig i hinanden og de bliver i stand til at formidle deres viden, hvilket kan tilskynde til adfændsændringer blandt deltagerne selv og de andre deltagere i gruppen.

Ved peer-education, udnyttes gruppedeltagernes ressourcer og viden, der hvor de kan fungere som forandringsagenter for både egen og de andre gruppedeltagers rehabiliteringsproces.

For at deltagerne kan bidrage til dette, kræves det, at de enkelte gruppedeltagere hver især forberedes til at deltage i et gruppeterapiforløb. Dette gøres igennem de individuelle samtaler, som kan relateres til *peer uddannelsesforløbet*. Igennem de individuelle samtaler forberedes klienterne til gruppebehandling og herigennem ”uddannes” til peer-guides. Klienterne bliver i stand til at italesætte egne voldshandlinger og omsætte egne erfaringer til konstruktive redskaber, som kan bruges i relation med de andre gruppedeltagere.

Der kan være stor forskel på, hvor meget tid den enkelte klient skal have, for at kunne omsætte egne erfaringer til konstruktive redskaber, og turde åbne op overfor de andre gruppedeltagere:

” (...) der kan være meget stor forskel, nogen har gået i individuel behandling i en måned, og så kan de starte i gruppe, og andre går i et år, før at de kan starte i en gruppe, fordi det kræver noget bestemt, at være klar til det (...) (DMV: 49).

Psykologerne fra DMV beskriver en proces, hvor den enkelte klient, igennem individuel behandling, forberedes på at deltage i et gruppeforløb. Psykologen fra ATV udtaler ligeledes om dette: *”Det er en proces at komme ind [i en gruppe] og være der og udveksle ting” (ATV: 21).* I begge citater beskriver psykologerne fra DMV og ATV, en proces deltagerne skal igennem, inden de er klar til at indgå i et gruppeforløb. Det er igennem denne proces, at deltagerne læ-

rer at tage ansvar for, at ændre egen situation: *"Jeg siger altid til deltagerne (...) 'Det er et egoistprogram, du er sammen med 7 andre, men du skal gøre det for din egen skyld, du skal finde ud af hvad DU skal arbejde med'"* (KF: 104). Instruktøren fra KF udtaler, at gruppebehandlingen giver gruppedeltagerne muligheden for at ændre og forbedre egen situation, således de kan opnå bedre levevilkår og livskvalitet. Han ligger vægt på, gruppebehandlingen skal ses som et redskab til den enkelte klients udvikling.

Når klienterne er kommet ind i gruppen, forventes det, at de er åbne overfor de andre gruppedeltagere, og har lyst til at fortælle om deres problemstilling. Instruktøren fra KF fortæller:

"Der går et stykke tid, nogen er hurtigere til det end andre, men det skal de jo. Det er jo et krav (...) nogen gør det mere end andre (...) nogen af dem har en grænse og siger: "hertil og ikke længere." Fair nok. Men de gør det alle sammen." (KF: 141).

I ovenstående citat fremgår det at nogle gruppedeltagere, er hurtigere til at åbne op overfor de andre gruppedeltagere. Nogle har en grænse, som de har svært ved at bryde. I relation til dette fortæller instruktøren, om en episode under en gruppesession, hvor en anden deltager pressede på, for at få vedkommende til at fortælle:

"De kan såmænd sige: "Hallo, du skal være med her". (...) Netop fordi de giver så meget af sig selv, i sådan et program. (...) han ville ikke op og fortælle nogen ting, så siger den ene til ham, det var meget sjovt, og især som de kan sige det: "Okay du bange for at gå de 2 meter der op og sige nogen ting. Du har skudt folk (...) og så er du bange for det." (...) Men hvad er det værste der kunne ske? - Så gik han så også derop." (KF: 144).

Psykologerne for DMV fortæller i relation til dette, at det kræver: *"Stor gensidig ansvarlighed i forhold til at komme og være aktiv og byde ind med noget, men også at kunne tage de andres kommentarer."* (DMV: 48).

Af begge ovenstående citater kan gruppedeltageres forventninger til hinanden identificeres. Det er ikke nok blot at være tilstede i gruppebehandlingen, de andre gruppedeltagere forventer at alle er deltagende. Såfremt nogle af deltagerne ikke er dette, kan de andre deltagere finde på at skubbe på, for at få vedkommende til at deltage i gruppesessionen. Ovenstående citater indikerer at gruppedeltagerne skal kunne "tage de andres kommentarer", hvilket er en stor del af gruppebehandlingen, hvor deltagerne både giver til- og modtager fra hinanden.

En anden væsentlig faktor ved gruppebehandling, er den tryghed der opstår indbyrdes gruppen. Deres fælles baggrund for deltagelse i behandlingen, deres fælles mål og det at de kan identificere sig i hinanden gør, at deltagerne er ligeværdige. Denne ligeværdighed kan give deltagerne en tryghed i gruppen, hvilket psykologerne fra DMV påpeger, da snakken falder på, hvorvidt deres grupper er åbne eller lukkede. De udtaler:

”(...) det er en lukket gruppe. Det er også igen tryghedsmæssigt, den her med at komme ind og fortælle, (...) hvorfor man er der, og sådan ret udførligt, ligesom få svesken på disken med det samme, og hvis man skal det mange gange undervejs i forhold til nye mennesker, det bliver for utrygt.” (DMV: 49).

Det kan være grænseoverskridende at fortælle de andre gruppedeltagere om baggrunden med vold. Gruppebehandling og de andre gruppedeltagere, kan skabe en tryghed, hvor det bliver nemmere for den enkelte at åbne op og fortælle. Dette fremgår ligeledes af ovenstående citat. Jo mere tryghed der opstår i gruppen, jo bedre kan deltagerne åbne op og fortælle om de sårbare ting, som de førhen har holdt for dem selv.

Som beskrevet under den teoretiske ramme, kan ligeværdige influere på hinandens tanker og adfærd, hvilket kan relateres til nedenstående citat, hvor instruktøren fra KF fortæller, at de gruppedeltagere, som har taget valget om at leve et prosocialt liv, kan agere som rollemodel/peer-guide, for de andre deltagere:

”dem de lytter aller mest til, det er andre indsatte. Fordi, de er ligeværdige, så især hvis du kan få nogle indsatte med, som har taget skridtet, eller har sagt til sig selv, jeg skal leve et prosocialt liv, og de står ved det, så kan de andre lære noget af dem. Og de kan også lære af hvad de faktisk gør, når de står lige her, især hvis du har nogle der er kommet lidt videre” (KF: 140).

I ovenstående citat kan der identificeres elementer af peer-education og hvad denne tilgang har af positiv indvirkning på de andre gruppedeltagere. Peer-guiden skal igennem erfaringer fra egen udviklingsproces, kunne støtte og bidrage til de andre gruppedeltagers positive udvikling. Dette element ses tydeligt i citatet, idet instruktøren fra KF fremhæver, at den omtalte indsatte, der har taget valget om at leve et prosocialt liv, kan fremstå som peer-guide for de andre gruppedeltagere. Han har udviklet færdigheder der skal til, for at foretage de nødvendi-

ge livsstilsændringer. De andre gruppedeltagere ved, at denne peer-guide, selv har været i samme situation som resten af gruppen, og har derfor større positiv indflydelse på de andre deltageres adfærd, end kontakten med en professionel behandler. Jo mere gruppedeltagerne kan identificere sig med sine ligeværdige, jo mere sandsynligt er det, at de andre gruppedeltagere ændrer egen adfærd på tilsvarende måde (Devilly, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 222).

Endvidere ligger instruktøren fra KF vægt på, at dem gruppedeltagerne mest lytter til, er de andre deltagere, idet de er ligeværdige. I relation til dette, fremhæves der i førnævnte artikel: ”Prison-based peer-education schemes”, at brugen af ligeværdige, anses som mere troværdige, idet de har samme baggrund, og derfor er i stand til at tale ’samme sprog’. Psykologerne fra DMV udtaler i henhold til dette: *”de andre gruppemedlemmer slipper jo af sted med at sige nogle ting, som vi [behandlerne] ikke kan sige, og på en anden måde, end vi kan sige det, i hvert fald.”* (DMV: 48).

Her ligger psykologerne fra DMV vægt på, at deltagerne kan pointere nogle ting overfor de andre deltagere, som vægtes højere, end hvis det var en af behandlerne der påpegede det. Instruktøren fra KF, giver et eksempel, hvor gruppedeltagernes udsagn skaber større troværdighed:

”Så er der en af de unge der siger til ham, ”hvad gør du f.eks., når de (...) kommer og provokerer dig. Får du ikke lyst til at smadre dem”. ”Jo..” siger han så, ”det gør jeg”... ”jamen hvorfor gør du det så ikke?” ”Næ (...) fordi at min kone og 2 børn er vigtigere for mig i dag, jeg har siddet nok i fængsel”. (...) Den er svær at argumentere imod. Men det kunne JEG IKKE sige, det kunne jeg godt, men det ville ikke have den samme troværdighedsgrad (...) For når han kan sige det, uden at han taber ære ved det, for det turde ham den anden jo ikke at modsige (...) Og det kan du bare ikke [som behandler].” (KF: 140).

Ovenstående citat er et tydelig eksempel på, hvordan de ligeværdige gruppedeltagere påvirker hinanden, og hvordan de kan pointere nogle ting, som måske ikke ville have fremstået ligeså troværdigt, hvis det var en behandler der havde udtalt det. Dette på grund af, at ligeværdige med samme baggrund, kan opfattes mere realistiske og acceptable end det professionelle behandlingspersonale (Devilly, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 222).

Åbne og lukkede grupper

I forbindelse med vores interviews, kan det konstateres, at der findes to former for gruppebehandling. Grupperne i DMV og KF er lukkede, forstået på den måde, at det er de samme deltagere, der er i gruppen fra start til slut. Modsat dette, har ATV åbne grupper, således der hele tiden er udskiftning blandt gruppedeltagerne. Dette har som udgangspunkt ingen betydning for, hvordan peer-education identificeres i de respektive behandlingstilbud, men der kan dog ses en forskel i, hvordan peer-guidens rolle kommer i spil i de forskellige former for grupper. Psykologen fra ATV fortæller her om den åbne gruppe han har: *"(...) der er kun tre tilbage, (...) Det er sådan noget sårbart noget, fordi man skal også have nogle nye der skal puttes ind og der er nogen der skal slutte"*. (ATV: 20).

Psykologen fra ATV fortæller, at grupperne er åbne, på den måde, at der er udskiftning blandt gruppedeltagerne. Når én er færdig med behandling og forlader gruppen, kommer der en ny til. Ved denne form for udskiftning, vil der hele tiden være en peer-guide i gruppen, som behandlingsmæssigt er længere i processen, og derved kan guide de andre deltagere på rette vej. Herved kan den pågældende gruppedeltager, via egne erfaringer, støtte og vejlede de andre gruppedeltagere igennem deres udviklingsproces.

I henhold til åbne grupper, udtaler psykologerne fra DMV, at det kan være sårbart for gruppedeltagerne, hvis der kommer nye deltagere i gruppen. Ifølge psykologerne fra DMV, opstår trygheden i gruppen blandt andet ved, at deltagerne kender hinanden og hinandens baggrund. Hvis der var åbne grupper ville denne tryghed forsvinde, idet der kan opstå en sårbar situation, hvis deltagerne skal fortælle om voldsepisoderne til personer, som de endnu ikke er trygge ved. Med baggrund i dette, har DMV valgt kun at have lukkede grupper (DMV: 49).

Dog fortæller psykologerne fra DMV, at der i nærmeste fremtid åbner en børnegruppe i København, for børn der er opvokset i familier med vold. Her har de mulighed for at møde andre børn der er i samme situation som dem selv, hvor de kan komme og tale med, og spejle sig i andre børn, der kender til de følelser og tanker, som børnene ofte tror, de er ene om at have (Vold).

"de begynder i København nu her, og forsøge med åbne børnegrupper, hvor det i højere grad bliver et skiftet i det. Og hvor det jo også er mere blandede i aldersgrupper tror jeg, end det tidligere har været, der har vi sådan haft det delt op med de små og mellem gruppe og de større børn, men der begynder man også, også ud fra erfaringer fra Kræftens bekæmpelse og forskellige andre steder, hvad der virker." (DMV: 50).

Psykologerne fortæller, at børnegrupperne som forventes at starte op i København, er åbne grupper, hvortil børnene kan komme efterhånden, som de bliver tilmeldt. Dette betyder som i grupperne ved ATV, at den fælles baggrund vil være volden i familien. Børnene vil være i forskellige aldersgrupper, ligesom de udviklingsmæssigt og erfaringsmæssigt ligeledes vil befinde sig på forskellige stadier. Peer-guiden vil i dette tilfælde, være de børn, som erfaringsmæssigt har mere at bidrage med, eller som er længere i egen udviklingsproces.

Af de ovenstående citater fra ATV og DMV kan der argumenteres for, at peer-guidens rolle identificeres forskelligt afhængigt af, om grupperne er åbne eller lukkede. Ved ATV, hvor gruppen er åben, vil peer-guiden oftest kunne identificeres ved den eller de personer, som er længst i deres udviklingsproces. Der vil altid være en større uligevægt blandt deltagerne, hvor nogle gruppedeltagere er længere i deres udviklingsproces og måske er på vej ud, og andre som lige har påbegyndt behandlingen.

Ved de lukkede grupper, er gruppedeltagerne ligeværdige på flere områder, end ved de åbne grupper. Ved de åbne grupper har deltagerne volden som fælles baggrund, men ved de lukkede grupper, har de udover den fælles baggrund, også fælles udgangspunkt for udvikling. De påbegynder og afslutter gruppeterapien og udviklingsprocessen sammen. Her kan peer-guidens rolle identificeres anderledes. Rollen som peer-guide, vil her kunne identificeres ud fra den gruppedeltager, som indenfor et bestemt område er længere i udviklingsprocessen end de andre gruppedeltagere. Afhængigt af fokusområde, kan det svinge fra gang til gang, hvor rollen som peer-guide kan identificeres.

Både ved åbne og lukkede grupper, ses fordele og ulemper. Ulemperne ved åbne grupper kan være, som DMV udtaler, at det kan være sårbart for gruppe-medlemmerne, at det ikke er de samme mennesker der deltager i gruppeforløbet fra start til slut. Derudover kan det være svært, hvis en peer-guide, er nået så langt i egen proces, at denne skal stoppe. Herefter må de andre deltagere, som har støttet sig op af vedkommende, finde en ny peer-guide i gruppen som de kan søge støtte og vejledning ved. Fordelene ved åbne grupper er som i den grundlæggende peer-education, at der altid er nogle i gruppen som er længere i udviklingsprocessen. Gruppedeltagerne har altid en peer-guide at støtte sig op af. En anden fordel kan også være, at der løbende kommer nye deltagere ind i gruppen. Der kan komme andre og nye problemstillinger ind, som måske ikke har været belyst tidligere, hvilket kan give deltagerne en bredere bevidsthed omkring den voldsudøvende adfærd. Endelig kan en ny gruppedeltager, hvis ud-

viklingsproces lige er påbegyndt, tydeliggøre de andre gruppedeltagers udvikling. En proces der måske ikke er så tydelig, hvis gruppen er lukket, hvor gruppedeltagerne følges igennem hele processen.

Fordelene ved en lukket gruppe kan være, at gruppedeltagerne, som ovenfor beskrevet, følges fra start til slut, og at de som psykologerne fra DMV udtaler, ikke er så sårbare overfor at skulle åbne op og fortælle deres historie flere gange til nye gruppedeltagere.

Hvad enten grupperne er åbne eller lukkede, er det tydeligt at se, hvordan peer-education kan identificeres i begge gruppeformer. Peer-guidens rolle vil uanset åben eller lukket gruppe, være den eller de personer, der kan dele ud af sine erfaringer fra egen udviklingsproces, og derigennem bidrage og støtte de andre gruppedeltagere til udvikling af egen proces. De andre gruppedeltagere kan spejle sig i peer-guiden, som selv har været i samme situation som de resterende gruppedeltagere.

Delkonklusion

I det ovenstående har vi fremhævet elementer, hvor i gruppebehandlingen vi kunne identificere peer-education. *Uddannelsesforløbet* har vi identificeret i de individuelle samtaler, som klienterne deltager i, inden de føler sig klar til at indgå i et gruppeforløb. *Peer-guiden* fremstår som den eller de personer, der i gruppen kan bidrage til forbedring af en sårbar situation overfor de andre gruppedeltagere, og som på ét specifikt punkt er længere i egen udviklingsproces, i forhold til de andre gruppedeltagere. Den pågældende kan ud fra egne erfaringer, videregive sin viden til de andre gruppedeltagere, og derved hjælpe og støtte dem i deres udviklingsproces, samtidig med egen udvikling.

Vi har fremhævet hvor den anvendte gruppeterapi og peer-education afviger fra hinanden. Ved selvhjælpsvirksomhed og peer-education, vil der som udgangspunkt kun være ligeværdige eller en peer-guide, som igennem egen recovery-proces kan guide de andre gruppedeltagere. Her vil peer-guiden fremstå som den ”professionelle”, hvor der i specialets omtalte behandlinger, vil kunne identificeres flere peer-guides i gruppebehandlingerne. Derudover vil der i gruppebehandlingen i de respektive behandlingstilbud altid være en uddannet professionel behandler tilstede, til at styre og organisere gruppebehandlingen. Denne behandler vil ligeledes alene have kompetencen til at tage beslutninger i gruppens regi.

Grundtanken med selvhjælpsgrupper hvorunder vi placerer peer-education, er at man gennem gensidig støtte og fællesskab, ville modvirke undertrykkende strukturer og samfundsmæssig stigmatisering, og herved få redskaber til at genvinde magten over sin livssituation (Meeuwisse, 2006: 225). Peer-guides eller gruppedeltagere som har samme baggrund for at deltage i gruppebehandlingen, som de andre gruppedeltagere, og som selv har været igennem en udviklingsproces og en livsstilsændring, kan til tider være mere effektiv i forhold til at gennemføre og styrke adfærdsændringer for de andre gruppedeltagere, end en professionel behandler, som ikke selv har oplevet problematikken på egen krop (Devilly, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005).

Social læringsteori som teoretisk ramme for gruppebehandling og peer-education

Peer-education programmer er blandt andet bygget på en teoretisk ramme af social læringsteori (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 222). Ifølge teorien, tillæres ny adfærd igennem sociale situationer, hvor man ved at associere sig med andre, får mulighed for at lære de færdigheder, teknikker, motivationer, rationaliseringer og holdninger, som skal til, for at engagere sig i kriminalitet (Ibid: 222). I relation til gruppebehandlingen og peer-education kan disse præmisser ligeledes identificeres, idet gruppebehandlingen netop består af sociale situationer, hvor deltagerne kan associere sig med hinanden, og tage ved lære af de andres positive motivationer og holdninger, for derefter at engagere sig til en positiv udvikling. Hvis en gruppedeltager observerer en anden deltagers positive holdninger og adfærdsændring, er vedkommende mere tilbøjelig til at inkorporere den observerede adfærd. Vi vil i det følgende fremhæve elementer, hvori vi kan identificere teoretiske begreber fra social læringsteori i gruppebehandlingen og peer-education.

Peers/ligeværdige kan have stor indflydelse på hinandens adfærd, både positivt og negativt. Gode såvel som dårlige vaner tillæres igennem interaktion og i sociale situationer, og med fokus på den positive udvikling hos én gruppedeltager, kan denne udvikling og adfærd fremhæves, og have positiv indvirkning på de andre gruppedeltagere. Igennem interaktion og sammenspil i behandlingsforløbet, kan gruppedeltagerne spejle sig i hinanden og lære af hinandens færdigheder og positive udvikling. I det forgående afsnit har vi fremhævet hvordan relationen mellem gruppedeltagerne spiller en væsentlig rolle for klienternes udviklingsproces. Derudover kan relationen have en positiv indflydelse på det enkelte individs adfærdsregulering, hvor individet igennem interaktion med de andre gruppedeltagere, iagttager og indlærer deres positive adfærd og udvikling. (Akers, 2014: 142-144).

I Akers Social læringsteori, refereres der til fire begreber, som vi nedenstående vil fremhæve i forbindelse med de respektive gruppebehandlinger og peer-education.

Den første begreb er Sutherlands teoretiske begreb: *differential association*, som refererer til miljøet eller det sociale rum, hvori læringen finder sted. I lyset af dette speciale, udgør grupperne, miljøet/det sociale rum, hvor gruppedeltagerne udsættes for normgivende definitioner, til hvordan de skal begå sig i den konventionelle verden uden brug af vold. Instruktøren fra KF fortæller: ”*det er jo det der er det gode ved grupper. De bruger jo hinanden. Som instruktør skal du finde det gode hos ham, (...) som ham derovre kan bruge*” (KF: 104). I citatet illustreres det, hvordan behandlerne i grupperne, fremhæver en gruppedeltager, som herefter

fremstår som en peer-guide for resten af gruppen. Denne peer-guide har nogle værdier eller holdninger, som den pågældende kan byde ind med til gruppen, hvorefter de andre gruppedeltagere kan spejle sig i vedkommende og inkorporere disse nye værdier og holdninger. Gruppedeltagernes tilknytning til hinanden er en vigtig del, idet læring sker i sociale situationer. Jo mere gruppedeltagerne er tilknyttet hinanden og gruppen som helhed, jo større er påvirkningen (Akers, 2014: 142). Tilknytningen ses endvidere i peer-education, hvor de ligeværdige gruppedeltagere har den voldelige adfærd, og et fremtidigt mål om at leve et liv uden vold, som en fælles baggrund for at deltage i gruppen. Når deltagerne åbner op og fortæller deres historier i et fællesskab, hvor alle er ligeværdige, vil der opstå en tilknytning til hinanden og gruppen. Dette fremstår ligeledes af følgende citat, hvor psykologerne fra DMV fortæller, at det kan være angstprovokerende for nogle klienter at starte i et gruppeforløb: *”Der kan godt være lidt ængstelse i forhold til at starte, men efterfølgende er langt de fleste blevet glade for, at være med i sådan en nyt forløb”* (DMV: 42). Gruppens påvirkning af de individuelle gruppedeltagere afhænger endvidere af, hvor ofte grupperne mødes, og over hvor lang tid, gruppebehandlingen strækker sig over. Jo oftere grupperne er samlet, og jo mere tid gruppedeltagerne bruger sammen, jo tættere bliver relationen og tilknytningen imellem gruppedeltagerne:

”der skal helst ikke gå for lang tid imellem. 14 dage hen over jul, det kan sådan lige gå, men igen, altså det skal faktisk ikke ud af øje, og sind ret lang tid. (...) Det er også igen tryghedsmæssigt” (DMV: 49).

Af ovenstående citat fremgår det, at psykologerne fra DMV mener, at frekvensen for, hvor lang tid der går imellem gruppen mødes, spiller en vigtig rolle for gruppedeltagerne og behandlingen. Hvis der går for lang tid, kan dette spille ind, dels for behandlingsforløbet, og dels for trygheden imellem gruppedeltagerne. Derudover pointerer psykologerne fra DMV ligeledes, at varigheden for deres gruppeforløb er for korte til at køre åbne grupper:

”Så skal de i hvert fald kunne gå der i længere tid, altså der tænker jeg, vores gruppeforløb er for korte, til at der kan nå at komme sådan en tryghed ind i en gruppe, i forhold til at tage nye medlemmer ind, så tænker jeg, at så skal det være en længere gruppe” (DMV: 50).

Af citatet fremgår det, at psykologerne fra DMV ligeledes er bevidste om, at varigheden spiller en væsentlig rolle for gruppedeltagerne. Det kan antages, at hvis gruppeforløbet er for kort, vil det kunne have en negativ indflydelse på gruppemedlemmernes relation, idet de må-

ske ikke kan opnå tryghed i gruppen, grundet den korte tid, hvorfor DMV ikke mener, at deres gruppeforløb ikke er lange nok, til at have åbne grupper. Instruktøren fra KF fortæller i henhold dette, om kriminalforsorgens behandlingsprogrammer:

"vi plejer at sige 3-4 gange om ugen. Af 2,5 time i 'Voldsforebyggelsesprogrammet'. Så har de nået deres mætningspunkt. 3 dage er nok det optimale, mandag, onsdag og fredag f.eks." (KF: 130).

Ovenstående viser, at behandlingen i KF er mere komprimeret end ved eksempelvis DMV. Dette kan til dels begrundes med, at Kriminalforsorgens klienter har en dom, og at behandlingen skal afsluttes inden den pågældende har afsonet sin straf, og dels i, at gruppedeltagerne måske ikke har samme motivationsfaktor, som klienterne ved DMV og ATV, idet disse som udgangspunkt selv henvender sig, for at søge behandling. En anden vigtig ting som instruktøren ved KF pointerer i ovenstående citat er, at gruppedeltagerne kan nå et vist mætningspunkt i behandlingen:

"Det fucker med deres hjerne, (...) Især når de når et stykke ind i programmet, ikk, når vi skal snakke om de her kerneoverbevisninger og skemata, (...) Det er især det med tankerne, det fucker deres hjerne op, (...) Fordi, det er en uvant måde at arbejde på, deres hjerne skal ligesom igang med at lave nogle andre kognitioner end de har været vant til (...) det er derfor vi hele tiden arbejder med motivationsdelen, altså, den vender vi hele tiden tilbage til" (KF: 130).

Udover frekvensen og varigheden for, hvor ofte og over hvor lang tid grupperne mødes, er *tidspunktet* for indlæring, ligeledes en vigtig faktor. I relation til teorien, betyder det, hvornår i livet det enkelte individ tilknyttes den pågældende gruppe eller miljøet. For de respektive gruppedeltagere spiller denne faktor ind, i kraft af gruppedeltagernes motivation til forandring. Ved ATV og delvist ved DMV henvender de voldsudøvende personer sig selv for behandling, hvorfor det kan antages, at motivationen for ændring af egen adfærd er højere, end for eksempelvis kriminalforsorgens klienter, hvor disse er dømte. DMV udtaler sig her om deres klienter som selv henvender sig, i forhold til de som er henvist: *"det er jo lidt nogle andre oplevelser og lidt en anden motivation, end dem der selv er kommet og banket på og sagt: "jamen jeg har et problem" "* (DMV: 56). I alle behandlingstilbud arbejdes der med motivationen, da denne er afgørende for behandlingens resultat. Dette ses ligeledes illustrere-

ret i ovenstående citat, hvor instruktøren fra KF beskriver, hvordan behandlerne hele tiden skal være opmærksomme på gruppedeltagerne. Hvis de får fyldt for meget i hovedet, kan de tabe motivationen for adfærdsændringen, hvorfor motivationsarbejdet er en vigtig del i behandlingsforløbet: *”Der skal arbejdes på det personlige plan, der skal arbejdes med deres motivation og så skal der arbejdes med hans (...) risikofaktorer”* (KF: 89). Psykologerne fra DMV udtaler også i forbindelse med motivationsarbejdet:

”hvis vi tænker, at der noget omkring motivationen, så er det der, man sætter ind, og så kan det være et stykke arbejde i sig selv, over nogle gange, så man snakker om, om det giver mening for folk, om de kan finde det frem i sig selv, at skulle gøre den indsats” (DMV: 48).

Som analysedelen af peer-education ligeledes beskriver, i henhold til forberedelse til gruppebehandling, kan motivationsarbejdet også ses som et udtryk for, at forberede den enkelte gruppedeltager til at indgå i et gruppeforløb. I det kan ligge, at behandlerne finder styrker og svagheder, som kan bruges i selve gruppebehandlingen. Styrkerne fremhæves således, den pågældende kan agere som peer-guide for de andre gruppedeltagere, hvor de kan støtte sig op af, og tage ved lære af peer-guidens positive udvikling. Svaghederne bruger behandlerne til at finde andre gruppedeltager der har styrken og ressourcerne, til at agere som peer-guide overfor den pågældende. Gruppedeltagerne bruger hele tiden hinanden til at spejle sig i hinanden, og til at ændre egen adfærd. *Tidspunktet* for hvornår gruppedeltagerne er klar til at ændre deres situation, hviler derfor på, hvornår deltagerne er motiveret for forandring.

Udover frekvens, varighed og tidspunkt har *intensiteten* i gruppen ligeledes stor betydning for klienternes ændring af adfærd. Gruppedeltagernes fælles træk, herunder volden og ønsket om at ændre den voldelige adfærd, giver gruppen en fælles baggrund og et fælles mål. Jo tættere deltagerne kan identificere sig med hinanden i gruppen, jo større er sandsynligheden for, at deltagerne ændrer sig på en ensartet måde (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 222). Derudover kan gruppedeltagerne drage nytte af hinandens viden, og de kan skubbe til hinanden, hvis de mener, at nogen ikke bidrager nok til gruppen. Dette kan ses af nedenstående citat, hvor instruktøren fra KF fortæller om en episode, hvor en deltager ikke mente, at en anden deltager bidrog nok til gruppen:

””Hallo, du skal være med her (...) du bange for at gå de 2 meter der op og sige nogen ting. Du har skudt folk (...) og så er du bange for det...” (KF: 143). Citatet illustrerer den intensitet der kan opstå i grupperne. Gruppedeltagerne kender til hinandens baggrund og årsag til, at de

sidder i samme gruppe, og ligesom de kan støtte og vejlede hinanden som peer-guides, kan de endvidere motivere hinanden til deltagelse.

Et andet begreb vi vil referere til i forhold til social læringsteorien, er *definitions*, som er individets egen forståelse og meninger, knyttet til en bestemt adfærd. For at ændre adfærd, skal den enkelte gruppedeltager have mulighed for at observere og øve peer-guidens eller de andre gruppedeltagers adfærd. Herefter sker der en imitation, hvor den enkelte deltager efterligner og inkorporerer peer-guidens eller de andre gruppedeltagers værdier, holdninger og handlinger, for at opnå samme 'belønning' som i dette tilfælde er et liv uden vold.

Positive definitioner kan tolkes ud fra to synsvinkler, som vi forsøger at tydeliggøre i det følgende. I kriminologiens verden, og i forståelsen af hvordan individer inkorporerer den kriminelle adfærd, anses positive definitioner, som holdninger og overbevisninger, der tillader den afvigende adfærd, eller gør handlingen moralsk ønskværdig.

Instruktøren fra KF fortæller om nogle værdier, som deltagerne indbyrdes taler om i en gruppesession:

"faktisk er der nogen af dem, der har en værdi om, at de ikke f.eks. skal slå eller true børn og kvinder eller ældre. Det kan være hans begrundelse for faktisk at lave røverier, for så slår han jo ikke" (KF: 109).

Af ovenstående citat illustreres det, hvorledes de positive definitioner kan identificeres. En ung mand fortæller, at det er nøje udvalgt, at han har lavet røverier, ud fra den overbevisning, at han ikke udøver vold i forbindelse med hans røverier. Ydermere ses der i citatet, hvordan gruppedeltagerne kan nå til enighed om nogle fælles værdier, hvor man ikke bør slå eller true børn, kvinder eller ældre. Dette er ligeledes et udtryk for positive definitioner, da der i gruppen opstår enighed i, at det er forkert at slå og true denne befolkningsgruppe. I relation til dette, fortæller instruktøren fra KF endvidere: *"der er faktisk nogen af dem, der også siger, at overfor visse personer, vil jeg ikke udøve vold mere. Så siger de jo faktisk også, at overfor andre, at de stadigvæk vil gøre det.* (KF: 143). I dette citat kan de positive definitioner defineres, idet vedkommende udtaler, at overfor visse personer, vil han ikke udøve vold længere. Dette kan relateres til ovenstående citat, hvor en anden gruppedeltager argumenterer for, at man ikke skal slå en bestemt befolkningsgruppe hvorfor det af citatet kan antages, at det efter gruppens overbevisning, vil være legalt at slå og true mænd.

Den anden synsvinkel kan identificeres, hvis vi ændrer begrebets mål, da det fælles mål for gruppen ikke er kriminelle gerninger, men i stedet et liv uden vold. Med baggrund i dette, vil de *positive definitioner*, være de holdninger og overbevisninger, som styrker den positive udvikling. De enkelte gruppedeltager tilføjer nye holdninger og moralsk ”rigtige” overbevisninger til gruppen, og tillader dermed en positiv udvikling til en adfærd, der ikke afviger fra de konventionelles normer og værdier.

I et tidligere anvendt citat, fortæller instruktøren fra KF om en episode, hvor en gruppedeltager gør det klar, at han ikke ønsker at udøve vold igen, idet hans kone og to børn betyder mere for ham:

”Så er der en af de unge der siger til ham, ”hvad gør du f.eks., når de (...) kommer og provokerer dig. Får du ikke lyst til at smadre dem”. ”Jo..” siger han så, ”det gør jeg”... ”jamen hvorfor gør du det så ikke?” ”Næ (...) fordi at min kone og 2 børn er vigtigere for mig i dag, jeg har siddet nok i fængsel”. (...) Den er svær at argumentere imod. (...) han kan sige det, uden at han taber ære ved det, for det turde ham den anden jo ikke at modsige” (KF: 140).

I ovenstående citat, kan der identificeres flere begreber fra social læringsteorien. Først vil vi fremhæve det instruktøren fra KF pointerer, hvor han ligger vægt på, at den pågældende klient, som vi kan identificere som peer-guide, stod frem og udtalte, at hans familie have større værdi for ham, end hans værdighed overfor ’dem’, der refereres til i citatet, som skulle komme og provokere den pågældende. Her fremgår det tydeligt, at den pågældende peer-guide har nogle tydelige værdier og holdninger, som skaber respekt fra de andre gruppedeltagere. Som det fremgår af analysedelen om gruppebehandling og peer-education, skabes der mere troværdighed, når det er en ligeværdig der pointerer sådanne holdninger og værdier, fremfor en behandler (Deville, Sorbello, Eccleston, & Ward, 2005: 222). Den positive belønningen for peer-guidens adfærdsændring vil være friheden sammen med hans kone og børn, og straffen for ikke at fortsætte den gode adfærdsændring vil være at komme tilbage til fængslet. Derudover kan peer-guidens holdninger og værdier endvidere identificeres som positive definitioner, idet den pågældendes overbevisning og holdninger styrker den positive udvikling han befinder sig i. Ved at han står frem for gruppen og pointerer hans værdier om familieliv og frihed, kan han tilføre disse værdier til gruppen, hvorefter de andre gruppedeltagere kan inkorporere disse, og styrke deres egen udviklingsproces.

Det tredje begreb vi ønsker at belyse, i social læring teorien, er *differential reinforcement* som tidligere nævnt, refererer til balancen mellem belønning og straf i relation til adfærden. Indenfor dette begreb findes der yderligere fire under-begreber, som vi ligeledes vil holde op mod gruppeterapien og peer-education.

Positive reinforcement (positiv forstærkning) indebærer behagelig belønning og forstærker chancen for, at adfærden atter udføres. Det kan eventuelt være ros i gruppebehandlingen hvor instruktøren fra KF fortæller følgende:

"(...) der er faktisk masser af deltagerne der kommer tilbage og siger, (...) at der er sket en forandring hos dem, især i sproget, og deres, (...) måde til at tøjle deres vrede. Den bliver større, og det kan de mærke, ret hurtigt, så på den måde forstærker de det jo, og det skal de blive ved med. For det virker som en stor motivationsfaktor. Og lige meget hvor hårdebrede de er, så kan de godt lide ros. (...) sådan er det jo, lige meget hvor store de er, (...) De har måske oven i købet få meget lidt af det." (KF: 96).

I ovenstående citat illustreres, hvordan den positive forstærkning kan identificeres, idet gruppedeltagerne selv kan mærke forandringen, og får ros og anerkendelse. Herved vil den positive forstærkning øge chancerne for, at deltagerne forstærker den gode udvikling. Ydermere kan den gode udvikling forstærke rollen som peer-guide, hvilket medfører, at de andre gruppedeltagere lærer af den pågældendes udvikling, hvorfor det kan antages, at de andre gruppedeltagere ønsker samme positive belønning, og imiterer vedkommendes værdier, handlinger og holdninger, og derefter bestræber sig på samme udvikling.

Ved den negative forstærkning øges chancen også for, at handlingen eller adfærden udføres igen, men med baggrund i, at undgå en ubehagelig følelse, hvis handlingen eller adfærden ikke udføres. I forhold til især Kriminalforsorgen kan den negative forstærkning blandt andet identificeres i de voldsudøvendendes frygt for at komme tilbage til fængslet. Dette ses ligeledes i et citat fra KF, hvor instruktøren fortæller om en gruppedeltager der fortæller til en anden gruppedeltager, at han ikke ønsker at komme tilbage til fængslet:

"jeg bliver pisse tosset, jeg bliver nok ikke så meget tosset, som jeg gjorde før, men jeg gider ikke sidde mere i fængsel, jeg har siddet i over 10 år (...) jeg gider ikke mere. Jeg skal ud til min kone og 2 børn." (KF: 140).

Her ses den negative forstærkning, i den pågældendes frygt, og i risikoen for at vende tilbage til fængslet, hvis den voldelige adfærd fortsættes. Den negative forstærkning for den pågældende, kan derimod virke som en positiv forstærkning for de restende gruppedeltagere, idet de andre gruppedeltagere erfarer, hvordan den negative forstærkning – altså frygten for at vende tilbage til fængslet, har en positiv indflydelse på den pågældendes adfærd. Udover de positive- og neutrale forstærkere, hviler ændring af adfærden også på, hvordan den pågældendes adfærd straffes. Fængslet kan udover at være en 'forstærker' også virke som *positive punishment* (*positiv straf*) idet en voldelig adfærd, kan få den pågældende tilbage til fængslet.

Den negative straf som omhandler manglen på belønning, hvilket kan medføre, at handlingen eller adfærden stoppes, kan blandt andet identificeres i forventningerne til klienterne. Forventninger dels fra dem selv og deres nærmeste, og dels fra behandlerne. Psykologerne fra DMV udtaler:

"man [kan] være rigtig rigtig glad for et lille fremskridt, og nogen kan rykke sig helt vildt meget. Så det er jo noget med at sætte sin egne forventninger og klientens forventninger, også efter hvad der er realistisk." (DMV: 59).

Hvis forventningerne er for høje i forhold til, hvor meget den enkelte klient rykker sig adfærdsmæssigt, og klienten ikke kan leve op til disse forventninger, kan det medføre et nederlag for den pågældende. Dette kan sammenholdes med den negative straf, da et nederlag kan medføre, at den pågældende mister motivationen til at ændre den negative adfærd.

Delkonklusion

Med denne analyse, har det været vores hensigt at belyse, hvordan elementer fra social læringsteori kan identificeres i arbejdet med gruppebehandling og peer-education. Social lærings teorien hævder, at kriminel adfærd læres i sociale situationer, hvor individerne associerer sig med andre individer i miljøet. Her tillæres færdigheder, teknikker, motivation, rationaliseringer og holdninger, som påkræves for at udføre kriminelle handlinger.

Samme fremgangsmåde har vi observeret i gruppebehandlingen, hvor gruppedeltagerne bruger hinandens viden og erfaring til en ny adfærdsændring. Igennem gruppebehandlingen hvor den professionelle behandler har fokus på styrker og svagheder ved de individuelle gruppedeltagere, fremhæves styrker og ressourcer hos en gruppedeltager, hvor de resterende gruppedeltagere kan lære af den udvalgte ”peer-guides” erfaringer og udvikling. Ændring af adfærd hviler på den enkeltes mulighed for at observere og øve peer-guidens adfærd. Jo tættere deltagerne kan identificere sig med hinanden, jo større er sandsynligheden for, at deltagerne ændrer adfærd på en ensartet måde.

6.3. En disciplinerende magtudøvelse

I det følgende vil vi gennemgå, hvordan de respektive behandlingstilbud kan være indirekte præget af styringsrationaliteten ”governmentality”.

Styring fra flere sider

Den magt og styring, der ligger i begrebet ”governmentality” er allestedsnærværende og udøves i mange former for sociale netværk, hvorfor den ikke skal forstås som en fast størrelse, der kun kan lokaliseres i eksempelvis staten (Dean, 2006: 77). Starter vi med at vende blikket mod en mere bred kontekst i specialet, kan de respektive behandlingstilbud antages, at være en central del af den statslige og politiske agenda, når det kommer til medbestemmelse eller endog selvstyring. Helt overordnet er de respektive behandlingstilbud iværksat gennem statslige initiativer og dermed politisk styret af den demokratiske folkevalgte regering til at styre og forme befolkningen. Vi kan i det følgende citat fra psykologen fra MR se, hvordan hans behandling er oprettet og styret af staten, til at styre og forme en specifik befolkning:

”Herning kommune har fået bevilget nogle puljepenge eller projektpenge [af staten] og så har de ansat mig som psykolog i det her projekt (...) projektet skal løbe indtil september 2017 (...) rent økonomisk, hvis jeg kan undgå en fjernelse, så er vi dækket ind økonomisk. En tvangs-fjernelse eller en familie der går i opløsning, så er der fundament for at fortsætte, så det håber jeg selvfølgelig” (MR: 153).

Det ovenstående citat kan tegne et billede af regeringens politiske måde, at håndtere trusler mod samfundets orden. Ved finansieringen af sådanne behandlingstilbud, kan truslen, som i denne relation er voldsudøvende personer, transformeres til samfundsordentlige borgere (Borch, 2005: 94). Behandlingstilbuddene kan anses som et udtryk for politisk regulering, som har til formål at forme og regulere andres adfærd, således de kan lede sig selv, som i dette tilfælde er voldsudøvende personer. Den politiske regulering af aktører som de respektive behandlingstilbud, kan være et af mange eksempler på styring til selvstyring, den såkaldte governmentality magt. De kan fra regeringens synspunkt analyseres som forskellige måder, hvor governmentality praksis er indprogrammeret og forsøgt omsat til teknologier, der kan lede mennesker i den normative retning. På afstand styrer regeringen de respektive behandlingstilbud, til at styre og dirigere klienterne opførsel og adfærd (Ibid: 95).

Hvis vi derimod vender blikket mere afgrænset på konteksten i de respektives behandling, kan vi ligeledes identificere en form for governmentality praksis. Når vi anskuer hvordan behandlerne drager nytte af empowerment og peer-education for at løsrive klienterne fra deres voldelig adfærd, kan det implicere karaktertræk af governmentality, hvor de forsøger, at påvirke klienterne til bestemte handlingsmønstre. Empowerment analysen viser eksempelvis, hvordan behandlerne styrer klienterne til at lære sig selv at kende ved, at bevidstgøre dem om deres voldssituation. Hertil udtaler psykologerne fra DMV: *”Så man kan sige, at jo mere indsigt man får i sit eget følelsesliv, og hvad det er man har med sig af sårbarhed og hele ens narrativ, desto mere kontrol får man også over [sig selv]”* (DMV: 77). Citatet kan illustrere et styringsrationaliseret forsøg på at forme personers adfærd for at opnå bestemte mål (Borch, 2005: 180). De resterende interviews bekræfter ligeledes denne slags styringsrationaliserede forsøg (ATV, KF & MR), hvor det kan siges, at behandlerne styrer klienterne til at kortlægge deres følelser om volden for derigennem, at få klienten til at opnå bedre kontrol af instinkter og dermed regere over sig selv.

Kategorisering

Målsætningen hos de respektive behandlingstilbud ligner hinanden i en vis grad. Deres behandling har til formål, at klienten ophører med at udøve vold, at klienten erkender volden, og tager ansvar for den (Stevenson, Stenager, & Barlach, 2011: 13). Forinden påbegyndelse af behandlingen, skal behandlerne vurdere og kategorisere de personer, der henvender sig. Dette for at finde ud af hvorvidt om de har behov for hjælp, til at få styrket deres færdigheder. I tillæg hertil fortæller psykologerne fra DMV at: *”Folk kommer ind, og ligesom bliver vurderet: er de vores målgruppe, tænker vi de er behandlingseget og sådan nogle ting”* (DMV: 40). Citatet vidner om, at dem der henvender sig, skal vurderes, og hvilken som helst person kan ikke komme i behandling. Psykologerne fra DMV fortsætter:

”Psykiatri eller meget meget lav intelligens kan også nogen gange være et problem. Det kræver alligevel et vist refleksionsniveau og gå i samtaleterapi, hvis de skal føle, at de får noget ud af det. Så der er nogle ting der kan spille ind, i forhold til at vi vurderer, at så skal det være noget andet” (DMV: 57).

ATV har ligeledes kriterier for deres målgruppe, de beskriver dem på følgende vis:

”Der er nogen gange vi har fået nogle klienter fra psykiatrien, hvor de [psykiatrien] ikke har kunne hjælpe en pind, dem kan vi altså heller ikke hjælpe. Vi kan ikke have paranoide mennesker siddende her og arbejde på dem (...) Det er i hvert fald sådan en tommelfingerregel. Vi er møntede på mænd, som har problemer med vold i nære relationer” (ATV: 10).

Vores interviews viser generelt, hvordan behandlerne på hver deres måde skal sørge for, at de personer der henvender sig, skal indpasses i deres målgruppe, før de kan lukkes ind i behandlingen. Det skal ikke være en hvilken som helst person med afvigende adfærd, men en person der også besidder voldelige karaktertræk. I en governmentality-optik er viden om bestemte karakteristika og en opdeling heraf, en nødvendighed for at målrette den sociale intervention (Borch, 2005: 181). Ifølge Rose findes opdelingen af inkluderede individer, og opdelingen af ekskluderede individer, der ikke kan leve op til det herskende samfundsideal (Miller & Rose, 2008). Kategorisering af klienterne skal ikke opfattes som en kritik, men som et strukturelt forhold i socialt arbejde, da klientens situation skal afklares, før systemet kan handle (Järvinen & Mik-Meyer, 2003: 237).

Fra ekskluderede klienter til inkluderede klienter

Kategoriseringen er et nødvendigt forhold for at igangsætte og målrette behandlingen og som tidligere beskrevet kan de respektive behandlingstilbud anskues, som statsligt oprettet på baggrund af håndteringen af samfundets trusler. Disse trusler betragter Rose, som mennesker der ikke lever op til det herskende samfundsideal og er dermed udelukkede fra de inkluderedes fællesskab (Miller & Rose, 2008). I relation hertil kan behandlernes klienter betragtes, som trusler mod samfundet og er dermed ekskluderede klienter fra fællessamfundet. Psykologerne fra DMV fortæller hertil, at klienternes voldelige adfærd er uacceptabelt: *der er ikke noget (...) som legaliserer at han slår, altså det er klokkeklart* (DMV: 51). Psykologen fra MR fortæller i denne sammenhæng, at selvom det giver mening for klienten, så gør han opmærksom på, at volden er forkert: *”Jeg forstår det godt, jeg kan godt se det ud fra den her kontekst, så giver det mening for dig, det er bare forkert og det skal du stoppe med”* (MR: 165). Psykologen fra ATV oplyser også klienterne om, at volden ikke stemmer overens med gældende regler i samfundet: *”du [skal] tage ansvar for din voldsudøvelse, der er intet der legitimerer det”* (ATV: 12). Hvis vi betragter de ovenstående citater i en governmentality-optik, kan behandlernes klienter anses, som en gruppe udenfor det inkluderede fællesskab, der ikke mestrer og besidder de forventede adfærdsformer, idet den voldsudøvende adfærd er illegitimt (Ibid).

Citaterne kan illustrere, hvordan klienterne føres i en kategorisering, hvor volden anses som illegitime adfærdsformer, der ikke lever op til det herskende samfundsideal, men nærmere ses som trusler mod samfundet.

De respektive behandlingstilbud kan betragtes som eksempler på human- eller interventions-teknologier, målrettet de ekskluderede klienter med henblik på at forme deres opførsel og adfærd, til at kunne indgå i det inkluderede fællesskab. Psykologen fra MR fortæller om hans succesfulde historier, hvor klienterne har haft en positiv effekt af behandlingen, hvilket vil sige, at behandlingen har formået at styrke og ændre klienternes adfærd. Nedenstående citat kan illustrere, hvordan MR er en interventionsteknologi, som har ført klienter fra det ekskluderede til det inkluderede fællesskab: ”*Det er opløftende og man bliver fyldt med energi, når det så går godt. Når der sidder et par og holder i hånd igen efter x antal måneder eller år og når man får en mail fra en som siger tak*” (MR: 156). Psykologen fra ATV fortsætter i samme bane, blot mere i henhold til gruppebehandlingen: ”*[gruppen] er godt behandlet, de kan mentalisere, de kan argumentere, de kan se igennem ting også med sig selv, de giver hinanden en masse gode ting*” (ATV: 20). Psykologen fra MR tilkendegiver i ovenstående citat, om tidligere klienter, som har afsluttet behandlingen, og vender tilbage til den daglige tilværelse i overensstemmelse med det herskende samfundsideal. En vej som klienterne i gruppebehandlingen hos ATV er på vej i mod.

Citaterne kan i en governmentality-optik anses som en subjektivering, hvilket vil sige, at behandlerne stiller styringsteknikker til rådighed for klienten, for at de derigennem kan styre og lede sig selv mod det inkluderede fællesskab. Dermed opnås selvsubjektivering, hvor klienten har opnået frihed og kan reflektere fornuftmæssigt over sin egen identitet og handle herudfra, indenfor det herskende samfundsideal.

Interventionsteknologier

Governmentality indebærer teknologier, der styrer individet til at blive selvstyrende, hvilket af Rose benævnes som humanteknologier. En teknologi som indbefatter en specifik stræben efter at forme adfærden med henblik på at producere bestemte og ønskværdige adfærdsformer, og undgå bestemte uønskede former for adfærd. Instruktøren fra KF udtrykker overordnet, hvad deres formål med behandlingen er:

”Vi arbejder med, at de skal have en forståelse for, hvorfor det er, sådan som det er, hvorfor skulle jeg ændre det, hvorfor skulle jeg prøve at lade være med at bruge vold, og så hvordan [de forandrer sig]” (KF: 93).

Instruktøren fra KF italesætter i det ovenstående citat, behandlingens intention om, at skabe et liv uden vold. Går vi lidt dybere i behandlingen, kan vi i analysen omkring empowerment identificere, hvordan KF benytter sig af såkaldte empowerment-teknologier, for at erhverve klienterne teknologier, således de kan klare sig selv: *”det skulle gerne være hjælp til selvhjælp” (KF: 111).* Hos ATV kan empowerment-teknologierne også identificeres, når psykologen tilkendegiver hvordan de i behandlingen prøver at skabe og øge ansvarligheden hos klienten: *” [vi] giver dem nogle redskaber, men det er ikke sådan nogle redskaber, det er mere en indsigt, så producerer man selv nogle redskaber” (ATV: 28).*

Ovenstående citater, hvilket generelt alle interviews bevidner om, kan tolkes som empowerment-teknologier, der i et governmentality-perspektiv betegnes som humanteknologier. Medborgerskabsteknologierne er baseret på og drevet af en governmentality-tilgang, hvilket Cruikshank også hævder hun selv er inspireret af:

”I mean what Michel Foucault called ”the conduct of conduct” or ”governmentality”, forms of actions and relations of power that aim to guide and shape (rather than force, control, or dominate) the actions of others” (Cruikshank, 1999: 4).

Cruikshanks medborgerskabsteknologier, som benyttes til at opnå målet om at skabe handlekraftige individer, tilsigter en governmentality-tilgang, hvor magt produktivt skal flytte individer, som for eksempel klienterne, fra et sted til et andet sted (Ibid). Når vi genkalder citatet fra instruktøren fra KF om hjælp til selvhjælp, kan der identificeres en produktiv magtudøvelse over for klienterne, hvor behandlerne prøver at optimere klientens magt over sig selv. I

analysen omkring empowerment, anskueliggøres det hvordan selvet hos klienten aktiveres, når de i mødet med behandlerne får større indsigt i konsekvenserne af deres handlinger. Aktivering af selvet har ikke alene til formål at øge deres forståelse af ansvaret for voldssituationen, men ydermere tiltænkt en humanteknologisk effekt, der i fremtiden vil gøre, at klienten handler ansvarsfuldt, både i forhold til dig selv og sine medmennesker.

Ovenstående kan betragtes som en magtudøvelse, der kan antages, at styre aktiveringen af selvet hos klienten til at blive selvstyrende, hvilket viser et eksemplarisk billede på, hvordan magtudøvelse ikke skal anses for værende repressiv, men rettere en disciplinerende og skabende magtudøvelse, der har til hensigt, at forbedre klienten i tilknytning til det herskende samfundsideal.

Medbestemmelse

I analysen omkring empowerment, fremlægger vi, hvordan behandlerne styrer klienterne fra magtesløshed til selvbestemmelse. I det kapitel kan det særligt anskues, hvordan de respektive behandlingstilbud selvstændiggøre klienterne ud fra klienternes egen oplevelse af hvad der er rigtigt eller forkert, hvilket kan betragtes som et forsøg på at sikre klienternes medbestemmelse. En udtalelse fra psykologen fra MR indikerer, hvordan denne medbestemmelse kommer til udtryk i hans behandling:

”Hvad skal der til for at forandre dig? Så bliver de helt stille. Så skal jeg det og det. Det noterer jeg, nå det er det der skal til. Hvordan kan vi så starte med punkt 1? (...) De kommer mange gange med guldinformation til mig, hvor de i virkeligheden har opskriften og så er det vi går i gang” (MR: 167).

Citatet illustrerer, hvordan psykologen, i hans behandling, opfordrer klienterne til at tage ansvar og træffe egne valg. I forbindelse med gruppebehandlingen anskues det også, hvordan klienten skal være en aktiv medskaber af egen adfærdsændring, hvilket kan illustreres i følgende citat af psykologerne fra DMV: *”Det kræver egentlig ret meget af folk, at være i en gruppe. Stor gensidig ansvarlighed i forhold til at komme og være aktive og byde ind med noget” (DMV: 48).*

Behandlernes udtalelser kan anskues som en indlejret logik, om at klienterne skal være aktive i behandlingen for at kunne indlære. Det kommer særligt til udtryk i udtalelsen fra psykologen

fra MR, hvor klienten tildeles ansvaret for sin egen adfærdsændring. Ansvarliggørelsen af klienten er netop et udtryk for en styringsrationalitet i et governmentality-perspektiv, hvor der styres til selvstyring. Med andre ord subjektiverer de respektive behandlere klienterne til at blive aktive og ansvarlige i deres egen behandlingsproces. Subjektivering er de styringsteknikker som eksempelvis medbestemmelse, hvilket de respektive behandlere stiller til rådighed for, at klienterne kan opnå frihed/selvsubjektivering.

Ansvarliggørelsen kan tydeliggøres yderligere, når behandlerne bevæger sig ind i en anden rolle, end den typiske behandler-klient relation. Dette kan være ved at tage afstand til gruppen og dermed nedbryde den forskel mellem "os" og "dem". Magtrelationer kan oftest tegnes i et dikotomisk billede af "os" og "dem", hvor "dem" kan udgøre chefer, overordnede eller i det her tilfælde behandlerne. "Dem" er dermed ikke lig med "os" og kan ikke udgøre, hvad "os" typisk består af, nemlig stærke bånd til ligestillede og stor intern solidaritet (Kristensen, 2003: 8-9). Psykologen fra MR benytter som benævnt ikke gruppebehandling, hvorfor os/dem relationen konstant er på spil. Som angivet tidligere udtrykker psykologen fra MR, at anonymiteten giver klienterne et trygt rum, der medfører at klienterne kan være mere personlige og desuden tilstræber han en behandling, som er i "øjnehøjde" med klienterne: *"(...) man er nødt til at justere det ind, så man i virkeligheden taler samme sprog. Jeg skal ikke sidde med akademiske forklaringer og så videre, så falder de fra med det samme"* (MR: 167). I et governmentality-perspektiv kan denne anonymitet og behandlingen i øjenhøjde være en styringsteknik til få klienterne til nemmere, at forvalte deres følelser. Nogle projekter i socialt arbejde understreger, at ligeværdighed og følelsen af fællesskab med den udstødte, er svære kvaliteter at tillære sig som fagperson (Villadsen, 2003: 214), hvorfor gruppebehandling med ligeværdige kan argumenteres for at have en mindre dikotomi.

Med udgangspunkt i ligeværdighed og følelsen af fællesskab kan det siges at de behandlingstilbud med grupper, bruger denne strategi til at undertone magtforholdet mellem behandler og klient, og dermed overdrager medbestemmelsen til klienterne. I gruppebehandlingen, der analyseres i en 'peer-education' optik, kan vi eksempelvis se, hvordan behandlerne benytter en styringsteknik, hvor klienterne bliver inspireret af hinanden i det øjemed, at opnå bekendtskaber med mennesker, der i forvejen deler de samme problematikker. Behandlernes afstandstagen fra klienterne, kan anses som en styringsteknik, der skal underbygge klienternes forestilling om, at den ligestillede relation og det frie valg i deres deltagelse. Instruktøren fra KF for-

tæller i relation hertil, at meningen med gruppen er, at rollen som behandler skal afdæmpes mere og mere, i takt med at klienterne selv kan varetage gruppebehandlingen:

”det er jo det der er det gode ved grupper. De bruger jo hinanden, som instruktør skal du finde det gode hos ham, det gode i ham, som ham derovre kan bruge. Og (...) på et tidspunkt, det forlanger vi ikke de kan i de første par forløb, men langsomt skal de begynde at arbejde hen imod at kunne lave [behandlingen på egen hånd]” (KF: 104).

At behandlerne giver styringen til klienterne i gruppen, kan betragtes som positive aspekter ved behandlingen, idet det giver klienterne en oplevelse af medbestemmelse og ansvarlighed, samt oplevelsen af de modsætninger som magtforholdet kan indebære, opfattes ikke i lige så høj grad.

Moralsk støtteben

Dean hævder, at det rationelle forsøg på at forme individers adfærd til hvem vi er, eller bør være ligger i den moralske styring, hvor slutresultatet er det ”normaliserede individ”. Moralen kan italesættes af eksempelvis regeringen, kirken, en arbejdsplads eller i dette tilfælde et behandlingstilbud (Dean, 2006: 45). I det forrige afsnit, hvor der analyseres ud fra en peer-education optik, kan vi se hvordan behandlerne benytter gruppen til at tilvejebringe moralen. I gruppen ser vi hvordan klienternes medbestemmelse kan fungere, som hinandens moralske støtteben for at forandre sig.

Ligesom Rose inddeler individer i ekskluderede og inkluderede fællesskaber, inddeler Erwing Goffman også individer i forskellige kategorier. De ekskluderede individer vil i Goffmans optik blive betegnet, som ”de egne”, hvilket består af individer der afviger med samme stigmatisering. Goffman beskriver, at ”de egne” kæmper med stemplingen i hverdagslivet, men beskriver også hvordan ”de egne”, når de er sammen med lidelsesfæller, befinder sig i et fællesskab, hvor stigmatiseringen fremgår som værende normalt (Goffman, 1975: 33). Goffman formulerer, at ”de egne” erfaringsmæssigt ved, hvad det indebærer at have et specielt stigma og hvordan ”de egne” gensidigt kan hjælpe hinanden:

”(...) give den pågældende vejledning i, hvordan man kan klare sig med sit stigma, samtidig med at de udgør en kreds af ligestillede, hvor (...) han trænger til moralsk støtte og et trykt,

afslappet miljø, hvor han vil blive accepteret som en, der i virkeligheden er lige så normal som alle andre" (Goffman, 1975: 34).

Gruppebehandlingen kan således være et lidelsesfællesskab, hvor volden er udgangspunktet for dette. Instruktøren fra KF fortæller, hvordan de benytter sig af hinanden: *"dem de lytter aller mest til, det er de andre indsatte. Fordi, de er ligeværdige"* (KF: 66). Her kan behandlerne få klienterne til, at føle sig godt tilpas og føle sig som Goffman udtrykker det "de egne", hvilket kan undertone "os" og "dem". Instruktøren fra KF fortæller videre, hvordan den individuelle behandling og skellet mellem "os" og "dem" kan påvirke behandlingen: *"den falder altså lidt væk, når du laver individuelt forløb, fordi så er det dig og instruktør (...) Det er lidt svært. Det har du nemmere ved i et gruppeforløb"* (KF: 140).

Antropolog Sarah Fandt har været i feltarbejde hos ATV, hvor hun deltog i gruppebehandlingen og overværede hvordan behandlingen hjalp klienterne. I feltarbejdet fandt hun frem til, hvordan klienterne følte sig tryggere i gruppen frem for den individuelle behandling, hvor de skulle sidde overfor artige personer (Fandt, 2014: 54).

De respektive behandlingstilbud appellerer til størst mulig ansvarlighed for egen udvikling hos klienterne, hvilket særligt kan bemærkes i gruppebehandlingen på grund af deres ligestillede fællesskab. Behandlerne ligger ikke skjul på dagsordenen, idet de ønsker at styre klienterne mod en bestemt målsætning, som i en governmentality-optik er det "normaliserede individ", et individ der stemmer overens med det herskende samfundsideal. Denne målsætning kan antages, at være bedst praktiseret i gruppen, hvor de manipulerer hinanden ud fra en moralsk styring.

Den moralske styring og manipulation kommer ikke eksplicit til udtryk, men vi ser særligt i analysen af gruppebehandlingen, hvordan vi med den sociale læringsteori analyserer os frem til, hvordan klienterne i gruppen positivt kan påvirke hinanden. Forinden gruppebehandlingen start, kan det siges, at en moralsk styring og manipulation har været til stede i den individuelle behandling. Normer og værdier italesættes af de respektive behandlere, som i et udviklingsøjemed skal sætte klienterne i stand til, at opnå færdigheder til at begå sig i samfundet. De refleksioner klienterne skaber i den individuelle behandling, sørger behandlerne for at styre og manipulere i en moralsk retning, så det korresponderer med samfundets normer. For at disse refleksioner ikke skal gå tabt, skal klienterne starte i gruppebehandlingen, som kan styr-

ke refleksionerne med feedback og støtte fra andre ligestillede, hvilket kan bidrage til en stærkere bevidstgørelse af henholdsvis negative og positive konsekvenser af visse handlinger. Behandlerne rammesætter gruppebehandlingen i den forstand, at de forinden har påvirket klienterne med normer og værdier. Disse normer og værdier medtager klienterne i gruppebehandlingen med den hensigt, at påvirke eller endog manipulere gruppemedlemmerne i en positiv retning. Et eksempel på denne rammesætning ses også i undersøgelsen af det kognitive program i Kriminalforsorgen, hvor instruktørerne strategisk udvælger ressourcestærke og – svage deltagere og placerer dem på bestemte siddepladser, således det kan fremme identitetsarbejdet (Bird, 2008: 104).

Med udgangspunkt i en governmentality-optik kan individuel- og gruppebehandling hver for sig tolkes til fordelagtige styringsstrategier, men en kombination af behandlingsformerne kan anses som en styringsform, der yderligere kan øge refleksionerne hos klienterne og gøre tilgængelige redskaber lettere at implementere. Gruppebehandlingen som styringsstrategi kan særligt siges, at undertone magtforholdet mellem behandler og klient, og centraliserer medbestemmelse i et ligestillede og trygt forum, hvor klienterne kan opnå moralsk støtte. Den magt behandlerne har til at rammesætte individuel- og gruppebehandling, kan med Foucaults ord tolkes, som en sofistikeret manipuleringsteknik til afretning af klienterne, hvor den manipulerbare morale bemærkelsesværdigt forstærkes i gruppebehandlingen qua klienternes homogenitet (Goffman, 1975: 34). Denne governmentality magt og manipulering kan ikke lokaliseres og anvendes ikke bevidst i behandlingen, men anskues implicit som en konstruktiv og moralsk måde at disciplinere klienterne på, og ikke som værende repressiv.

Moralsk styring og magt som manipulerende og disciplinerende er allestedsnærværende, den fremgår ikke kun i behandlingstilbud til voldsudøvere, men også i andre institutioner, som varetager opgaver med mennesker i et udviklingsperspektiv. Foucault fremlægger det således, at en bevidst dannelse af menneskets identitet, forstås som en manipulerbar og kunstnerisk proces, der er indarbejdet i praktikker” (Rose, 2003).

Moralsk styring kan ses som yderligere en henseende, idet den ikke kun forsøger at indvirke på ”de styrede”, men også ”de styrende”. En dommer i retssalen har eksempelvis pligt til at foretage skriftlige og retfærdige domsafsigelser. I tråd med dette kan følgende citat udtalt af psykologen fra MR siges, at være præget af samme moralske styring: ”Jeg afleverer en rapport til Servicestyrelsen hvert år (...) hvor mange har der været, hvad er planen for næste år, hvad er der af udviklingsområder, hvad har vi tænkt os, hvilken retning” (MR: 150, 162). Det

psykologen fra MR italesætter i citatet, kan tolkes til at regeringen igennem protokoller skal kontrollere hans behandling, ved at få tilsendt rapporter, som skal fremstille MR som et behandlingstilbud, der er i stand til at varetage behandling af voldsudøvere. Hermed kan MR udgøre to sider af samme aktør og generelt kan det siges, at denne tosidet-hed gør sig gældende hos de respektive behandlingstilbud, de udøver autoritet over klienterne, mens regeringen udøver autoritet over behandlingstilbuddene.

Omsorgsfuld magt

I henholdsvis den individuelle og gruppebehandlingen kan vi se en omsorgsfuld magt, som har en manipulerende og disciplinerende afretning af klienterne, hvilket Foucault karakteriserer som ”pastoralmagt”. Der her tale om en blid disciplinering, som sorterer det fra som falder uden for normen og styres målrettet mod den enkeltes frelse, som består af almen velbefindende.

De respektives behandlinger, som vi har præsenteret hele vejen igennem specialet, kan således ses i relation til ”pastoralmagten”. Blandt andet indrammes grupperne med henblik på, at skabe tryghed- og fællesskabsfølelse, idet det giver klienterne mulighed for at få ændret og styrket deres adfærd. Den trygge fællesskabsfølelse i gruppen kan ses i relation til den omsorgsfulde disciplinering, der giver klienterne en oplevelse og følelse af at indgå i et fællesskab på en konstruktiv og prosocial måde. Instruktøren fra KF fortæller i relation hertil, hvordan de konstrueret rammer er meningsgivende: *”de er ligeværdige (...) som har taget skridtet, eller har sagt til sig selv, jeg skal leve et prosocialt liv, og de står ved det, så kan de andre lære noget af dem”* (KF: 140).

Den blide disciplinering ses ikke kun i gruppen, men også i den individuelle behandling, hvor en klient erklærer sin tilfredshed over behandlingens positive effekt til psykologen fra ATV:

”og så kommer de og fortæller at sidst, der fortolkede jeg det lidt anderledes, hun havde brug for hjælp, hun skældte mig ikke ud, og ved du hvad nu er miraklet sket, vi er blevet så gode venner. Nu sker det faktisk aldrig mere (...) Nogen af dem, de (...) bliver de bedste” (ATV: 21).

Det ovenstående citat formidles glædeligt af psykologen fra ATV, idet hans rolle som behandler har haft en positiv udvikling på klienten. Behandlingerne kan generelt ses i forbindel-

se med Foucaults pastorale magt, hvor behandlerne har brugt blide manipulerings- og disciplinerings teknikker, der har resulteret i, at klienten har opnået ”frelse”, hvilket i governmentality-perspektiv er et liv i de inkluderedes fællesskab. De redskaber og styringsteknikker de anvender for at transformere klienten, kan anses som et eksempel på den omsorgsfulde magt, der med en blid manipulering og disciplinering styrer klienterne til ”frelse”, et liv i overensstemmelse med det herskende samfundsideal.

Delkonklusion

Vi har med et governmentality-perspektiv analyseret os frem til, hvordan behandlerne indirekte kan have skjulte magtagendaer at handle ud fra. Vi tolker behandlingens bagvedliggende rationale til en styrende og skabende magtudøvelse, for at lede deres klienter i en fornuftsmæssig retning. Gruppebehandlingen rummer især en række elementer, der er centrale for rationel styring, hvor klienterne udstyres til at styre behandlingen, hvilket øger en medbestemmelses- og ligeværdighedsfølelse, som angiveligvis også kan være med til at øge motivationen, idet klienterne er placeret sammen med andre motiverede klienter. Magtudøvelsen er ikke nødvendigvis negativ, tværtimod viser interviewene generelt, hvordan magtudøvelsen bidragende intervenerer til positive formål i arbejdet med klienterne, som af denne grund fortjener at komme frem i lyset

Diskussion

”(...) hvem er det systemet er til for, hvis du har gjort noget du ikke må, skal du så straffes, eller skal du hjælpes. Og den tænker jeg (...) gennemsyrrer rigtig meget, og det rammer rigtig meget ind i folks retfærdighedsfølelse, hvis det er, at den udøvende part får for meget, hvor at den udsatte part ikke får tilstrækkeligt. (...) Og vi kæmper jo også, nu siger jeg jævnlige, med den her, 'jamen hvorfor skal de have hjælp?'. Jamen det skal de jo fordi, ellers får vi det jo ikke stoppet, og fordi de også har traumer med sig. De har også været udsatte, og der kommer ikke nogen her, som ikke på et tidspunkt har været udsatte. (...) på den måde tænker jeg, at følelser stadigvæk styrer rigtig meget, også i politik, i forhold til sådan nogle ting, det er ikke kun hårde facts, i forhold til hvad virker, der er også rigtig meget andet der afgør, hvor pengene ryger hen. Og forståeligt nok, at man bliver ramt af at høre de historier, det er da langt nemmere at finde empati i forhold til dem, der har været udsat, end det er finde empati for nogen af dem VI sidder med, som har været udsat også, men det er bare længere siden. Men ikke desto mindre bærer de jo stadigvæk rundt på det her, og det har en stor del af forklaringen i forhold til, hvorfor det er, at det så sker for dem også.” (DMV: 73).

Ovenstående er et udpluk fra interviewet med psykologerne fra DMV. I denne passage ligger selve essensen af nærværende diskussionsafsnit. Der lægges blandt andet vægt på hvem det danske behandlingssystem er til for, hvem der udfylder offer-rollen, danskernes retsfølelse og hvordan denne spiller ind i forhold til, hvordan strafferetlig populisme påvirker danskerne i forbindelse med valgkampagner. Alle sammen fokuspunkter vi kommer omkring i nærværende diskussionsafsnit.

Kriminalpolitik

Indledningsvis vil vi kort præsentere begrebet 'kriminalpolitik', hvilket er det overordnede begreb i dette diskussionsafsnit. Det grundlæggende ved kriminalpolitik er, at det er den del af retspolitik, der omhandler strafferetlige spørgsmål, som eksempelvis mål, principper og midler i bekæmpelsen af lovovertrædelser. Det kan være forebyggelse af kriminalitet, hvordan kriminalitet straffes, hvordan samfundet omgås kriminalitet, samt hvordan den kriminelle tilpasses til samfundet efter denne har udstået sin straf. Kriminalpolitikken har flyttet sig fra at være en videnskab, hvor det engang omhandlede læren om de strafferetlige reaktioner, til i dag at være en politik. Kriminaliteten påvirkes af økonomi, kultur, uddannelsessystem, det sociale system, skattesystemet, vejnettet, gadebelysning og meget andet, hvilket betyder, at al politik mere eller mindre rummer elementer af kriminalpolitikken (Kyvsgaard, 2013: 222).

Dog anvendes kriminalpolitikken mere snævert: ”*Kriminalpolitik er de diskussioner og tiltag, som udtrykkeligt vedrører det strafferetlige område*”, hvilket vil sige, at en politiker eller en borger der diskuterer eller forholder sig til eksempelvis promillegrænsen, den kriminelle lav-alder, eller strafferammen for vold, ligeledes udgør kriminalpolitik (Kyvsgaard, 2013: 222). Derudover spiller danskernes (rets)følelser og holdninger til kriminelle og kriminalitet ligeledes en væsentlig rolle for den danske kriminalpolitik. Dette kan eksempelvis være følelser som afsky overfor den kriminelle, medlidenhed med offeret og angstfølelse, følelser som kan blive til krav, som forventes indfriet af politikkerne.

Strafferetlig populisme

Politikkerne anvender disse følelser og krav til at trække stemmer ved et valg, velvidende, at disse stærke følelser, suspenderer rationelle tanker (Kronik i Jyllandsposten, 2013: 307). Der-ved sendes et signal til borgerne, om at politikkerne ønsker at gøre noget ved voldsproblema-tikken, ved at sætte de voldsudøvende personer i fængsel, velvindende, at forskning peger på, at det ikke virker (Balvig, 2006: 110) Herved kan der argumenteres for, at straffen er af hensyn til ofrene, og at der straffes fordi befolkningen kræver straf (Nielsen, 2006: 17). I rela-tion til dette, argumenterer Garland for, at kriminologien kan opfattes dualistisk. På den ene side er kriminologien af selvet, hvor tanken hviler på behandling, og på den anden side er kriminologien af andre, hvor tanken hviler på frygt, fjendtlighed og hård straf (Garland, 1996: 461). På samme måde kan den danske kriminalpolitik ligeledes opfattes som polariseret. Der kan siges at være en kløft imellem den forskningsbaserede politiske rådgivning og den udø-vede politik (Ibid: 462).

Kriminalforsorgens behandlingsmodeller på den ene side, hvor hensigten er at støtte og moti-vere den dømte til at leve liv uden kriminalitet, og danskernes retsfølelse på den anden side, hvor strengere straffe påberåbes (Borch, 2005: 187). I relation til dette pointerer Garland, at opfattelser, retorik og følelser der kommer til udtryk ved den straffede strategi, kan være øde-læggende for den forebyggende ansvarligheds strategi, og gøre det vanskeligt at gennemføre politikker der modsvarer danskernes retsfølelse (Garland, 1996: 463).

Viktimologi

Der blev i slutningen af 1960'erne sat fokus på ofrenes rolle i straffesystemet. En ny kvinde-bevægelse, også kaldet feminister, bestående af kvindelige forskere, satte fokus på voldtægts-sager og sager om seksuelle overgreb mod børn. Herefter blev de mere ”almindelige” ofre ligeledes inddraget i forskningen. Her kom der fokus på, at ofrene eller deres pårørende blev glemt, idet der blev udtrykt, at den manglende hjælp kunne efterlade disse med en følelse, der

var værre end selve forbrydelsen. Dette blev kaldt ”sekundær viktimering”. Det medførte at forskellige tilbud om hjælp, som eksempelvis krisecentre, offerrådgivninger, konfliktråd med flere (Nielsen, 2006: 146-147).

I perioden 2001 til 2011 fremsatte den borgerlige regering lovforslag om strengere straffe, med begrundelse i ”hensynet til ofrene”, da man ellers mente, at hensynet tidligere havde været til ”forbryderen” (Nielsen, 2013: 103).

Der står i Regeringsgrundlaget ”Et Danmark, der står sammen” fra oktober 2011 at: *”ofre for kriminalitet skal hjælpes bedre. De skal sikres hjælp til en tryk hverdag og muligheder for værn mod gerningsmanden.”* (Ibid: 103). Dette værn kan blandt andet ses i krisecentrene, hvor kvinderne skærmes fra den voldsudøvende partner. Med fokus på de voldsramte kvinder, opstod der endvidere interesse for, hvad der kunne gøres for at forebygge vold i nære relationer, samt at fokus ligeledes blev rettet mod den voldsudøvende partner. Her blev det tydeligt, at der var behov for at sætte ind, hvor problemet opstår, nemlig ved voldsudøveren (Regeringen, 2010: 5).

På baggrund af ovenstående, kan det siges, at grundtanken med behandling af voldsudøvende personer, har fundament i viktimologien, idet det fælles mål er, at mindske volden og antallet af volds ofre. I den forbindelse udtaler psykologen fra ATV:

”Det starter jo i virkeligheden med LOKK, et kvindeligt krisecenter fra kvindebevægelsen, som selvfølgelig tager imod kvinderne og selvfølgelig får den tanke med, hvad med de mænd, kan man gøre noget for dem? (...) Det er sådan den ene baggrund. Den anden baggrund den hedder, at for 12, 13, 14 år siden, der lavede De Forenede Nationer, en charter, det er sådan noget med, nu (...) er vi enige om, at mænds vold mod kvinder er et verdensopspændende stort problem (...) så pålægger man medlemslandenes regeringer at gøre noget ved det der er hjemme hos jer. (...) Og så sætter de nogle penge af til det (...) find ud af det her, sæt en behandling i gang.” (ATV: 6).

Psykologerne fra DMV fortæller ligeledes om de grundlæggende tanker om stiftelsen af DMV:

”Jamen det opstod vel, hvad er det 12-13 år siden efterhånden, (...) i et forsøg på også, at få en anden vinkel ind i det her med vold i nære relationer, og gå til kilden, altså til den der udøver volden. (...) fordi der (...) var rigtig mange tilbud til kvinder og til børn: krisecentre

og forskellige ting, men der har ikke været noget til, hvad der jo ofte er manden i de her tilfælde. Så det er også en anden måde at nå det fælles mål, som jo er at stoppe vold i familien.” (DMV: 37).

Ovenstående citater beskriver begge, hvordan tanken om behandling af voldsudøvende personer, er opstået på det grundlag, at nedbringe forekomsten af vold i nære relationer samt vold i det offentlige rum.

Ved at behandle voldsudøveren, skærmes og hjælpes ofrene indirekte, idet behandling af voldsudøveren mindsker risikoen for, at samme eller nye partnere udsættes for vold efterfølgende. Endvidere har vi tidligere har refereret til, at ca. 82 % af de voldsudøvende personer, selv har været udsat for vold i deres opvækst, hvilket betyder, at voldsudøvere og ofre kan have udskiftelige roller (Nielsen, 2013: 103). Der kan findes ofre som ikke er sårbare nok til at betragtes som ofre, og der kan findes ofre, som er, eller har været forbrydere (Ibid: 119). Begreberne kan ikke altid ses adskilt, hvilket kan give anledning til diskussioner om, hvorvidt voldsudøveren skal tilbydes behandling, idet samfundet kan have svært ved at se dem som ofre (Nielsen, 2006: 103). Med henblik på at hjælpe både offer og voldsudøver, kan det ofte komme til at virke som om, der ikke kan eller bør tages hensyn til både voldsudøver og offer i én og samme sag (Ibid: 105). Dette kan eksempelvis være på grund af, at 'hensynet til ofrene', fylder mest i danskernes retsfølelse, og at danskerne råber på strengere straffe.

Formålet med straf og retsfølelse

Grundlæggende er formålet med øget straf ikke at forebygge kriminalitet, men at mindske kriminalitet samt antallet af kriminelle (Balvig: 170). Foranstaltninger der anvendes som straf, kan siges, at være mere fokuserede på omgående beskyttelse og sikkerhed. Fængselsstraf kan siges at give dette, idet den indsatte "fjernes" fra det konventionelle samfund. Dette kan give samfundet og de pågældende ofre, en følelse af retfærdighed, hævn og gengældelse overfor de kriminelle og den kriminalitet der er begået (Balvig: 180). På baggrund af dette, kan der argumenteres for, at kriminalpolitikens langsigtede mål, hvor fokus er at mindske forekomsten af kriminalitet og kriminelle, i stedet erstattes af en kortsigtet politik, hvor denne konstant tilpasses efter den kriminalitet der sker lige nu (Ibid: 180). Her er fokus endvidere på følelsen af retfærdighed for ofrene, og en større sammenhæng mellem niveauet for straf og det offentlige krav om straf (Ibid: 170).

I relation hertil, kan vi se på daværende Justitsminister, Lene Espersens indlæg i pressen fra 2002 om det lovforslag, som ligger til grund for lovændringen i 2002: *"Lovforslaget er såle-*

des først og fremmest båret af hensynet til ofrene og befolkningens retsfølelse.” (Balvig, 2006: 42).

Derudover udtaler Lene Espersen, til Kriminologernes konklusion om, at strengere straffe ikke hjælper:

“Det er fordi, kriminologerne som udgangspunkt spørger, om straf vil få forbryderen til at opføre sig værre eller bedre. Det spørgsmål er bare ikke det væsentligste for mig. Når en person har banket et andet menneske til lirekassemand, så er det først og fremmest ikke forbryderen, der optager min retfærdighedssans, så er det rent faktisk ofret. Derfor skal vi både kompensere ofret for den fysiske og psykiske smerte og udsende et klart signal om, at forbrydere vil blive straffet hårdt.” (Ibid: 43).

Ovenstående citat beskriver kriminalpolitikens fokus på offerets tarv. Her er det folkets retsfølelse der vægtes højest, i forhold til resocialisering af voldsudøveren. Dette på trods af, at forskellige undersøgelser peger på, at øget fængselsstraf er forbundet med et svagt øget risiko for recidiv (Jørgensen, 2016: 6). Derudover har Kvindebevægelsen argumenteret for, at straf af voldsudøveren, udsender et signal til den voldsramte kvinde, som kan give hende en oplevelse af, at blive taget alvorligt, og kan endvidere bidrage til hendes sikkerhed i dagliglivet (Råkil, 2002: 24).

Politisk egeninteresse

Set ud fra et kriminologisk perspektiv, ved vi, at straf ikke har en behandlende effekt og at der skal en personlig proces til, førend adfærden ændres, og volden ikke gentages (Ibid: 24). Med baggrund i dette, kan man stille spørgsmålet om, hvorfor der fra politisk side ikke øremærkes flere penge til voldsforebyggelse? Hvorfor behandles selve problemet ikke, i stedet for *kun* at behandle *”resultatet”* af den voldelige adfærd – nemlig ofrene?

”Policy makers adopt bad policies for four kinds of reasons –evidence, ignorance, ideology or self-interest (...) Sometimes they act ignorant, simply not knowing that what seems a good idea isn’t. Sometimes they are so influenced by ideology or political self-interest that they adopt policies primarily for symbolic reasons, without knowing or caring whether they will work” (Tonry, 2012: 9).

Sådan skriver den amerikanske kriminolog og professor i strafferet og politik, Michael Tonry. Han siger, at politikere vedtager dårlig politik, på baggrund af fire grunde – forskning, uvidenhed, ideologi eller på grund af egeninteresse. Han pointerer endvidere, at politikkerne kan

være påvirket af ideologier eller politisk egeninteresse, at visse politikker vedtages, primært på grund af symbolske årsager, uden at vide eller bekymre sig om, hvorvidt det vil virke.

Denne holdning hører vi ligeledes instruktøren fra KF udtale:

”Jeg har min egen lomme filosofi, der er flere stemmer i at gå ud og være tough og sej som politiker, og sige, nu straffer vi dem og dem og dem og dem (...) Men man kan sige, at politikkerne burde være klogere. (...) det er ikke ’enten eller’, det er ’både og’, men vi kunne godt få meget mere forebyggelse ind (...) Altså forebyggelse (...) kunne man bruge mange flere penge på end helbredelse, men det er jo generelt. Men der er ikke så mange stemmer i det i øjeblikket, selvom det faktisk er det vi burde gøre.” (KF: 106).

Instruktøren udtaler i ovenstående citat, at politikkerne vælger den strategi, der har flest stemmer. I forhold til danskernes retsfølelse, mener han, at der er flere stemmer i hårde straffe end i behandling af voldsudøvere. Han udtaler videre:

”man kan også sige altså, i har en viden, og jeg har en viden (...) men de almindelige mennesker har jo ikke, og det er faktisk rimelig naturligt, at vi har den her hævnfølelse, den er jo blandt andet en af de ting der også fører til vold, men alle har den. Så det der med, at de skal bare have nogen på hatten de her voldsmand, eller den som gør sådan og sådan, den er mere udtalt, end at hvordan kan vi egentlig forhindre det her i at opstå igen.” (KF: 106).

I ovenstående citat, udtaler instruktøren endvidere, at hævnfølelsen er en ”naturlig” følelse for mennesker. I det kan ligge, at danskernes ønske om strengere straffe, ofte begrundes med, at ofrene skal sættes i centrum, og tages hensyn til. Dermed kan der være noget underforstået eller endog formuleret direkte, at særligt ofrene, har et ønske om, eller et behov for gengældelse retfærdighed og hævn (Balvig, 2006: 28). Der opstår en tryghed i bevidstheden om, at det onde bliver mødt med ondt (Nielsen, 2006: 141).

Manglende viden om, hvad det kan have af betydning for de voldudøvende personer, såfremt de ikke får den nødvendige behandling, kan resultere i, at den ”almindelige” borger handler på (og stemmer) med følelserne. Med baggrund i dette, kan der argumenteres for, at politikkerne bruger kravene om hårdere straffe, og hensynet til ofrene, som et led i kampen om stemmer i valgkampagnerne (Nielsen, 2013: 117).

Afrunding

For at besvare det tidligere stillede spørgsmål om, hvorfor politikerne ikke øremærker flere penge til voldsforebyggelse, og hvorfor voldsudøvere ikke behandles i samme grad som ofre, kan svarene ligge i kriminalpolitikken. Som instruktøren fra KF ovenstående hævder, er der ikke stemmer i støttende og behandlende tiltag til voldsudøvere. Den gængse holdning blandt danskerne er, ifølge Balvig, at straffene skal være strengere, hvorfor det er vores antagelse, at danskerne ikke vil støtte op om tiltag, der taler for mildere og/eller behandlende straffe til den voldsudøvende person. Dette pointerer Garland, som værende ødelæggende for den forebyggende ansvarligheds strategi, og endvidere at gøre det vanskeligt at gennemføre politikker der modsvarer danskernes retsfølelse, idet kriminalpolitik kan være påvirket af ideologier eller politikens egeninteresse, hvilket kan betyde, at visse politikker primært vedtages på grund af symbolske årsager, og som svar til danskernes råb om strengere straffe.

Med baggrund i dette kan vi afslutningsvis konkludere, at uanset hvor meget evidensbaseret forskning der måtte findes, som kan bevise at straf er virkningsløst, og at behandling både virker resocialiserende og forebyggende, vil danskernes retsfølelse spille en væsentlig og stor rolle i dansk politik. Det er borgernes meninger og holdninger der i sidste ende afgør hvem og hvilken politik der gennemføres.

Konklusion

Med udgangspunkt i specialets redegørende afsnit samt ovenstående analyseafsnit, vil vi i det følgende forsøge at besvare vores problemformulering som lyder følgende:

Hvilke præmisser kan identificeres i de respektive behandlingstilbud i behandlingen af voldsudøvende personer, og hvordan kan disse præmisser forstås i et governmentality perspektiv?

Undersøgelsen af de fire behandlingstilbud viser, hvordan de intervenserer for at aktivere selvet i klienterne, således de kan udvikle en selvkontrol, der fremtidigt vil hjælpe dem med at afværge vold. Et centralt element i behandlingen er, at klienterne er motiveret og egnet til at modtage hjælp. I behandlingen ledes klienterne til detaljeret at italesætte deres følelser om vold, hvilket bliver gjort til et objekt for at opnå bevidst- og ansvarliggørelse af volden. Behandlingen fokuserer på aktiv deltagelse og medbestemmelse, som tilstræber at klienterne selv sættes i stand til at behandle sig selv. Behandlerne inddrager klienterne i deres egen udvikling af selvet ved at få dem til at italesætte, hvordan de fremtidigt kan handle hensigtsmæssigt, hvilket kan forbedre klienternes selvstændighed. Målsætningen med behandlingen er at give klienterne redskaber, således de bliver i stand til at vælge en voldsfri tilværelse. Ovenstående kan siges, at tage afsæt i teoretiseringen empowerment ”viljen til at mægtiggøre” af Barbara Cruikshank, hvor magtesløse individer underkastes behandlingsprogrammer for derefter igennem at opnå mægtiggørelse.

Behandlingsprogrammer med fokus på aktiv deltagelse og medbestemmelse, kan endvidere identificeres i gruppebehandlingen, som udføres af tre af de fire behandlingstilbud i nærværende speciale. Det der kendetegner gruppebehandling, er interaktion mellem ligestillede gruppedeltagere. Gruppebehandlingen er medvirkende til, at give deltagerne nye perspektiver på deres tilværelse, samt hvordan denne kan forandres. Endvidere kan fællesskabet medvirke til at hjælpe deltagerne til at håndtere stigmatisering og skamfølelse. Det centrale for gruppebehandling ligger i fællesskabet og den gensidige støtte der opstår imellem gruppedeltagerne. Det er endvidere igennem fællesskabet, at gruppedeltagerne bliver bevidste om, at de besidder en evne til at hjælpe andre igennem egen viden og erfaring. Dermed bliver egen rehabiliteringsproces tilskyndet, dels igennem det, det enkelte individ selv opnår igennem gruppebehandlingen, og dels igennem processen, hvor det enkelte individ hjælper andre gruppedeltagere, ud fra egen erfaringer.

I gruppebehandlingen kan der identificere to former for behandling. Behandling udøvet af professionelle behandlere, som legitimeres igennem ekspertise og autoriter, hvor den i nærværende speciale identificeres igennem de professionelle behandlere, som styrer og organiserer grupperne. Dette gøres ved at fremhæve ressourcer ved deltagere, som kan gavne en anden deltagers udviklingsproces, i stedet for at have fokus på den afvigende adfærd. Derved bliver det centrale spørgsmål, hvad de andre deltagere kan bidrage med i forhold til det fælles ansvar i gruppen. Dette leder til den anden behandlingsform, som vi har identificeret i gruppebehandlingen, den vi omtaler selvhjælpevirksomhed. Denne har fundament i et værdisæt som består af deltagelse, medansvar og hjælp til selvhjælp – hvilket som ovenfor beskrevet, hviler på tanken om empowerment.

Ud fra selvhjælpsvirksomhed kan vi ydermere identificere præmisser, der støtter sig op af peer-education tanken, hvor kendetegnene herfor er, at ligestillede med samme problemstilling hjælper og støtter hinanden til udvikling og rehabilitering. Vi har identificeret selve peer-uddannelsesforløbet igennem de samtaler den pågældende klienter har, inden de påbegynder en gruppe. Herigennem bliver de i stand til at italesætte deres følelser om vold, og tilegner sig redskaber, som bruges dels til egen udviklingsproces og dels til de andre gruppedeltageres udvikling. I gruppebehandlingen fremhæves gruppedeltagere, som eksempelvis har nået til en selverkendelse om at leve et prosocialt liv, som peer-guide for de andre deltagere. Dette kan medvirke til, at de andre deltagere spejler sig i vedkommende, og derved ønsker at ændre egen adfærd. Brugen af ligeværdige, anses som værende mere troværdige, idet de taler 'samme sprog' og kan dermed bedre være i stand til at tilskynde udviklingsprocessen for de andre deltagere.

I gruppebehandlingen og peer-education kan endvidere identificeres præmisser fra den kriminologiske sociale læringsteori. Både gode og dårlige vaner tillæres igennem interaktion, men med fokus på ressourcer og positiv udvikling, kan denne udvikling og adfærd have en positiv indflydelse på de andre gruppedeltagere. Peer-guiden og de ligeværdige interagerer med hinanden, og i kraft af, at en behandler fokuserer på ressourcer frem for negativ adfærd, vil de andre gruppedeltagere observere og lære af den "udvalgte" peer-guide, og være mere tilbøjelig til at inkorporere den observerede positive adfærd.

Peer-guides med samme baggrund som de andre gruppedeltagere, og som selv har været igennem en udviklingsproces og en livsstilsændring, kan være mere effektiv i forhold til at gennemføre og styrke adfærdsændringer for de andre gruppedeltagere, end en professionel behandler, som ikke selv har oplevet problematikken på egen krop.

I analysens sidste del har vi, med udgangspunkt i en governmentality-analytisk forståelsesramme, undersøgt fire behandlingstilbuds interventionistiske arbejde med voldsudøvende personer. Vi ser her hvordan de fire behandlingstilbud igangsætter en kategoriseringsproces, hvor målgruppen kategoriseres som voldelige og uhensigtsmæssige adfærdsformer, der medfører, at de ikke kan håndtere problemløsning på hensigtsmæssig vis. De bliver dermed karakteriseret som de ekskluderede fra det inkluderede fællessamfund, der ikke lever op til det herskende samfundsideal. Intentionen og målsætningen med behandlingen er at forandre og aktivere selvet i klienterne gennem moralsk styring, for derigennem at skabe identiteter der udmønter sig med forstærket selvkontrol, der kan give en mere velfungerende adfærd i overensstemmelse med normen, et såkaldt liv i det inkluderede fællessamfund. Dette gøres ved at ansvarliggøre klienten igennem forskellige styringsteknikker i henholdsvis individuel- og gruppebehandling, der aktivt inddrager dem i behandlingen. Ansvarliggørelsen giver klienten en oplevelse af medbestemmelse i deres adfærdsforandring, men i et governmentality-perspektiv vil der i højere grad være tale om styring til selvstyring. Behandlingens kontekst kan angiveligvis siges, at have en vigtig indflydelse på klientens ansvarliggørelse, hvor gruppebehandlingen særligt gør sig gældende. Indøvelsen af færdigheder antages, at blive forstærket qua interaktionen med andre ligestillede, som medfører, at klienterne involverer sig mere personligt til hinanden, hvorimod behandler og klient kan fremstå mere hierarkiseret og upersonligt grundet behandlerens professionelle rolle. I gruppebehandlingen anskues manipulerende teknikker, en form for social indflydelse, der har til formål at ændre klienternes i den positive retning, hvilket især kan have en større overbevisende effekt, når indflydelsen kommer fra ligestillede klienter. Klienternes implicite manipulerende indflydelse på hinanden fremstår mere ærligt og harmløst, end hvad en professionel beholders indflydelse kan gøre, selvom det kun gøres i en positiv hensigt for at transformere klienten. Tilsammen udgør de fire behandlingstilbud eksempler på styringsinstitutioner, der omsorgsfuldt udøver magt for at disciplinere klienterne for at opnå frelse, der gør dem ansvarlige, rationelle og selvforvaltende i overensstemmelse med det herskende samfundsideal.

Teoretiske refleksioner

Denne magtudøvelse der ligger i begrebet governmentality, hvilket de respektive behandlingstilbud implicit kan være styret af, er medvirkende til at eksemplificere udviklingstenden- sen i kriminologien, hvor der i højere grad end tidligere er fokus på rehabilitering af volds- udøvere.

Magtudøvelsens målsætning om at styre for at blive selvstyrende skal betragtes mere produk- tiv end repressiv, hvilket vi anser som en fordel i behandlingen med især voldsudøvende per- soner. Desuden ser vi det fordelagtigt, at behandlingstilbuddene implicit kan være styret af denne magtudøvelse, hvilket kan indikere at klienterne heller ikke bemærker magtudøvelsen. De tilbud, hvor klienten på eget vilkår og frivilligt henvender sig, vil denne magtudøvelse yderligere blive undertonet, hvilket vi også anser som positivt i behandlingen med voldsudø- vende personer. Mange af de klienter der henvender sig er overvejende mænd, der udøver vold mod deres partner, hvilket de udøver for at opnå magt over og kontrol af partneren (Sø- rensen, 2000). At voldsudøveren pludselig skal underkastes magtudøvelse kan medvirke til modstand, idet manden kan få oplevelsen af, at hans ære krænkes, idet andre udøver kontrol over ham. Målsætningen styring til selvstyring kan derfor være en gavnende praksisform i arbejdet med voldsudøvere, idet de får følelsen af at være aktivt medbestemmende i deres egen behandling. At behandlingstilbuddene benytter sig af grupper, hvor klienterne er ligestil- lede er endnu engang gavnende idet det kan reducere dikotomien mellem ”dem” og ”os”.

Praksisformen styrer og manipulerer på en afgrænset del af klientens uden at krænke, men i nogle tilfælde kan det være svært at nøjes med at stimulere og rådgive for at klienten. Hos de klienter, der betragtes mest problematiske anvendes især tvangsmæssige indgreb. Paradoksalt nok tales der også om, at denne gruppe klienter skal mødes i ”øjnehøjde” . De senere år er man begyndt at understøtte den subkultur, som der oprindeligt blev arbejdede med for at få klienten fjernet der fra (Villadsen, 2003: 211).

Flere og flere benytter denne subkultur eller fællesskab til konstruktivt at transformere klien- ten, hvilket de respektive behandlingstilbud kan være et eksempel på. Disse behandlingstilbud kan give et fingerpeg om, hvor kriminologisk arbejde bevæger sig hen, når vi specielt kigger på gruppebehandlingen, hvor udstødte hjælper udstødte fremfor velfærdsstatens problemløs-

ning. De respektive behandlingstilbud kan siges, at frisætte klienterne for bureaukrati og i stedet finde løsningen i klienterne selv.

Litteraturliste

- Akers, R. L. (2014). *Social Learning Theory of Crime*. I F. T. Cullen, R. Agnew, & P. Wilcox, *Criminological Theory: Past to Present*. New York: Oxford University Press.
- Anonyme Alkoholikere. (Maj 2016). *Storebog - Anonyme Alkoholikere*. København: AA's Litteraturudvalg.
- Balvig, F. (2006). *Danskernes syn på straf*. Advokatsamfundet. København: Advokatsamfundet.
- Balvig, F. (2006). Virkninger af straf. I B. Kyvsgaard, *Hvad virker - hvad virker ikke?* København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Balvig, F. (u.d.). When Law and order Returned to Denmark. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology & Crimr Prevention* , 5 (2), s. 167-187.
- Bergmark, A., & Oscarsson, L. (2006). Indhold, kontekst og det personlige valg ved behandling af misbrug. I T. Egelund, & T. B. Jakobsen, *Behandling i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bird, P. P. (2008). *Indsattes identitetsarbejde i Det Kognitive Færdighedsprogram - En undersøgelse af institutionelle identiteter i konteksten af Det Kognitive Færdighedsprogram og Fængslet*. København: Det samfundsvidenskabelige fakultet, Københavns Universitet.
- Borch, C. (2005). *Kriminalitet og magt*. København: Forlaget politisk revy.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4. Udgave udg.). New York: Oxford University Press.
- Cruikshank, B. (1999). *The Will to Empower*. New York: Cornell University Press.
- Cruikshank, B. (2003). Viljen til at mægtiggøre: medborgerskabsteknologier og krigen mod fattigdom. I G. 70, *Empowerment unge, internet og politisk deltagelse racisme og nationalisme*. København: Systime.
- Cullen, F. T., Agnew, R., & Wilcox, P. (2014). *Criminological Theory: Past to present* (5. Udgave udg.). New York: Oxford University Press.
- Dean, M. (2006). *Governmentality - Magt & styring i det moderne samfund*. Frederiksberg: Forlaget Sociologi.
- Deville, G. J., Sorbello, L., Eccleston, L., & Ward, T. (2005). *Prison-based peer-education schemes*. Elsevier Ltd.
- Dreyfus, H. L., & Rabinow, P. (1982). *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics* . Chicago: The University of Chicago.
- Fandt, S. L. (2014). *Blandede følelser - et studie af mænd i behandling for udøvelse af partervold i Ddanmark*. København: Københavns Universitet.

Fox, K. J. (1999). Changing Violent Minds: Discursive Correction and Resistance in the Cognitive Treatment of Violent Offenders in Prison. I S. f. Problems, *Social Problems* (s. 88-103). Berkeley: University of California Press .

Garland, D. (1996). *The Limits of the Sovereign State, Strategies of Crime Control in Contemporary Society*. The British Journal of Criminology.

Goffman, E. (1975). *Stigma, Om afvigerens sociale identitet*. København: Gyldendals samfundsbibliotek.

Hensen, P. L. (2007). *Vold i familien i Danmark*. København: Askovgården.

Hensen, P. L., & Petersen, H. Ø. (2004). *Dialog mod vold*. Systime Academic.

Isdal, P. (2010). *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Jørgensen, T. T. (2016). *Strengere straf - mindre kriminalitet? En undersøgelse af effekten af strafskærpelser*. Justitsministeriet.

Jørgensen, T. T., Kyvsgaard, B., Pedersen, A.-J. B., & Pedersen, M. L. (2015). *Præventive effekter af straf og andre tiltag over for lovovertrædere - en forskningsoversigt*. Justitsministeriets Forskningskontor.

Järvinen, M., & Mik-Meyer, N. (2003). Institutionelle paradokser. I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer, *At skabe en klient*. København: Hans Reitzels Forlag.

Jenkins, R. (2006). *Social identitet*. Århus: Forfatterne og Academica.

Kristensen, N. N. (2003). Empowerment: Perceptioner af magt og demokrati. I G. 70, *Empowerment unge, internet og politisk deltagelse racisme og nationalisme*. Systime.

Kronik i Jyllandsposten. (2013). Retspolitik eller populisme. I V. Greve, *Forbryderen, Medmenneske eller fjende - og andre artikler*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - Introduktion til et håndværk* (2. Udgave udg.). København: Hans Reitzels Forlag.

Kyvsgaard, B. (2013). Dansk kriminalpolitik og evidensbaseret politik og praksis. I V. Greve, *Forbryderen, Medmenneske eller fjende - andre artikler*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Kyvsgaard, B. (2006). Virksomme og uvirksomme programmer og behandlingstiltag. I B. Kyvsgaard, *Hvad virker - hvad virker ikke? Kundskabsbaseret kriminalpolitik og praksis* (s. 83-108). København Ø: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Larsen, J. E. (2004). Marginale mennekser i marginale rum. I M. Järvinen, J. E. Larsen, & N. Mortensen, *Det magtfulde møde mellem system og klient*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

- Ligestillet-støtte. (u.d.). *Ligestillet støtte - En vej til recovery: uddannelse af peer-medarbejdere*. Hentede Juni 2016 fra Ligestillet støtte - En vej til recovery: <http://www.peermidt.dk/ligestillet-stoette/uddannelse-af-peer-medarbejdere/>
- Meeuwisse, A. (2006). Brugerorganisationer og behandling. I T. Egelund, & T. B. Jakobsen, *Behandling i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Miller, P., & Rose, N. (2008). *Governing the present*. Malden: Polity Press.
- Nielsen, B. G. (2013). Ofre i teori og praksis. I M. H. Jacobsen, & A.-S. Sørensen, *Kriminologi - en introduktion*. Hans Reitzels Forlag.
- Nielsen, B. G. (2006). *Straf hvad ellers?* København: Tiderne Skifter Forlag.
- Pedersen, A.-J. B. (2012). *Evaluering af forsøgsordning med vredeshåndteringsprogrammet "anger management"*. Justitsministeriets Forskningskontor.
- Råkil, M. (2002). *Menns vold mot kvinner*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Regeringen. (2014). *Indsats mod vold i familien og i nære relationer - National handlingsplan*. København: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.
- Regeringen. (2010). *National strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer*. Regeringen.
- Rose, N. (1998). *Inventing our selves*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rose, N. (2003). At regere friheden - en analyse af politisk magt i avanceret liberale demokratier. I C. Borch, & L. T. Larsen, *Perspektiv, magt og styring*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Schmidt, P. S. (2009). Frihedsstraf og indespærring - Hensyn, formål og principper i et idéhistorisk perspektiv. I H. B. Nielsen, & F. B. Lassen, *Fængslets idehistorie* (s. 89-120). Slagmark 55, Tidsskrift for idéhistorie.
- Socialstyrelsen. (2014). *Peer-støtte i Danmark - et foreløbigt overblik*. Odense C: Socialstyrelsen.
- Stevenson, G. (2015). *Interventionscenter ved partnervold - beskrivende evaluering af et forsøgsprojekt*. Odense: Socialstyrelsen.
- Stevenson, G., Stenager, K., & Barlach, L. (2011). *Behandling af mænd der udøver vold - evaluering af fire projekter*. Odense: Servicestyrelsen.
- Storgaard, A. (2003). *Importmodellen i Vridsløselille, Straf og misbrugsbehandling under samme tag*. København Ø: Justitsministeriet Direktoratet fra Kriminalforsorgen.
- Tonry, M. (2012). *Punishment and politics*. Devon: Willian Publishing.
- Triantafillou, P. (2005). *Metodiske problemstillinger i Michel Foucaults genealogiske magt- og frihedsanalytik - ti bud*. Roskilde: Roskilde Universitet.

Tveden-Aakjær, L. (2008). *Peer-education Børn hjælper børn*. Århus: ANTV i samarbejde med Undervisningsministeriet.

Villadsen, K. (2003). Det sociale arbejde som befrielse. I M. Järvinen, & N. Mik-Meyer, *At skabe en klient*. København: Hans Reitzels Forlag.